

Dissertatio inauguralis medica de renum et vesicae calculo / [Joannes Christianus Friederici].

Contributors

Friederici, Joannes Christianus
Rolfinck, Werner, 1599-1673
Universität Jena

Publication/Creation

Jena : J. Nisius, 1663.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/f5jcucss>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

SUPREMÔ ARCHIATRÔ FAVENTE!
DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA
De

RENUM ET VESICÆ
CALCULO,

Quam
decretô & autoritate

*Illustris & Gratosissimi Senatus Æsculapiadei
in celeberrimâ ad Salam Academiâ,*

SUB PRÆSIDIO
VIRI

Nobilissimi, Excellentissimi atque Experientissimi

DN. GVERNERI ROLFINCII,

Phil. ac Medic. Doctoris, Practices ac Chimix

Prof. Publ. meritissimi, ac Facult. Medic. Senioris

Gravissimi,

Dn. Patroni, Promotoris ac Præceptoris submississimô ani-
mi cultû ætatem devenerandi,

PRO LICENTIA

supremos in arte medicâ DOCTORALES honores, immuni-
tates atquè privilegia solennitèr & legitimè consequendi,

publicæ ac placidæ eruditorum disquisitioni offert

JOHANNES CHRISTIANUS FRIEDERICI,

VRATISLAVIA - SILESII.

ANNO MDCLXIII. d. XVIII. Januarii,

Horis ante- & po-meridianis in Auditorio Majori.

JENÆ

Typis JOHANNIS NISII.

Illustris Reipublicæ
VRATISLAVIENSIIUM
DOMINO

PRÆSIDI,

ac

Senatui Eminentissimo,

PATRIÆ PATRIBUS

Optimis,

ejusquē

SYNDICIS ac SECRETARIIS,

VIRIS

Magnificis, Strenuis, Nobilissimis, Amplissimis

& Consultissimis,

PATRONIS

ac

PROMOTORIBUS,

submissâ animi devotione colendis,

maximorum beneficiorum

memor,

observantiæ & gratitudinis monumentum

hanc

DE CALCULO

dissertationem

L. M. Q.

offero

JOHANNES CHRISTIANUS FRIDERICK,

Vratisl. Silesius.

JESU ANIMARUM NOSTRARUM
ARCHIATRO FAVENTE!

Proœmium

Spiritus Gorgonici vim proponens.

Ureos *Medusa* capillos, quòd illicitos
Neptuno ignes excitassent, in angues à Mi-
nervâ commutatos fuisse ferunt, conspectu
horrendos, talique virtute præditos, ut quisvis
eos intuens continuò in saxum obrigeret, ut
habet veteris sapientiæ fons *Natalis comes in*
Mytholog. 7. cap. 12. p. m. 743. Huic fabulæ, quâ

veteres hominibus vitiorum metum incutere, virtutumque
amorem instillare voluere, suum relinquimus honorem, ani-
mum ad spiritus succosque gorgoneos alios tum in macroco-
smo, tum in microcosmo obvios convertentes. Quot enim
fontes cum in Europâ tum in aliis orbis partibus reperiuntur,
qui quicquid injeceris, vel lapidescente crustâ inducunt, vel
planè in lapidem immutant? PRIORIS exemplum in fonte
Principis dicto, non procul à pagò Welniz. In hóc natantes
vermiculi, injecta ligna, crescentia gramina sensim obducun-
tur lapidescente crustâ. Lapis tophaceus circum circa inveni-
tur, terrâ in tophum conversâ. Memoratu dignum AL-
TERIUS exemplum habet *Albertus Magnus l. 1. mineral. tract.*
1. cap. 7. de fonte quodam in *Gothiâ*, omnia, quæ in ipsum
immerguntur, in lapidem convertente. Hanc metamorphosin
Fridericus Imperator probaturus, misit ad eum chirothecam
suâ manu evulsam, & sigillo munitam; quæ eâ parte, qua im-
mersa erat, paucis diebus in saxum mutata deprehensa est, cæ-
terâ parte salvâ, & illæsâ. Non desunt spiritus tales obvia
quævis saxea reddentes. Propè *Pergamum* opifices quos belli

pavor ad terræ abdita & metallorum cryptas compulerat, petrificati deprehensi fuere. Circa annum 1320. intra Rusſiam & Tartariam, in altitudine graduum 64. non procul à palude *Kitayâ*, Horda Baſchirdorum penitus in petras à tali ſpiritu transmutata legitur cum toto armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodiè homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum, & armamentorum genus ſub dio concretum horrendo ſpectaculo adhuc in ſaxata ſtare. Videatur *Helmontius l. de Lithiaſi*. Plura exempla alia occurrunt in monumentis diligentiffimorum naturæ ſcrutatorum, apud *Cæſium de mineral. l. 4. p. 1. cap. 1. Lobelium in ſine lithoxy-
lorum obſerv. Aventinum l. 7. Annal. Bavaric. Gualt. Charleton.
diatr. de lithiaſi cap. 1. p. m. 4. & ſeq. ut & alios.*

Commiſeratione digna eſt corporis humani ſtructura, quòd ab hiſce meduſeis halitibus non ſit immunis: omnes ferè ejus partes, inprimis autem renes & veſicam annexosque canales creberrimè afficientibus, & immaniſſimos cruciatus, niſi in primâ extinguantur herbâ, in iis excitantibus.

Hos ſpiritus Gorgonicos, quùm dilectiſſimæ Patriæ meæ incolis miſerrimas ſæpè dent tragædias, pro legitimè confequendis in arte noſtrâ doctoralibus honoribus, immunitatibus & privilegiis, locò inauguralis diſcurſus, juſſû & auctoritate gratioſiſſimæ Facultatis Medicæ elegimus, genium eorum, & ſævitiam ad examinis incudem revocaturi, tum præſidia contra hoc monſtrum, quæ Deus Ter Optimus Maximus ex inſtructiſſimò vegetabilium, mineralium & animalium armamentariò ſingulari clementiâ miſellis ægrotis conceſſit, indagaturi, & publicæ philiatrorum cenſuræ commiſſuri

Supremus artis noſtræ conditor faveat noſtris conatibus & faxit ut cedant in nominis ſui gloriam, ſint dilectiſſimæ Patriæ adjumento, iis à quibus proximè & poſt Deum vitam, tum etiam bene vivendi rationem habemus, gaudio, multisque lætulo affixis ſolatio

CAPUT

CAPUT PRIMUM

nomen calculi considerat.

Non una calculi in scriptis antiquorum exstat significatio, sed plures. Ut igitur æquivocationum labyrinthum evitemus, paucis illas expedire lubet.

Sumitur vox calculi 1. pro *pondere* quôdam, eoque minimô, teste *Rigaltio*, duo ciceris grandæ æquante 2. pro scrupis istis sive latrunculis, quibus in ludo scachia utimur, de quibus plurima observatu digna consignavit *Salmasius*. 3. pro *suffragiis*: unde variæ apud Romanos enatæ formulæ, ut calculum suum alicui adjicere 4. *Pro nummis*, quibus computare solemus *Rechen-oder Zahl-Pfennige* vulgò vocatis; item pro rationibus, *Rechnungen* / & in hóc significatu ingreditur aureum illud & omnibus Principibus inculcandum monitum *Plinii in panegyrico*. *Adsuescat imperator calculum cum imperiô ponere* 5. Propriè pro *lapidibus minutulis*, seu arenulis majusculis, iis qui ipsis fortassis insistant, acuminibus suis molestissimis 6. Per metaphoram *in genere* pro omni calculo in quacunque parte in corpore humano generato, & *in specie* pro calculo renum, & vesicæ & symptomatibus exinde de pendentibus quum ibi frequentius generetur, ejusque crudelitas iis in locis magis sit nota. Et hic calculus in sequentibus thesibus nostræ erit considerationis.

Paracelsus, licentiosus monstroforum vocabulorum promus affectum huncce 1. 1. *de morbis* ♀ *reis*, *Tartari* insignivit nomine, ob similitudinem, quam habet cum ♀ rô in cadis vinariis, lateribus eorum adhærente.

Helmontius de lith. cap. 1. p. 14. calculum sub novô *Duelech* nomine considerandum docto orbi exposuit, taxatque *Paracelsum*, quòd satis incongruè calculum cum tartaro comparârit, quum hoc solvatur in aquâ calente, non eodem modo ille.

Græcè vocatur λιθῶν, quod idem ac lapis, vel magis λιθίασις, ac si dicatur calculosa seu lapidosa dispositio, & hinc illi, qui hocce affectu discruciantur, λιθιῶνες apud eosdem populares audiunt.

qualitates pertinet. 2. non est pars vivens, in quâ tamen propriè *Διάθεσις* illa *ὡς δὲ φύσιν* seu morbi natura residere debet, 3. *ἡ νόσος ἔστι Διάθεσις τῆς ἐνεργείας ἐμποδιστικὴ πρώτη*, morbus est dispositio primò ladens actionem, ut ipse Galenus testatur. Jam verò, quùm calculus solummodo mediante obstructione, aut unitatis solutione lædat, omnibus conspicuum est, eum morbi nomine indignum. Nec 4. tandem ad ullum aliud morborum genus referri potest. Fusiùs hanc rem proponentes videantur *Mercurial. l. 3. pract. Argenter. comm. in artem med. Galen. Joubertus Annotat. in Gal. de differ. morb. ut & Unzer. l. 1. de nephrit. c. 1.*

AUTORITATIBUS quoque allegatis nihil evincitur.

I. *Galenus*, locò citatò, agit de morbis, qui ad numerum partium referuntur, quorum aliqui, ut totò genere præter naturam, actiones impediunt. Inter hos refert τὸ ὑπόχυμα, suffusionem, eamquè morbis adnumerare videtur, quod primò visionem impediat: reliquas res totò genere præter naturam, inter quas etiam calculum vesicæ locat, τῶν νοσημάτων αἰτία morborum causas vocat.

II. *Valleriola*, acerrimi vir judicii, mentem suam explicat è vestigiò, quod cum suffusio & lapis vesicæ, veræ substantiæ inter morbos referuntur, non id fiat, eâ ratione, quâ sunt substantiæ, sed quâ constitutiones quædam sunt præter naturam; actiones primò impediennes. Est enim morbus perpetuò, in prædicamentò qualitatis. Una res in duobus potest esse prædicamentis, diversò respectu. Calculus, si ejus natura spectetur, est substantia: si prout læsionem infert, dispositio vitiosa haberi potest, & qualitas.

III. Eadem ratio est eorum, qui morbum in cavitate vocant.

IV. *Paracelsi* autoritas eâ facilitate rejicitur, quâ prætenditur.

Porrò non desunt, qui calculo inter *symptomata* locum concedunt. *Mercatus libro 4. de morbor. curat.* calculum, quùm excernitur, symptoma vocat. *Unzerus. lib. 1. de neph. cap. 1.* itidem calculum partim excretorum, partim verò actionis læ-

ſæ

læ symptomatibus accenseri posse autumat, quùm actio animalis lædatur, dolor sit conspicuus, & motus quædam difficultas in dorsi inclinatione, ut & alterutrô crurum observetur.

Verùm utrumquè erroneum esse putamus. Etenim non ipsum calculum actionem læsam, sed causam solum esse, ut symptomata actionis læsæ sequantur, etiam ii norunt, qui vel à limine saltem medicinam salutarunt. Porro quùm excreta in corpore nostrô solum peccent, vel in excessu, vel in defectu, vel locô, & debeant esse talia quæ necessariò in corpore nostrô generantur, quis non videt, calculum eò modo nec generari, nec excerni.

Rectiùs tandem *alii*, calculum causis morbificis annumerari posse decernunt. Quæ enim vel morbos, vel symptomata producit, non aliò modò, quàm ut causa morbifica excitare videtur. Strenui hujus sententiæ patroni sunt *Mercurialis, Joubertus & alii*.

Calculus verò ut causa consideratus, producit multos morbos. I. **INTEMPERIEI**, simplicis, nonnunquam etiam compositæ cum materiâ. II. **CONFORMATIONIS** morbos inducit, in meatibus obstructis, qui liberi esse debebant. III. **UNITATIS** adest solutio, cum attritû continuò renes, ureteresquè cum vesicâ læduntur, ut interdum non levis sequatur exulceratio. His morbis mediantibus **SYMPTOMATA** in definitione enarrata, & alia plura ceu umbra corpus sequuntur.

CAPUT TERTIUM subjectum calculi explanat.

SUBJECTUM calculi genuinum quodnam constituamus, ferè sumus dubii, quùm eum in totò corpore sedem suam posuisse videamus. Exstant fodinæ lapidum in corporibus nostris multæ & variæ, non ad ædificandum, sed ad diruendam totius corporis fabricam instructæ.

CEREBRUM licet sit functionum principum metropolis, & regia rationis sedes, ab importunò tamen hòc hospite non est immune. Exempla videantur apud *Schenckium, l. 1. observat. 81.*

IN ALIIS CORPORIS PARTIBUS etiam calculos reperiri, quotidiana docet experientia, plurimis exemplis illustrata à *Gregoriô Horstio observ. medicinal. l. 4. observ. 47.* E LINGVA Mercatoris cujusdam, calculum nucis amygdalæ magnitudine proficientem, præter *Tulp. obs. med. l. 2. cap. 75. p. m. 141.* observavit *Balthasar Timæus à Guldentlee | Archiater Electoral. Brandenb. eminentissimus l. 1. cas. medicinal. 35. p. 68.*

LAC cum non emungitur, interdum in mammillis lapidescere, affirmat *Levin. Lemnius de occult. nat. miraculis lib. 4. cap. 18. p. m. 638.* & *Johannes Heurnius*, Medicus apud Lugdunenses quondam famosissimus, MAMMAM muliebrem planè petrefactam se Patavii vidisse seræ reliquit posteritati.

BRONCHIA PULMONUM à calculis interdum obsideri, ac ab iis asthma introduci, Scholæ unanimiter hætenus docuerunt. PULMONES lapidibus hujuscemodi infarctos sæpiùs deprehendit *Fernel. l. 5. patholog. cap. 10. p. m. 519.* eosdemquè cum sputo & tusi rejectos observarunt non modò prælaudatus autor, sed & in illustri quodam Barone *Rembertus Dodonæus in medicinal. observ. exempl. rar. cap. 23,* in Professore quodam *Wittenbergensi Sennert. l. 2. med. pr. p. 2. cap. 7. p. m. 188,* in viduâ verò quâdam *Pastoris in Greshen Rolfsincius*, Patronus & Præceptor meus æviternum suspiciendus, eosdemque decem numero in rari-thecio suo adservatos publicè demonstravit, in collegiò suò casuali.

Fontem Vitæ & Caloris COR interdum sedem concessisse calculis auctoritates clarissimorum medicorum abundè confirmant, licet *Vidus Vidius cap. de morb. cord.* asserat, lapides in corde inventos, à se nequè lectum, neque auditum fuisse. Sic in corde *Maximil. II. Romanorum Augusti gloriosissimi*, tres lapides inventos fuisse, testis est *Wierus de præstig. demonum lib. 4. cap. 6.* Notatu dignissima est historia fœminæ cujusdam apud *Hollerium l. 1. de morb. internis, cap. 29. in schol.* in quâ, quatuor mensium spatio incredibili urinæ cruciatu lacescitâ, duo post obitum in corde cum multis abscessibus reperti fuere calculi, salvis vesicâ, & renibus.

IN CAVITATE CORDIS fœminæ cujusdam nobilis calculum

lum magnitudine suâ eandem penitus adimplentem invenit *D. Stieberus*, ut patet ex literis ejus ad *Horstium* datis: valvulis verò dextri ventriculi adnatum, καρδιαλγίας vehementioris autorem in puellâ quâdam ipse *Horstius senior lib. 4. obs. 47.*

VENTRICULUS, microcosmi coquus rarò quidem lapideam hancce congeriem fovere deprehensus est, lapidis tamen ovi gallinacei magnitudine in eò geniti historiam annotavit *Schenck lib. 2. observat. 9.*

INTESTINA quæ nihil aliud sunt, quàm ventriculus prolongatus, frequenter satis ingratos hosce hospites recipere, ac tamdiu retinere coguntur, donec convenientibus medicamentis inde ejiciantur. Ita ab homine quòdam tenuioris fortunæ post acerbissimos dolores colicos, lapidem ovi gallinacei magnitudine, lapidis bezoardici instar, rejectum vidit *D. Hildebrandus apud Horst. l. 4. epist. de morb. infimi ventr. p. m. 232.*, ac ab aliò duos pomi majoris magnitudine calculos itidem per anum (salvâ veniâ) excretos fuisse legitur apud eundem in eodem librò, p. m. 237. Complurimos etiam lapides instar nucum castanearum in Canonicò quòdam Wratislaviensi secretos vidit celeberrimus iste trium Imperatorum medicus *Johannes Crato à Krafftheim in Epistolâ ad Jordanum à Scholziò editâ.* Videndum etiam exhibuit lapidem exangulum, ex intestinis è fæminâ excretum, unum ex XXIV. ejusdem magnitudinis Dn. *Præses Patronus meus colendus.*

HEPAR non sine maximò microcosmi detrimentò interdum calculis hospitium in propriò parenchymate præbuisse, vel gravissimi medici suis confirmant calculis. Refert *Kentmannus in lib. de calcul.* quod in nobilis cujusdam juvenis hepate tres lapides reperti fuerint, quorum unus magnitudine dimidium ovum columbinum æquarit. Et Nobilissimus Dominus *Mæbius*, præceptor atque promotor meus filiali cultu ætatem devenerandus, ex Chiliarchæ cujusdam uxoris hepate quam plurimos lapillos tessellarum figuras repræsentantes, & instar marmoris variegatos post obitum vidit exemptos, ut patet ex ejus *fundament. physiol. cap. 14. de usu hepat. p. m. 349.* Imò jecinoris partem anteriorem & universam sinistram planè lapidefactam se vidisse attestatur *Vesalius in Epist. de radice chinâ.*

CYSTIDEM FELLEAM quoque præter expectationem, lapilli sæpius occuparunt. Ità nucis juglandis magnitudine lapidem in vesicâ felleâ hydropicæ cujusdam repertum ac dono sibi oblatum asserit *Horstius l. 4. epist. med. obs. 47. p. m. 239.* qui & in aliâ commendatoris cujusdam ordinis S. Johannis plusquam ducentos lapides, partim quadrangulos, partim cinitios partim subflavos & auro quasi micantes inventos fuisse, autor est oculatus, *Rolfincius*, cum annô 1637. Vinariæ cadaver fœmininum artifice manu aperiret, in vesicâ felleâ ejusdem plusquam triginta invenit lapides magnitudine globulos luforios imitantes, majores, minores inæqualibus angulis nonnunquam protuberantes, crusta tenui obductos, intus spongiosos, aquæ si injiciantur, supernatantes, & Excellentiss. Dominus *D. Schenckius*, p. t. Academiæ Rector Magnificus, Patronus ac præceptor meus submissô animi cultu ævum devenerandus, cum præterita æstate cadaver fœmininum singulari Celsiss. Saxonix Ducum indultu publicæ anatomix submitteret, in ejus vesiculâ felleâ lapidem quendam & notabili magnitudine, & instar Tartari cujusdam crystallini relucentem, non sine maximâ adstantium philiatrorum admiratione omnium oculis exhibuit.

Notatu quoque dignissimum est, quod nobiliss. *Mæbius* à viro quodam celeberrimo & fide digno se accepisse testatur in *fundam. Phys. c. 15.* nimirum in Poloniâ olim innumeros boves, peste quadam fuisse extinctos, quorum cadaveribus dissectis, nihil aliud fuit repertum, quàm tota cystis fellea in lapidem conversa. In sene quodam decrepito idem observavit *Fernelius l. 6. patbol. c. 5. p. m. 545.*

UTERUM quoque aliis fructibus ferendis à supremo opifice dicatum, hujusce modi interdum lapideos fœtus exclusisse, curiosissimi observarunt Medici. Ità ex mulieris cujusdam annos 68. natæ uterô puellam totam petrescentam erutam fuisse, ex *Albosio* annotavit *Unzerus libro 1. floril. de nephr. cap. 4.* & ~~ex Ambrosio Paræo refert~~ ex *Ambrosio Paræo* refert *Helmont. Tract. de Lithiasi, cap. 1. p. 14.* Uterum quoque lapideum libras septem pendentem ex fœminâ quâdam 37. annorum

ex-

exemisse, reliquit *Claudius à Sancto Mauritiô*, *Academiae Dolanae* Professor quondam primarius.

Rarum quid testatum facit *Tulpius obs. med. l. 2. c. 25*, dum in calculosô quodam mortuo propè renem sinistrum illi *ARTERIÆ AORTÆ* ramo, qui vergit ad glandulam Eustachii sinistro reni impositam lapidem pondere 3. duas pendentem, colore cineritio instar bezoaris occidentalis, formaque aviculæ cujusdam in plumis impactum non tantum deprehendit, sed & propter raritatem pretiosè tabulis æneis incidi curavit, observationibusque suis adjunxit.

Verùm, quamvis non tantùm enumeratæ, sed & reliquæ partes ferè omnes, ad quas alimentum accedit, decernente *Schneiderô Medicinæ apud Witeberg. Profess. famigeratissimo libro 3. de catarrh. lapidibus* procreandis aptæ sint, maximè tamen *RENES ET VESICA* horum sunt feraces, cum non tantùm humorum serosorum, ♀ reorum & sanguineorum sint receptacula, sed & præ cæteris singulari quâdam gaudeant opportunitate, iis minimè opportuna. Sunt enim ipsis 1. vasa satis angusta, 2. parenchyma valdè compactum, 3. sinus satis capaces habent renes, cavitatem etiam amplam vesica, 4. colliguntur & subsistunt in iis antea nominati crassi humores, quemadmodum scitè hoc exposuit *nobilissimus Schenckius in accuratissimis suis exercitat p. m. 550.*

Afficiuntur autem *RENES* modò ambo, modò unus, modò uterque, interdum secundum carnem parenchymaticam, interdum cavitatem, seu pelvim, nonnunquam secundum utramque. Sententiam nostram corroborant ex priscis medicinæ Luminibus, *Galen. comment. in 6. epidem. textu 6. item lib. de ren. affect. dign.* ex recentioribus verò *Fernel. libro 6. cap. 12. pathol. Felicissimus Platerus in exercit. suis anatom. & incomparabile Academiae hujus decus, Rolfincius qui in nervosâ suâ methodo cognoscendi & curandi particulares corpor. hum. affect. dissert. 17. c. 18. de calculo renum & vesicæ* duobus luculentissimis exemplis utrumque confirmat.

URETERUM quoque tubulos lapidibus infarctos observarunt *Nicolaus Tulpius lib. 2. observ. cap. 45. in Margarethâ Ni-*

colâ viduâ, cuius ambo ureteres circa principium lapidibus fu-
ere obstructi, & *Job. Theodorus Schenckius* in Dominâ de Cornu,
cujus non tantum renes, sed & ureteres occupavit lapis miræ
formæ, & in aliô cadavere fœminino, cuius ureteri sinistro la-
pidem magnitudine fabæ impactum deprehendit, uti videre
est in ejusdem *exercit. anatom. p. m. 550. & 565.* Quot morbis in
calculo simul afficiantur renes, docet *Petrus dissert. harm. 40. de
calculo p. 306.*

CAPUT QUARTUM

an calculus vesicæ semper rudimen-
tum habeat in renibus, an primariâ lo-
cali generatione in vesicâ subna-
scatur, quæritur?

H*ippocrates* obscuris licet verbis sententiam suam exponat,
Heò tamen inclinât, calculum vesicæ duplicem habere ma-
tricem, quam *νεφρολιθον* veteres nominarunt. I. UNAM in
RENE, quam vocant *πρὸ τῆς ἐξόδου* antequam urina fit, II.
ALTERAM IN VESICA, quam vocat *μετ' οὐρησιν*, postquam
urina facta est.

Fernel. l. 6. patholog. cap. 13. p. m. 574. & seq. posterius negat,
& statuit omnem calculum in vesicâ conclusum rudimentum
ex renibus traxisse. Addit etiam rationem I. nihil est in vesicâ
(nisi fortè admodum angusta aut obstructa sit vesicæ cervix)
quod limum istum posset remorari, 2. neminem offendit cal-
culô vesicæ laborare, qui non antea nephritidi fuerit obnox-
ius, 3. quod in mediô obtritorum vesicæ calculorum nucleum
sæpè reperit, verum rudimentum à renibus transmissum di-
versum, quam reliquum integumentum, coloris & substantiæ.

Verum tanti momenti argumenta hæc non sunt, ut vesi-
cam facultate petrificâ exuere queant. Quod enim *primum*
attinet, ipse improvidus gladium argumento isti dirimenda
suppeditat. Conformationem enim in renum & vesicæ mea-
tibus

tibus non jussè convenientem esse è concausarum calculum generantium numero, & vesicæ collum angustius retentioni arenularum ansam præbere posse breviter quidem, sed nervosè innuit *Rolfincius locò jam aliquoties laudatò.*

Altera quoquè ratio non est absolutæ veritatis. Pueros enim nephriticos nunquam, aut certè rarissimè dari, vel loliò victitantibus notum? Quis autem non concedit eos esse *λιθωντας*! Consequentia, quam ab eò, quod interdum fit, ad id quod semper fit, facere allaborat, non decet tam edecumata eruditionis virum.

Nec tertia tantoperè metuenda venit *ratio.* Licet enim concedi possit, nucleum huncce interdum à renibus ad vesicam fuisse protrusum, nulla tamen exinde emergit universalitas. Potest aliquid solidi firmive in vesicâ contineri, ut e. g. pus, mucor, limus &c. quibus ceu fundamento adhæret pars urinæ crassior. Plura vide apud *Petraum dissert. harmon. 40. de calculò renum & vesicæ, p. m. 314, 315.*

CAPUT QUINTUM causam calculi primariam efficientem investigat.

COgnitò nunc genuinò calculi subjectò, ordo venerandæ Artis nostræ exigit, ut nos ad indagatlonem causarum, quâ solâ ab empiricis distingvimur, & quidem hoc capite efficientis primariæ, quantâ licet brevitate, accingamus. Acerrimis autem, tum verborum, tum scriptorum concertationibus de illâ inter se concurrunt medicinæ tam *Galenicæ*, quàm *Paracelsicæ* antesignani.

Nonnulli, forsan cum se tricis istis expedire non possent, ad supranaturalia cogitationes suas intenderunt, & è creationis nostræ primordiis, pœnâque apostasiæ humano generi à supremò numine impressâ, causam *λιθιασεως* derivare sunt conati, putantes, non mirum esse in terram reverti id, quod è terrâ suam traxit originem. Sed meritò speculationes hæc, ut-

potè

potè generales aliis linquimus. Omnes sanè homines, utpote humo nati, & ob primorum parentum detestandum lapsum divinæ maledictioni subiecti hâc ratione calculo deberent esse obnoxii, quod quam firmo veritatis innitatur fulcro, vel infans judicare poterit. Consulatur *Gvalt. Charle-tonde lithiasi, cap. 2. p. m. 15.*

Operam suam melius collocârunt illi, qui ex naturæ scriniis, licet valdè abditis, causas calculorum, quamvis non omnes eodem cum successu, eruere sedulò allaborarunt.

Ex horum numerò primò locò se sistunt illi, qui cum viderent, in magnò mundò res multas ab *externò frigore* coagulari, etiam in ejusdem compendiò homine, humorum viscidorum & crassorum coagulationem & in lapides conversionem ab eodem FRIGORIS *in renibus* Excessu fieri constanter hætenus affirmârunt. Patronum hæc opinio, quadantenus habuit *Galenum epid. comm. 2. epidem. sect. 3. & 6. epidem. com. 1. text. 6.* lapides renales eò modo, ac *tophos*, generari asserentem, hi autem teste *Coo 2. epidem. sect. 3.* à frigore.

Sed vero hæc sententia è diametrò videtur contraria. Aliud sanè evincunt calculi in visceribus & renibus calidioribus nati, qui sanè ibi non possent coagulari, si frigus causa esset primaria efficiens, utpotè illò in iis absente. Imò senes, & phlegmatici, cum non tantùm frigida viscerum & renum constitutio, ut causa efficiens primaria, sed & viscida pituita, ut materia, in illis simul concurrat, diris hisce cruciatibus perpetuò affligi necesse haberent, quod quam verum, quivis veritatis amans vel limò oculò poterit perspicere.

Alii & quidem tùm veteres, tùm recentiores ferè omnes, magnos illos medicinæ restauratores *Hippocratem, Galenum & Tralianum* sequuti, *calorem* potius voluerunt amplecti, docentes, *ζευμασίαν πυρώδην τῶν νεφρῶν; καὶ κύστιν καὶ κοιλίαν πυρετώδην intensiorem renum & vesicæ caliditatem* crassos ac glutinosos humores attrahere, in illosque agendo partes illorum tenues & humidas absumere, ac quod residuum manet terrestre exsiccare, & tandem in lapides convertere.

Sed quamvis veterum autoritatibus plurimùm tribuamus

mus, in eorum tamen verba manifestum errorem præ se ferentia jurare, temerarium genere putamus. Quot enim non dantur homines, temperaturâ viscerum & renum ardentissimâ præditi, adeo ut ferè semper de ardore renum & lumborum conquerantur, nihilominus horum cruciatuum expertes. Nec obstat deesse causam materiale; Respondetur non posse abesse ob attractricem in hujusmodi renibus validiorem, mediante quâ humores crudos & crassos ad se rapiunt. Imò, quâ ratione calculi generarentur senibus & phlegmaticis, utpotè calore excedente destitutis? Pluribus rationibus hanc veterum sententiam refutat *Helmont. tr. de lith. c. 2. p. 17.*

Unzerus in florileg. suô medicochim. de neph. l. 1. c. 6. p. 28. calore & frigore quoque dimissis, magni istius Basileensium medici *Felici Plateri* amplectitur sententiam, ac pro verâ calculi causâ effectrice *siccitatem renum nimiam cum moderatô calore* conjunctam agnoscit, aliis quoque illam agnoscendam seriò inculcat. Pro corroboratione suæ sententiæ ex artificialibus adducit vasa fictilia non nisi igne sicco exiccanda & induranda; item quod illi præ reliquis calculorum generationi sint obnoxii, qui vel à primò ortu vel aliis causis externis, in primis nimio Veneris usu renes nati sunt sicciores. Ità etiam videmus humiditate omni planè absumtâ salia produci.

Sed nec sic omnem censuram effugit *Unzerus*. Ridiculum enim esset calorem in renibus calculosorum adeò excedentem velle statuere, qualis est probationis locò adductus, beneficio cujus vasa fictilia vulgò exsiccantur & indurantur. Sanè ignis animalis ab igne hocce artificiali tantum distat, quantum humidum à sicco. Imò cum aquosa & serosa materia continuo confluat ad renes, adeò ut impossibile sit illam omnem absumi, dementis erit siccitatem talem in renibus adstruere. Salia quoque nihil firmi inferunt. Illa enim, exempli locò sal & crystallos Tartari adducimus etiam in loco humido concreescunt, & innumeras historias de iis rebus, quæ in aquis lapidescere sunt visæ, consignavit *Anselmus Boëtius de gemm. l. 2. cap. 300.* Spiritum quoque lotii cum aquâ vitæ dephlegmatâ in momento in mediis undis sese concoagulasse, oculis suis usurpavit *Helmont. tr. de lithias. c. 3. p. 21. 22.*

Scôpulos hosce evitare volens princeps medicorum Gallia Fernelius l. 6. patbol. cap. 12. p. m. 572. non primas illas qualitates, sed aliam longè efficaciorẽ, *insitam nimirum renum arenosam calculosam*, tanquam primariam efficientem, accusavit *constitutionem*.

Verum licet lubentissimè largiamur, calculosam hanc renum dispositionem, (quemadmodum etiam calorem, frigus & siccitatem, si excedant) plurimùm facere ad generationem calculorum, & meritò illam esse in numerò causarum adjuvantium & quidem valentiorum habendam, attamen cum experientia, fida illa rerum magistra testetur, non omnes tali dispositione à primo ortu præditos necessariò calculo laborare, præprimis si diætæ legibus debitò modo sese subjiciant; imò multi calculò corripiantur, quorum parentes ab isto fuere immunes, simpliciter illi calculum nostrum non possumus adjicere.

Nobis potius nunc incumbere videtur, ut relictis Dogmaticorum scholis Spagiricorum quoque adeamus sacraria, & an de causâ gravissimi hujus affectus efficiente primariâ ab illis possumus certiores reddi, videamus.

Hî absconditarum causarum curiosissimi pervestigatores, cum ab externis nihil firmi peti posse animadverterent, ad altiora se converterunt, & coagulationis principium non in qualitatibus istis primis, sed in ipsâ materia lapidescente intimiùs non minùs, quam feliciùs indagarunt. Macrocosmi enim penetralia cum curiosius inspicerent, & observarent Corallia in fundo maris (non enim nisi profunda rimari decet tantos Philosophos) nascentia lapidescere, dari specus & subterranea loca, fracidò odore afflata, in quibus humores illabentes non modò in stirias, sed & saxeas columnas excreverent, tophos etiam in thermarum & acidularum marginibus concrefcere, quæ omnia neque calori, neque frigori possent attribui, sed potius *peculiari cuidam proprietati petrificæ* mineralibus hisce aquis insitæ, seu, ut *Toparcha Merodanus* effert, *semini petrifico è lineâ triviali transplantato*, microcosmo quoque hujusce modi succos spiritu fracidò seu semine petrifico gravidos, qui sinanciscantur subje&um concretioni commodum illis for-

mas

mas lapidum inducant, adscribere haud amplius dubitarunt.

Non defuere quidem, *quibus* suspecta visa fuit hæc spaginicorum doctrina, urgentes, si principium coagulationis inesset materiæ lapidescenti, sequi ut materiâ istâ præsentē effectus quoque calculus nimirum, producat, & hinc per consequens omnes qui tali victu, ex quò hujusmodi materia crassa & tartarea generari potest, utuntur, calculis necessario debere esse obnoxios, quod tamen ab ipsâ experientiâ refutatur. Pro stabiliendâ hæc suâ instantiâ adducunt non modò istos, qui aquis mineralibus aluminosis nitrosis &c. ad coagulationem lapidis dispositis fruuntur, sed & eos, qui lacte, caseo, & aliis cibis crassioribus largius vescuntur, quorum priores ab istarum potu à calculo potius liberentur, posteriores verò maximam partem à doloribus hisce vitam agant immunem, quod impossibile esset, si materiæ principium hocce coagulativum inhabitaret.

Verum ad priorem reponimus, calculosos à potu harum aquarum ideò nullum sentire incommodum, quod salia ista, quibus scatent prædictæ aquæ, salibus ex quibus coagulantur calculi, coagulantur autem ex diversis, licet quoad denominationem ipsis videantur similia, quoad tamen effectus sint contraria, adeoque vim obtineant salia fixa latitantia in tartarò calculi volatilisandi, & cum urinis exturbandi. In *Posteriori* negamus consequentiam. Non enim necessarium est, omnes illos, in quibus limosa præque materia abundat, mox calculo debere esse obnoxios, sed reliquæ simul causæ debent concurrere. Efficiens enim non efficit, nisi conditiones necessario requisitæ conspirent concurrantquè, uti docet *Horst. l. 4. ep. medic. observ. 46. p. m. 233*. Videatur etiam *Lazarus Riverius Prax. med. l. 14. c. 1. p. 104*, qui præter spiritum lapidificum in succo lapidescente latitantem peculiarem quoque spiritum lapidificum renibus attribuit, sed ut nos existimamus, sine necessitate.

In quibus verò, materiæ lapidescentis partibus petrifica hæcce virtus potissimum desideat, primò intuitu quidem videtur indagatu difficile, difficile tamen non æquè Philosophis,

qui *Hermeti* nomina sua consecrarunt. Hi enim cum crebris experiētiis confirmarentur, res omnes, quæ concreſcunt, ſal continere, & ubi nullum ſal, nec concretionem ibi fieri, ſal ſeu potiùs ejus ſpiritum *πεῶτον δεικνύειν* concretionis unanimiter nominarunt. Sumat enim modò quis cineres, quo experi- mentò nititur *Charleton diatribe de lith. cap. 2. p. 41.* eosque aqua abluat, ac ſal inde ſeparet, nunquam tamen illos lapideſcere animadvertet, ſi vel centies igni admoveantur, ſal non auferet & aquâ admittâ citò ad ignem lapideſcere videbit. Cum itaque in ♀ rō ſeu calculò corporis noſtri plurimum fit materiæ ſalſugineæ, merito etiam in illâ *ſemen ſeu fermentum petrificum*, latitare haud erubeſcimus aſſerere, præprimis cum ſubnitamur emunctiorum ſeculi hujus medicorum authoritatibus ſolidiſſimis.

Nolumus hñc illorum verba adſcribere, ne theſes noſtræ anguſtis limitibus circumſcribendæ, exſurgant in ampli cujus dam tractatus molem; ſufficiat nobis, ne testimoniis deſtituti videamur, ipſum *Hermetem Trismegistum* antiquiſſimum medicorum hanc noſtram approbaſſe ſententiam, ità enim fide *Severini* ſcriptum reliquit: *Salis eſt, ut corporibus in mundum prodituris ſoliditatem coagulando præſtet: ſal enim corpus eſt, mercurius ſpiritus, ſulphur anima.* Famoſus quoque ille medicinæ reformator *Theophraſtus Paracellus l. de morb. ♀ reô cap. 9.* non minùs ſiniſtre quàm dextrè hocce coagulationis opus ſeq. verbis expreſſit: *homines, ut videmus ex terrâ, id eſt, nitro vel ſimô urina ſal petra perco- gunt & id ſalpetra in aquâ prius reducitur: in quâ dum eſt coagulatio, ad opus ſuum & laborẽ procedit, granulatur, canthiſatur, quaſi ſaccharum, & in glaciem ſuam abſque hominis opera prorumpit. Ita quoque in homine accidit: materia apparatus per naturam, quàm mox, ſpiritus ſalis comprehendit, & coagulando, tartaream formam imprimat. Suprà homo nihil agit, quàm quod colligit materiam ex ſabulò vel alpiſ, macerat in cuprò vel akenò, colat, filtrat, elutriat, ſuperflua abjicit, reliqua incoquit, & natura committit, quæ extre- mum ornatum confert, & ſpiritu (ſc. ſalinò) omnia cogit & coagu- lat. Ad generationem calculi ſalis præſentiam concurrere confirmat natura concretionis, cujus principiũ ſal, quod iis coagu-*

coagulationis & soliditatis fundamentum est & solidamentum, hoc cū discrimine, quod una sit sine duritie, altera cum duritie, PRIOR locum habet in salibus albis & coloratis, culinario, nitro, alumine, vitriolo: ALTERA in lapidibus, macrocosmicis & microcosmicis.

Omnia hæc clare & perspicue illustrat *Vnzerus in florileg. suo medico. chemic. de nephritide l. 1. cap. 4. p. 17.*

Johann Baptista van. Helmont. de lith. cap. 13. secessionem quidem facere videtur ab hac nostrâ sententiâ, dum locô spiritus salis coagulatore salutat spiritum urinæ modumque fieri duelech *cap seq. p. 27. & 33.* fusius consignat; sed contrarius videtur, non est. Spiritus enim hic urinæ eatenus coagulat, quatenus est salinæ prosapiæ. Hoc enim verum est, fatetur ipse p. 23, quod spiritus urinæ fundamentalis nativitatis suæ puncto sit falsus; quodque ratione hujus salis promptius alios coagulet spiritus, quam acidus quilibet, lac. Imò quod ante per spiritum urinæ exposuerat, illud postea p. 29, per *salem urinarium*, à quò duelech omne sit natum, ex votò declarat. Spiritum salis tanquam primariam efficientem calculi quoque retinet *Petrus Johann. Faber l. 2. univers. sapient. cap. 8. p. m. 166.*

CAPUT SEXTUM

causam calculi materiale proximam rimatur.

Cum nunc certi sumus de causâ calculi efficiente primariâ, ex artis nostræ præscripto materiâ quoque ejus proximâ pressiori examine erit urgenda. Illam quidem excrementum quoddam p. n. in corpore detentum esse nemo hætenus ivit inficias, nec facilè quis, nisi sanæ rationis deturbatus regimine & imposterum negabit, quodnam verò illud sit, æquè omnibus non constat.

Dogmatici, cū observarent muccaginem quandam albam seu subpallidam, viscosam planè & tenacem, mucum narium

referentem, in urinis calculô vesicæ laborantium subsidere
τοὺς παχέας χυμούς, pituitam quoque albam, viscidam, crassam
& glutinosam, à calore renum exsiccatam, & ad lapideam usque
duritiem torrefactam pro causâ calculi materiali uni-
versali unanimiter proclamârunt. Faces ipsis præluxerunt
venerandi almæ artis nostræ conditores & propagatores Hip-
pocrates, l. de intern. affect. cod. Foës p. 539. Galenus 3. aphor. 26. Pau-
lus Ægineta l. 3. cap. 45. Trallianus l. 9. c. 4. & quamplurimi alii. Ve-
rum, si opinionem hanc ad veræ rationis trutinam exigimus,
pituitam, præprimis alba ista, insipida, ac tantum qualitati-
bus primis prædita, si subintelligatur, pro universali materiâ
calculi non possumus agnoscere, siquidem innumera reperiun-
tur corpora pnegmatica, quibus tamen ne minimum negotiî
cum calculô; imò calculi generantur in temperaturis sangui-
neis & biliosis, in corde, arteriis, & vesicâ felleâ, partibus, in
quibus neque pituita, neque alius crassus humor demonstrari
potest. Productionem quoque lapidis è pituitâ pluribus ra-
tiociniis, præprimis illô, quod pituita rarissimè deveniat ad re-
nes, aut si deveniat, ibidem tamdiu non persistat, confutarunt
Platerus & Paracelsus. Et quamvis interdum accidat, quod
muccago ista à verâ quandoque calculi materiâ apprehenda-
tur, & sub eâdem claudatur, tunc petrescit quidem à semine
dulech, unâ cum propriâ alioqui materiâ duelech, at non
ratione mucilaginis, vel quatenus tenax aut viscida est, ut ner-
vosè satis hoc innuit Johannes Baptistav an Helmont, de lithias.
tr. cap. 2. quô pluribus hanc sententiam Dogmaticorum exa-
minavit & refutavit. Si quis verò per pituitam seu phlegma
cum Galeno, ejusque accuratioribus interpretibus, ut & Hip-
pocrate, falsum velit subinnuere, quô in respectu etiam à Laza-
rô Meyssonnierio Sal corporis indigitatur, Hermeticorum is
sententiæ non adeo repugnabit. Mucum istum ex vesicâ
prodeuntem, & in urinis calculosorum fundo innatantem
non esse materiam calculi ex quâ, sed potius lugubrem ejus
effectum, fusius exposuit sæpius laudatus Helmont. de lith. c. 2.
p. 16. Consulatur quoque de illô Lazarus Riverius l. 14. prax. med.
c. 1. p. 101.

Platerus, Anselmus, Vnzerus & Charletonius, relictâ insulsâ
pituita

pituitâ, pro materiâ calculi agnoscunt *terrenam substantiam seu* *salsuginosam terrestreitate sero dilutam*, seu ut planius & plenius hoc explicat *Charletonius de lib. c. 3. p. 58.* humores tartareos, mucilaginosos, variis salium generibus (puta salis communis, nitri, aluminis &c.) prægnantes; vel feculam terrenam, humori acri, falso, fixativo, qualis serosa pars urinæ est, permistam, cujus subtiliore parte, vel per evaporationem, vel per transcolationem absumentâ in renibus, ad quos delatus est humor, synagma residuum vi facultatis singularis petrificæ in salibus absconditâ compingitur, ferruminatur & lapide scit. Rationes pro hac sententiâ communiendâ propositæ legantur apud eundem *p. 56.*

Paracelsus & ejus asseclæ ferè eandem fovent sententiam, & quod *Charleton. p. 60.* per *serum terrestreitate & salsugine prægnans* extulit, hi per Tartarum suum designant. Nec rationum fulcris, dum hoc statuunt, destituuntur. Substantia sanè calculorum in corpore productorum, qui exempti aut naturâ exclusi, ac postea comminuti, nil nisi substantiam salinam, seu tartarum in pollinem redactum exhibent, hoc vel sola confirmare videtur. Imò qui vino generosiori, ac tartarô multo scatente, quale est Hungaricum, Austriacum &c. plus justo delectantur, calculorum generationi magis sunt obnoxii, quam qui cerevisiâ, hydromelite & aquâ simplici utuntur, utpotè quibus parùm salis inest. Tartarus enim vini h. r. in sanguine vinipotarum coacervatur, qui commodum subjectum nactus facile negotiô deinde coagulatur & in lapidem abit.

Helmontius, ut hîc aliquid novi sapere videatur, tùm *Galenî* phlegma, tùm *Paracelsi* tartarum rejicit, locoquè eorum *FRACIDAM* quandam MASSAM præsupponit, quæ, quando coagulator spiritus urinæ spiritum vini in putrescente fermento potentialiter excitum coagulat, tribuat materiam duelech Enti illi petroso, cujus descriptio legi potest apud eundem *c. 4. n. 33.*

Nomen *fracidæ* massæ ut novum, ita etiam obscurum, quo tenebræ generationis calculi magis densantur, quàm illustrantur. Si verò terrestres intelligat atomos, admitti potest.

Libavius novam hîc excogitavit materiam calculi, illum-
que

que ex pingvedine *sulphureâ* seu *bituminosâ microcosmicâ* generari tribus experimentis vulganicis in calculorum spagiriâ observatis affirmat, possuntque legi apud *Charleton. de lithias. c. 3. p. m. 61. & seq.* Nos ejus experimentis neque temerè fidem nostram derogare, nec etiam tribuere volumus, præprimis cum neminem adhuc partes ejus amplexum fuisse videamus, ac in mechanica calculorum analysi alii aliud sint experti. Existimamus verò, experientiæ arbitrio & decisioni arcanum hoc esse relinquendum, & ad exactiorem rei discretionem opus esse non trium, sed quamplurimorum calculorum solutionibus, arte spagiricâ expediendis, adstantibus simul iis, qui more *Libavii*, vel levissimas calculi cujuscunque proprietates sedulò observent animadvertantque. Interim, particulas quasdam sulphureas materiæ calculi admisceri posse, haud absurdum esse censemus cum ille generetur ex succo terrestri & tartareo cum sero sanguinis ad renes & vesicam delato, cui plurimas partes sulphureas subesse, oculatâ fide perhibet chimiater in hac nostrâ Salanâ sagacissimus, *Dn. D. Gothofred. Mæbius in epitom. institut. medic. disp. 14. de urinis, c. 2. p. 314.*

Nos, ut nostram quoque breviter annectamus sententiam, à verò minimè aberrabimus, si causam calculi materialem proximam *succos crassos*, non quidem, quâ viscosi & glutinosi solum sunt, sed *quatenus plurimas salinas, & terrestres particulas admixtas obtinent*, incusemus: simul etiam, quinam illi sint, breviter excutiamus.

Transmittuntur ad renes & vesicam non modò sanguis cum SERO SUO, sed & MATERIA POTULENTA & AQUOSA per venas lacteas ad glandulas lacteas lumbares rupta, & ab iis per peculiare quosdam ramulos emulgentibus communicata.

SANGVIS gravidus atomis sabulosis plurimis, dum ad nutritionem renum devehitur, uterum infelicitis conceptionis fingere sibi potest in parenchymaticâ renum substantia.

POTULENTA & AQUOSA materia in se considerata non facile *dulech* subministrabit fomitem, nisi forsan partes chyli crudiores, & à calore fermentoque ventriculi nondum ritè subactæ volatilifataque, sed multò sale fixo eoque sui multiplicati-

¶ *ô* adhuc scatentes , adeoque suapte naturâ in lapidem aptâ natâ coagulari, simul cum illâ transferantur ad renes.

IN SERÔ largior seges. In eo liberalior proventus materiæ calculi ex quâ, cum illud constet particulis salinis tam volatilibus, quàm fixis, ut & terrestribus, ingenitam vim habentibus , ut si renes nanciscantur intemperie debilitatos, vel in conformatione non ritè se habentes , in tophaceam concre-
scant substantiam, tanti autorem cruciatus.

Hic nemini litem movebimus , si quis forsan materiam hancce vel humorem pituitosum, biliosum, mucilaginem, aut quomodocunque indigitare velit, siquidem à verò illos minime aberrare existimamus , qui materiæ propriæ *duelech* alios quoque humores admisceri posse autumant, modò non insitam lapidescendi potentiam ab iis excludant.

CAPUT SEPTIMUM

causas lithiasis remotiores exponit.

INdagavimus & invenimus tandem proximam, inter quam & ipsum *duelech* nulla alia intercedit, lithiasis causam: transeundum nunc nobis erit ad remotiores, ex triplici rerum naturalium, non naturalium & præternaturalium ordine commodè desumendas. Excellit inter

RES NATURALES, TEMPERAMENTUM & DISPOSITIO renum hæreditaria à parentibus mutuata. In quò verò stigmatis hujus arenosi à parentibus in liberos seminis intervntu commigrantis essentia potissimùm consistat, haud conveniunt inter se Doctores.

Nonnulli in conformatione inconveniente illud latitare adseruerunt.

Charletonius de lith. cap. 4. p. 77. licet non excludat conformationis vitia, à qualitatibus tamen elementalium ataxiâ, & potissimum siccitatis dominiò illud dependere existimat, cum renes sicciores non tantum plus humiditatis, adeoque etiam

tartarum copiosiore attrahant, sed & compertum sit, eos, qui renes sicciore obtinent, præ humidioribus calculo magis esse obnoxios.

Nos συγγενές & connatum hæreditarium quoddam jus admittimus, quod parentem agnoscit CONFORMATIONEM singularem tum parenchymatis, tum tubulorum ureteris, tum τῶν σαρκίων μικρῶν, minutarum caruncularum.

SEMEN maris contagio & inspiratu infaustum stigma sanguini materno, in uteri parietibus contento inurere quasi potest vel imprimere.

Transplantatur, inquit *Rolfincius*, interdum natura & sal calculi fixum cum spiritu lapidescente semini ejusque partibus spirituosioribus intimius impressum, embryoni affricatur, & sic mumia foetus statim in primâ conformatione inquinatur.

Sane dispositionis hujus lapidificæ tanta in calculo inducendô potestas est, ut qui eam nacti sunt à primô ortu, immunitatem sibi ab isto vix polliceri queant, adeo ut rectè *Aretæus* l. 2. de curat. diuturnorum, cap. 3. λίθων μὲν, ὧν ἐν Φυῇ γίνονται εἰς ἀγόνον πρὸς ψαλ, ἀδυνατοὶ ὁπότερον μὲν γὰρ μὴ τελεῖται ἀποκοιτῆμεναι, ἢ νεφεροὺς λιθιώντας ἀλίσθους. Ut innata calculorum fecunditas ad sterilitatem commutetur, fieri non potest. Facilius uterum à pariendi munere abstrahes, quam calculosos renes à gignendis calculis.

Non obstat, quod nonnulla reperiantur individua à calculi doloribus immunia quorum tamen genitores exstiterunt calculosi; meritò enim iis reponimus, quod hoc fiat rarissimè & si fiat, semina petrifica balsami humani anatomiam vel nondum potenter occupasse, vel potestate naturali Archéi in uterò peregrina morborum rudimenta superata fuisse & correctâ, præprimis si procedente ætate bona accedat diata, cum *Severinô* & *Horstiô* affirmamus.

ÆTAS etiam una præ alterâ ad calculum vel renalem vel vesicalem disponit. Ità PUERILI ætati λιθιάσεις adscribuntur à *Coô* 3. aphor. 26. PUERI enim, cum ingluvie maximè peccent, fit, ut humores crudi, crassi & tartarei in sanguine illorum cumulentur, qui ad renes delati, ab iis utpote validis detruduntur ad vesicam, quæ membranosa & exsanguis, adeoque debili

debili calore prædita mucilaginem hancce tartaream non pari cum renibus felicitate expellit, sed retinet, ac sensim per spiritum lapidificum salinum coagulat, & in lapidem convertit. SENES verò & ætate provectiores, ideò teste eòdem *Coo apb. 31.* nephritide corripuntur, quod in illis non tantum plurima generentur excrementa crassa, sed & renes habeant debiles & siccos, in quibus ob expellendi infirmitatem illa subsistunt & tandem in lapides renales abeunt.

SEXUS MASCULINUS crebrius hos dolores experitur. FOEMINEUS aliqualem prærogativam videtur obtinere præmasculinò, dum vesicæ calculò rarius laborat, ob breviorē & ampliorem urethram, per quam fit paulatina & prompta evacuatio. Observavit tamen & spectandos mihi etiam exhibuit Dn. *Præses* unius diei spatiò 18. lapides majores excretos quadrangulares, rotundos triangulares, factâ prius dilatatione per catheterem.

Calculus quoque vesicæ tres uncias cum duabus drachmis pendentem ab octuagenariâ quâdam vetulâ feliciter enixum se vidisse refert, illumque delineari curavit *Tulpius observ. med. lib. 3. cap. 7. p. m. 201.*

CONFORMATIO quoque, si in meatibus non ad it conveniens, ex concaussarum catalogo non erit eliminanda.

Sic VASA EMULGENTIA si plus justo sint patentiora, ad lapidis generationem haud levem conferunt operam. Tantò enim uberiores mucilaginosorum tartareorumque succorum copiam renum alveolis illabi necesse est, quanto magis hiant vasa emulgentia, quorum per canales serum hujusmodi terrestreitatibus scatens eorundem sinibus importatur. Et hæc forsàn causa fuit, quod *Sanctorius Sanctorius in methodo vitandorum errorum libr. 3. cap. 7.* in eam devenerit sententiam & χαύνασιν, *amplitudinem meatuum* pro verâ causâ lithiasios posuerit, quam etiam respectu vasorum emulgentium certò modò tôle-ramus, ureterum autem ratione negamus.

URETERES enim si ampli sunt, crassis istis humoribus liberum exitum facile concedunt, & hac ratione renes à calculò immunes præstant; quod si verò ANGUSTIA laborent, succi

crassi in tali copiâ non educuntur, in quali per patentes emulgentium tubulos, ad renes confluxere. Necessario itaque parte terrestriore in iis subsistunt, & lapideam acquirunt durti-
ritiem.

Eosdem effectus subministrat **COLLUM VESICÆ** angustius.

VISCERA coctionibus publicis dicata, si suis ritè non fungantur officiis, largam calculorum messem producant.

VENTRICULUS, optimus alioquin alchimista, si ejus archæus & fermentum à naturâ suâ degeneret, nec spiritus acidus in omni planta, lignis, item in cibô, in omni vinô, cerevisiâ, imò in saccharo & melle latitantes centraliter recludat & in sal volatile convertat, microcosmum totum adeoque etiam renes & vesicam maximis maclat calamitatibus. Sanè quod hic non subegit & volatilifavit, subactionem non expectet in reliquis visceribus. Ad secundam enim & tertiam coctionem non itur nisi mediante primâ.

Chylus hujusmodi à calore fermentoque ventriculi nondû ritè reclusus & ad officinam sanguinis primariam, **COR** deveniens, nec ab eô in sanguinem laudabilem commutatur, sed saltem superficialiter coquitur & fermentatur, ac postea reliquis visceribus cordi in sanguificationis opere ministrantibus, puta **PULMONIBUS**, **HEPATI**, **LIENI**, **RENIBUS** &c. transmittitur, quæ sanguine hujusmodi recrementosô nutrita, & ipsa vitium contrahunt, adeoque officiis suis in lequestrandis fuliginibus & scoriis sanguinis biliosis, serosis, feculentis & tartareis ac salinis, eâ, quâ decebat fidelitate, præesse nequeunt. Hinc deficit *πνευμάτωσις*, & salia fixa tartarea non rectè separantur, quæ accumulata in sanguine salia volatilia in exiguâ copia præsentia & ipsa figunt, adeoque calculo materiam abunde suppeditant.

RENES quatenus **INTEMPERIE** naturali vel **CALIDA** vel **FRIGIDA**, veletiam **SICCA** laborant, maximum momentum afferunt ad calculorum generationem. **CALIDI** enim majori in copiâ attrahunt humores terrestres ac sallos, quam possunt iterum exturbare; **FRIGIDI** verò cum simul sint debi-

debiles, affluxui horum humorum æquè sunt obnoxii, utpote partibus vicinis vitiosos humores à se amolientibus & ad renes, tanquam ad partes debiles demandantibus, qui ob expultricis inopiam non tantùm illos recipere, sed & maximo cum suò damnò fovere necesse habent. SICCIS etiam renibus materia hæc tartarea lubenter adhæret.

Inter RES NON NATURALES primò locò se nobis sistit AER cœlestium siderum influentiis alteratus. SATURNUS CUM MERCURIO in octavâ domò constitutus in diurnâ geniturâ, aut in domiciliis calentibus constitutus, maximè si vires suas MARS ipsi quoque porrigat, ad renum & vesicæ calculum valdè disponit. Non hic simpliciter assentiri possumus *Charletonio de lith. cap. 4. p. 67. & seq.* acrius, quam fas est, in Astrologos quoscunque, sine discrimine debacchâti. Vera sunt quæ scribit, de pseudo-astrologis, omnes morbos ex astrorum positu præsagientibus & derivantibus, non autem de sanioribus, astrologiæ rationes adjungentibus.

EXCESSUS in MOTU CORPORIS huc pertinent. Exercitiis enim vehementioribus, qualia sunt saltationes, digladiationes, equitationes & his affinia, non tantum viscera & renes accenduntur, sed & crudi, vixque è dimidio cocti humores per emulgentes ad illos præcipitantur, præprimis si corpus succis pravis sit refertum, & exercitia hæc mox à cibò & potù assumtis ineantur. Si etiam diutius continuentur, partes sanguinis tenuiores & calidiores exhalant & per consequens corpus refrigeratur, viscera genuinò suò nutrimentò privantur, quæ exinde debilitata sanguinem laudabilem nec conficere, nec confectum à recrementis debitò modò liberare possunt.

OTIUM non est immune ab hoc crimine. Si enim illud nimis colatur, calor nativus hebescit & obtunditur, & cum ciborum concoctio hâc ratione evadat difficilior & infelicio, sensim suboriuntur cruditates, & succi mucilaginosi ac coagulationem promptissimè suscipientes visceribus ac renibus impinguntur. Hinc otiosos laboriosis frequentius & acerbis calculo tentari, observationes curiosorum testantur.

SOMNUS nimius hic non prætereundus. Hic enim

caussa est, ut calor corporis & viscerum omnium obruatur, & hebetetur, ac naturales evacuationes subsistant, hincque cruda & crassa recrementa in corpore nostrò accumulentur. In primis autem nocet, si decubitu supinò & in culcitris avium plumis confertis instituatur. Lumbis enim, supra modum in calescentibus humores versus emulgentes, renes & vesicam rapiuntur, & cum tempore somni urina in iis detineatur, non mirum est, si pars ejus crassior lateribus ipsorum adhærescat, & lapideam induat figuram.

VIGILIAE etiam nimiae, quatenus dissipatò calore coctionem debilitant, & cruditates pariunt, causis occasionalibus sunt accensendae.

ESCULENTA ET POTULENTA materiam præ reliquis calculo subministrant dyspepta, præ nimia duritie ac terrenitate difficultè eliquabilia, ac succos crassos & falsos generantia.

Generant succos hujuscemodi crassos PANIS ponderosus, non benè fermentatus, nec benè subactus, & à furfure liberatus, in primis autem triticeus ob visciditatem materiae, ex qua paratur. OLERA & LEGUMINA fere omnia præter cappares, asparagos, lupulum atque ciceres, abstergerendi, urinam ciendi, adeoque renes mundandi facultate commendatos, sunt in culpa. CARNES taurinae, arietinae, hircinae, suillae, annosae, exsuccae & permacrae, in primis fumo induratae, ac falsugine & acetò conditae, maceratae vè idem præstant.

FERINAS CARNES in primis accusat *Paracelsus*, quod ex earum usu tartarus in corpore nostrò coacervetur. Hujus rationem nonnulli dant ex *Coò libro de dietâ*, ubi sicciora sylvestria mansuetis esse pronunciat: *nos addimus*, quod difficilis sint concoctionis & crassos ac terrestres ut plurimum succos generent. Putamus tamen cum granò salis, ac saltem de vetulis exaridis, non autem de juvenis succulentis hoc esse accipiendum, modò ventriculus, qui eas debet digerere, debitò modò se habeat. Imò quia, sicciores sunt, ideo pauciora supeditabunt excrementa.

Huc

Huc pertinent INTESTINA brutorum, PEDES & aliæ tendinosæ ac concoctu difficiles eorundem partes.

Hiscæ se adiungunt ex PISCIBUS omnes grandiores, lacustres, marini, ut sturiones, siluri, murenæ &c. maximè aceto & muriæ immersi, sale conspersi, fumoque postea indurati, cujus farinæ sunt haleces muriaticæ aut infumatæ, aselli arefacti, quorum maxima copia ex Norwegiâ & Islandiâ ad nos transportatur, crassum salsum & tartareum chylum producentes.

Ex VOLUCRUM genere accusantur imprimis anates, anseres & aliæ in locis paludosis ac aquis stagnantibus degentes, utpotè excrementitiis & feculentis superfluitatibus scatentes.

LAC etiam & imprimis CASEI ex illò parati in producendâ calculi materiâ strenuè cooperantur.

IN INFANTIBUS lactis cooperationem agnoscit ad vesicæ calculum Hipp. lib 4. de morbis. *Ἐν δὲ λίθιδι*, inquit, ἀρχὴ μὲν ἐγίνεται ἀπὸ τοῦ γάλακτος τῇ γούσῳ, ἐπὶ τὸ παιδίον θηλάζῃ γάλα μὴ καθαρόν. *Calculi morbi principium ex lacte oboritur, ubi puer lac impurum, ex mammis fugit.*

Confirmat idem & illustrat Galenus. τοῖς δὲ θηλάζουσι καὶ ἡ ὕλη σωτελεῖ, inquit Galenus 6. epid. comm. 6. t. 15. παχὺ γὰρ τῇ φύσει τὸ γάλα, καὶ πρὸς λίθων γένεσιν ἐπιτηδεύον. ἀμέλει καὶ τῶν τελείων τοῖς πλεονάζουσιν ἐν τρυφῶν ἐδωδῇ λίθους ἐν νεφροῖς χρομένους ἐγνώμεν πολλάκις. *Lactantibus & materia ipsa occasionem præbet: lac enim natura crassum est & ad calculos generandos aptissimum. Porro & in adultis caseo frequentius vescentibus lapillos in renibus crebrius suboriri cognovimus.*

LAC licet ratione seri leviter abstergat, & ratione butyri blandè emolliat, attamen propter coagulum caseosum accedente aliquali aciditate microcosmi promptissimè coagulatur, & in glebamabit satis compactam & tenacem.

CASEI comprimis veteres, cum omnes alvum sistant, meatus obstruant, ac crassum & saluginosum valde præbeant alimentum, fundamentum lapidibus substruunt solidissimum.

Quæstionem convivalem, an caseus magis conferat ad calculi

calculi coagmentationem, si superbibatur vinum, an magis si cerevisia, decidimus, calculum nostrum adjicientes vino.

EX POTULENTIS ad calculi generationem aliquid conferentibus meritò primas tribuimus VINIS, utpotè ratione salis fixi ipsis copiose admixti obstructions parientibus, & tartarum satis divite proventu in sanguine nostrò accumulanti-
tibus. Talia sunt mustum, vina dulcia, crassa & potissimum in terra pingui, limosa, argillosa & mineralibus gravidâ crescentia, ut hungaricum, austriacum, moravicum, bohemicum &c. morbis tartareis, adeoque etiam calculo, ipsâ experientia suffragante, procreandis admodum opportuna. Nocent inprimis ventriculo adhuc plenò liberalius hausta.

Bevero vicius de calculo renum & vesicæ existimat rhenanum vinum calculosis minime obesse, cum sit λεπτομερὲς partium tenuium, facilè penetrans, præterea obtusum partium sensum extimulet, acrimonia tartarum congenitum sibi adsumat, & secum è corpore educat per vesicam.

Verùm & Rhenus & Mœnus querelas audiunt eorum, qui clamant: ambulandum est, & pedes non habemus, dolendum est, & pedes & manus habemus: lumborum alii præ immanissimis doloribus nocturnis & diurnis, cum ejulatu, prorumpunt in has threnodias: & senes quidem: Confracta est rota super cisternam nostram: renes calculis arenisque confringuntur ac atteruntur: pueri verò: cisterna nostra lapidicina evasit, nec aquam trochleæ hauriunt sed lutum. Utrique clamant VIVAT MORS, PEREAT VITA.

VINA JENENSIA harum injuriarum expertia, nonnulli, ut in salubria & calculum producentia volunt accusare, calce illa abundare clamitantes, quum in mensâ vesperi forsan profusa manè ejus vestigia manifesta conspiciantur. Verum sinisterrimum hoc judicium Sala fluvius noster ægrè fert: limpidis caput exserens undis, nullos audit ejulatus, latos post ῥώγηνξιν civium intuetur vultus, roseas genas, tibias vacillantes quidem, sed non titubantes, imò omnia salva membra. Non est calx allegata & in scenam producta materia, sed solum tartarus seu salina materia, quâ omnia vina recetia sunt referta, non
autem

ne jam ritè defecata. Ea autem materia sine noxâ assumitur, vim enim habet medicamentosam, alvinæ regionis laxatricem, ut experienciâ edocti antecessores artis medicæ hujus Athenæi id confirmant. Eligenda tamen semper nobiliora & generosiora.

Magnas dant noxas CEREVISIÆ recentes & turbidæ, nondum rectè defecatæ & ex aquis lacustribus & alcalifatis, uti eas vocat PARACELsus *lib. de Tartaro*, præparatæ ac potæ.

Non excludendæ etiam AQVÆ crassæ turbidæ & quæ ex magnis fluminibus hauriuntur, cum in ea varii variæ naturæ rivuli sese exonerent.

EXCRETA & RETENTA hîc non omittenda.

VENUS plus justo adorationis honore à mancipiis culta lapideam hancce prolem interdum satis numerosam, remunerationis loco elargitur. Hujus intemperantiori usu renes non tantùm primigeniô suô balsamô, cui τὸ ζεῦρον vitale calidum est implantatum, spoliantur & ad arenosam siccitatem disponuntur; sed & calor nativus totius corporis & omnium viscerum profligatur, ac ita debilitatâ eorundem digestionem cruditatum larga sedes in corpore nostrô excluditur.

URINA subsistens, suum confert symbolum.

ANIMI PATHEMATA, in primis mæstitia, caussis remotioribus calculi possunt annumerari.

RES PRÆTERNATURALES huc quoque suum conferunt ἐπιβαλλόν μέρϛ.

FEBRES QVARTANÆ nonnunquam renibus hujusce modi arenosam dispositionem imprimere valent, id exemplo in virô docto observatô, illustravit medicorum hujus seculi facilè Galenus, Magnus Sennertus *l. 3. med. pract. parte 7. sect. 1. cap. 6.*

In primis autem SOLIDI QUID in renibus vel vesicâ subsistens, adhæsioni non leve adfert momentum; eò enim ceu basi innixa materia crassior non secus ac saccharum canthum circa baculos ligneos circumcrescit. Sic uvam deglutitam & lapide obductam quendam denuo excrevisse propriâ refert fide Petrus tom. 2. *dissertat. 40.* & turundam à vesica Adolescentis cu-

jusdam attractam & lapidem magnitudine pugnum humanum æquante investitum & excretum fuisse, in observationibus suis consignavit *Tulpius l. 3. c. 9 p. 205.*

His natalibus ortus calculus lentam habet γένεσιν, subitum παρξυσμόν. In instante παρξυσμῶμεν & verum contestatur esse Galenicum ex tripode profectum effatum, αμερής καὶ ἀχρον & ὁ δὲ τῶν νούσων εἰσὸς. *Indivisibilis & temporis expers est morborum invasio.*

CAPUT OCTAVUM

differentias calculorum proponit.

Multæ hæ sunt & variæ, prout scilicet inter se differunt calculi & ab invicem distinguntur, accidentibus *numerô, magnitudine, colore, figurâ, substantia, superficie, & potissimum subjectô seu locô, ut & causâ.*

I. N U M E R I ratione variant. Aliquando unus tantum, aliquando duo, tres aut plures simul in unô nidulantur hospitio, rene scilicet vel vesicâ, pro majori vel minori fortitudine causarum efficientis nimirum ac materiæ. Sic calculi bis mille & plures renales paucorum annorum spatio à concionatore quodam Mulhusano rejecti, monstrati fuere *Felici Platero, medico Basileensi.* A commissariô quôdam Regis magnæ Britannîæ, viginti annos nephriticis doloribus conflictato calculos plus minus quingentos è renum sinubus effusos vidit *Charleton. de lithias. sect. 2. cap. 1. pag. 109.* Trecentos lapides unica mictione à vetula quadam ejectos fuisse, annotavit *Tulpius observat. med. l. 2. observat. 47.*

Ex consule Vinariensi *Joh. Fuhrmanno* viro prudentissimo excretos plusquam ducentos, in rarithecio suo servat *Rolfincius*, omnes coloris rubri, plurimos asperos, paucos glabros, oblongos, dactylosi formes, olivares.

II. MAGNITUDE dirimuntur à se invicem calculi. Inde alius magnus, alius parvus, alius mediocris, pro majori vel minori nimirum materiæ terrestris & salsuginosæ, ex quâ procreantur, copiâ. Quanto enim plus sabuli salini, inquit *Charletonius*, indies de novo accedit coagmentationi, ad tantò majorem molem topium exsurgere necesse est.

Excellentissimus I. *Daniel Major phil. & med. D.* in lucem edidit historiam anatomicam calculorum in solentioris figuræ magnitudinis & molis, in renibus clarissimi Philosophi I. *Sperlingii* repertorum.

In rene dextro Perillustri & generosi Dn. Dn. *Henrici Sigismundi à Vippach*, hæreditarii in *Gumperda & Hohen-schwarm*, Consiliarii Saxonici, invenit *Rolfincius* calculum ovi columbini magnitudine, cum rostro in acutum desinente. Adcumbabant minutuli calculi plures.

VESICÆ calculi etiam magnitudine differunt. Major à nobis non visus, quam qui ANNO M.DCXLVI. Nov. 3. exsectus ex cadavere *Johannis Sauberti* Theologi Norici, vesicæ eurychoriæ exactè conformis, eamque in notabilem amplitudinem distendens, ad ponderis civilis uncias ^{decem} accedens.

Aliquot calculorum VESICÆ, magnitudine insignium, mentio facta *capite de subjecto*: grandiores tamen vidit *Borellus* duos ovi anserini magnitudine & $\frac{3}{4}$ iv pendentes à puellis duabus excretos, & ALIUM ex virò nobili octuagenariò, operâ *Quesnoti*, chirurgi dexterrimi extractum, $\frac{3}{4}$ xviii. pondere æquantem, ut ipse refert, *observ. medico-phys. rariorum cent. 2. observ. 22.* Stupendum ferè est, quod *Helmontius de lithiasi cap. 3. p. 31.* scriptum reliquit. in concionatore Anglico post mortem aperto lapidem inventum fuisse sibi anglicanam & insuper $\frac{3}{4}$ ij pendentem. Plura de magnis vesicæ calculis vide apud *Barthol. cent. 5. histor. 57. p. 126. Petrum Pawium observat. 3. & Nicolaum Tulpium observat. medic. l. 3. cap. 7. p. 200. & lib. 4. cap. 30. p. 343.* capacitas enim vesicæ cum sit magna, magni etiam ibi tractu temporis possunt lapides concreescere.

RENES interdum satis grandes protulerunt lapides. Ita in dextrò rene *Nivelli* octuagenarii, cadavere ejus à morte

dissectio lapis cineritius obscurus, ponderis $\frac{3}{4}$ VII. inventus fuit, à *Johanne Riverio* chirurgò, teste *Borello histor. medico-phys. cent. 2. observat. 82.*

III. COLORE differunt etiã inter se calculi ac, ut ex adductis liquet, alii existunt albi, alii cineritii, flavi, spadicei, rubri, subrubri, etc. prout scil. materia illorum vel ad nitrũ, vel alumen, vel vitriolum aut aliud salium genus propius accedit. Exempla suppeditant *Forestus*, & quamplurimi alii rerum rariorum observatores.

IV. FIGURA calculos discriminat. Hujus ratione alii sunt oblongi & ovales, alii teretes, alii rotundi sphericì, alii lati, alii obtusi alii triangulares, quadrangulares &c. vel acuti pro varietate scilicet nidi, in quò prima acceperunt rudimenta. Plurima notatu digna de admirandis calculorum figuris exempla congefferunt medicinæ curiosi, *Forestus*, *Joubertus*, *Jordanus*, *Baubinus* & alii. Lapidem quadruplici ramò instar crucis, per universum renem se dispergentem vidit *Tulpius observat. med. l. 2. cap. 44.* In illustrissimâ Dominâ de Cornu mortuâ & apertâ, itidem in renibus ejusdem calculus muris effigiem & similitudinem gerens inventus fuit, à *Dn. D. Schenkio*, operosè descriptus *exercitat anatom. p. 550.* Lapis alius, autore *Petrò Borellio Historiarum medico-physicarum cent. 2. observat. 22.* felis capitis figuram habuit, ac alius instar cochleæ lapidifactæ fuit effigiatus, quem etiam pluribus descripsit eadem *centuria observat. 62. p. 158, 159.* à *M. Petrò Spormannò, historiarum apud Hassnienses P.P.* è vesica calculum præviis cruciatibus excretum figura & magnitudine, fragariæ fructui haud ab similem, cum pedunculò vidit *Barthol. cent. 5. hist. 57.* qui etiam in muliere quâdam alium pyri formâ se repræsentantem observavit *cent. 1. observat. 72.* Calculum coralli truncum & surculum elegantissimè æmulantem, descripsit *Bartholomæus Eustachius in annotat. Pini ad cap. 44. libri sui de renibus.*

V. A substantiæ seu consistentiæ variò modò differentia calculorum quædam exoritur. Sunt enim calculi vel solidæ, densæ, compactæque, vel fragilis, friabilis, spongiosæ, laxæque substantiæ, pro intensiori nimirum aut remissiori coagulatoris ener-

energia, ut & materiæ glutinositate & tenuitate. Lapidēs vesicales filiceam planè substantiam & duritiem quòd interiorē partē obtinentes ex rarithecio suò mihi videndos obtulit Dom. Rolfincius: à centurione verò quòdam post usurpata convenientia medicamenta lithontriptica, ex renibus ejusdem lapides arenosos tantum & friabiles exiisse, testatum fecit Martinus Rulandus in centur. 7. curat. empiricarum. Et similes forsan etiam alii annotarunt.

VI. SUPERFICIES etiam discrimen quoddam constituit inter lapides. Sic calculi deprehenduntur alii læves, alii asperi, alii unà partē lævitatem, alià asperitatem ostendunt, prout nimirum materia vel æqualiter, vel inæqualiter synagmati lapidoso apponitur. Rarissimè contingit, quòd annotavit Ulzerus, florileg. de nephrit. l. 1. cap. 2. pag. 9. nimirum à fæminâ quâdam plurimos lapillos asperos valdè & acutos, diversæ magnitudinis ex renibus, per meatus urinarios, citra ullam sapè difficultatem fuisse excretos.

VII. Potissima tandem differentia calculorum desumitur à locò seu subjectò eorundem. Et hoc nomine considerati erunt vel renales, vel vesicales.

Cum autem partes hæ non unò semper modò affligantur, sed diversò, variæ etiam exinde de novò suboriuntur differentiarum species.

CALCULUS enim RENALIS alius tantum eorum parenchyma, membranam versus, alius tubulos ureteris καὶ τὰ μικρὰ στέγνια & papillares carunculas occupat, alius pelvim, cavitatē seu alveum, modò dextorsum, modò sinistrorsum alius. Ferrius ignavus seduxit error, cum scribit 6. de part. morbis & sympt. cap. 12. arenulas non in interiori renum cavo, sed in renum substantiâ nasci.

VESICÆ calculus etiam est duplex: Alius τὸ προῦπάρχον, πρὸ τῆς οὐρῆσεως rudimentum ante mictionem, antequam serum urinæ characterem acquirit, in renibus habet, & in eorum sinu post σπύαγμα περιπλάττεται τὸ προῦπάρχοντι novum coagmen-
tum apponitur illi rudimento Alius μετ' οὐρῆσιν, post mictionem postquam urina jam facta ex sero, in vesicâ ex domestico syn-
agmate,

agnate, locali producitur generatione. Alius liberè in illà oberrat & quasi natat, aut affixus adnatusque ipsi est, interdum sine folliculo, interdum folliculo inclusus.

Posterius aliquot memoratu dignissimis exemplis illustravit *Nicolaus Tulpus observat. medic. l. 3. cap. 4. & s. p. 105. & seq.* Lapidem in præfectò militiæ equestris Ducis Mantuani, undiquè humore multò ac crassò circumvestitum, instar anguillæ pellis eum circum ambiente vidit & delineavit *Marcellus Donatus histor. med. mirab. 4. c. 30. p. 514.*

Folliculis inclusi fuère aliquot & lateribus affixi in *Johanne Heurnio Medico apud Lugduno Batavos primicerio*, qui catheteris fidei se subtraxerunt.

Silentio non involvenda illa differentia, quæ à CAUSA desumitur. Ità ὁ δὲ λίθος συγγενής, ὁ δὲ ἀσυγγενής, ἐπίκτητος, ἢ μὴ φύσει ὢν, calculus alius enim erit congenitus & hereditarius, alius ab erroribus in victu acquisitus. Licet enim *Mercatus* hæreditariam ad calculum dispositionem l. 3. medic. præct. de affect. inf. ventr. cap. 29. destruere conetur, sententia tamen ejus tam solido fundamento haud innititur, ut nos ad illam amplectendam obstringat. Experientia, fida rerum omnium magistra aliud evincit, pluribusque calculi hæreditarii existentiam prosequutus fuit sæpius laudatus *Charletonius delithias. cap. 4. p. 72. & seq.* Autoritates videantur apud *Marcellum, Donatum l. 4. histor. med. mir. cap. 30. p. 516.*

CAPUT NONUM

signa calculi diagnostica examinat.

QVamvis, uti providè hoc asseruit *Baptista Sylvaticus in libr. controver. 32.* nullum propriè detur signum pathognomonicum, quo freti *nephritidem* necessariò adesse concludere possimus, sed omnia & singula ferè ab autoribus hætenus tradita aliis quoquè affectibus sint familiaria, nos tamen illa, quæ majori ex parte hunc affectum ptodunt, & ab antiquitate, recentiorique

tiorique ævo sedulâ & providâ manu fuere annotata, jam enumerabimus, simul etiam causas eorundem adjungemus.

RENALIS CALCULI indicia proponuntur ab Hippocrate 6. epidem. sect. 1. t. 5. ἐς νεφρὸν ὀδυῶν βαρεῖα, ὅταν πληρῶνται σίξ, ἐμέουσι γὰρ φλέγμα. ὅταν δὲ πλεονάζουσιν αἱ ὀδυῶναι, ἰώδεα καὶ ῥάους μὲν γίνονται. λύονται δὲ ὅταν σίξ κενωθῶσι. ψαμμία τὲ πυρρὰ ὑφίστανται. αἵματι δὲς τὲ ῥέουσι. νάρκη μερὲς ἔχει καὶ ἰξιν.

Ἐς νεφρὸν ὀδυῶν βαρεῖα. In renem incidens dolor gravis primo ponitur loco. Nomine τῆς ὀδυῶντος βαρείας καὶ κυρίως λεγομένου βαρείαν ἢ μὲν βάρεσθαι τὴν αἰσθησιν φέρει, καὶ χαλεπὴν, ἢ νε-
rè gravem ponderis incumbentis sensum inferentem, ἢ acerbum dolorem intelligit Galenus in commento. Eundem dolorem lib. de internis affectionibus vocat Hippocrates ὀδυῶν ὀξείαν dolorem acutum. οὐκ ἐστὶ δὲ ὀδυῶν ἐν τῇ γενέσει τῆς συστάσεως πρῶτους ἀλλ' ἐν τῇ διαμονῇ καὶ διεξόδῳ. Non advertitur dolor in generatione tephacei concrementi, sed in mansione & exitu. GRAVIS dolor est calculi mansione, acutus motu. Gravis est, cum quiescit in carne renis, acutus est, cum in ureteres incidit. Gravis qui est, nonnunquam movetur in acutum, imò per acutum, & rursus sic in gravem, ut occupati renis à calculo motus est & concitatio, aut quies à motu. Dolor oritur ob nervos, quos à sexti paris plexu propè renes accipit.

Ὅταν πληρῶνται σίτου, ἐμέουσι φλέγμα. Cum replentur cibus, vomunt pituitam. Per cibos Galenus intelligit & alimenta & eorum excrementa. Ab utrisque colon & ren comprimì possunt.

ὅταν δὲ πλεονάζουσιν αἱ ὀδυῶναι, ἰώδεα, cum dolores continuaverint, æruginosæ. Hæc sunt vel momenta bilis per choledochum ductum in finem duodeni influere adsueta, vel corruptorum ciborum cadavera.

καὶ ῥάους μὲν γίνονται, ὅταν σίτος κενωθῶσι. Et melius habent, cum cibo deplentur, liberius enim renes occupant spacium, nec comprimitur & calculo parenchyma impingitur.

ψαμμία τὲ πυρρὰ ὑφίστανται Arenule rubræ subsident. ARENULARUM EXCRETIONEM τῶν ψαμμοδεῶν ἐκκρίνουν, καὶ ὑφίστανται ἐν τῷ ὕδατι quamvis Hippocratis 4. aphor 79. ληθιάσει τῆς κύστις vesicæ synagmati adscribat, Galenus tamen eam utrique & renum

renum & vesicæ calculo communem pronunciat. Idem facit etiam *Aretæus lib. 2. diut. cap. 4.* gravissimè inquiens : Συμπάντας, τὰς λίθους διαγνοίης, ἂν τῇσι τῶν ψαμμίων ἐν τοῖσις ὕδασι. *Omnes lapides dignosces ex arenularum in urinis subsistentiâ.*

Nec sine ratione veneranda antiquitas posteritati hæc scripta reliquit. Cum enim arenulæ & calculi ex eâdem materiâ, partibus scil. salinis & tartareis generentur, adeoque præsentem materiam calculo futuro idoneam copiosè in sanguine & serò adesse indicent, quid vetat, quo minus ex harum in urinis apparentiâ illius vel in rene, vel vesicâ concludatur præsentia.

De hōc tamen arenosō miētū, an signis calculi annumerari debeat, plurimi haud injustè dubitant.

Mercatus l. 4. de morb. cap. 10. Avicennam secutus, ab arenosō hocce miētū immunitatem spondet à calculō, eò quod valida renum expultrix futuram calculi generationem prohibeat.

Et sanè si rem ad exactioris judicii lancem revocemus, non pathognomicum quoddam, sed valdè fallax judicium ab arenulis hisce peti, experientia docet. Plurimi siquidem reperiuntur, qui totâ vitâ multas cum urinâ arenulas effundunt, à calculō tamen salvi; plurimi etiam, è contrariō, calculo discrutiantur, quorum in urinis ne arenula quidem, per totum vitæ curriculum apparuit. Posterioris exemplum habet *Heurnius*, referens, in illustris cujusdam personæ renibus inventos fuissē calculos ingentes, in cujus tamen urinis arenulæ tales nunquam apparuerunt. Prioris verò *Charletonius*, qui in *diatr. de lith. c. 3. p. 48.* propriâ experiētiâ testatur, se novis se nobilem quendam hypochondriacum, lumborum dorisque dolore contumaci per septennium, ut & arenularum intensè rubrarum mictione divexatum, n cuius cadavere dissecto renes cum vesica à calculo reperti fuere immunes, vasa verò ab hepate ad renes tendentia coagmento rubro tartareoque undique oblinita, ex quo & aliis exemplis patet, non à solò calculō hæc arenulas provenire sed etiam ex uisione humorum, sive in epate, sive in ipsis venis contentorum,

Πυρ-

Πυρρὰ τὰ ἵψαμμία vocat Hippocrates. Hæc notâ discerni renum lapides à vesicæ calculis, ceu fidissimo κριτηρίῳ discriminari, & hos albos, rubros illos esse nonnulli ajunt. Sed sæpe color hoc modo variat, non semper. Nonnunquam rubri, crocei, sæpe & albi & cinericii sunt renum calculi.

αἱματώδες τρέξσι. cruenta me junt. Confirmat idem 3. proverbet. sect. 1. t. 1. ἔργα αἱματώδεα. ἔργα ἐξέρυθρα. urina sanguinea, urina rubra. Διὰ τὴν αἱματέαν cur me junt sanguinem, quærit Galenus in com. 6. epid. l. c. & respondet: ὅτι ἐπειδὴ ὁ λίθος ἐξιών ὅταν γωνοειδὴς ᾖ, πλήττει τὰ περιεκείμενα μόρια. quoniam exiens angulosus lapis vulnemat vicinas partes. Partes illæ sunt vasa renum venæ & arteriæ, in carunculas tubulorum terminatæ.

ναρκή μερῶν & καὶ ἴξιν à Galeno in comm. refertur ad communionem venarum, arteriarum. Illi autem, subjungit, qui consensum hunc ad membranas, nervos, peritonæum, ureteres, referunt, ἀπέειρος ἔχουσιν ἀνατομείν, imperiti sunt rerum anatomicarum. Hanc sententiam aliter explicat Job. Langius lib. 1. epist. 45. & rectè. Veritas suadere videtur musculis psoadibus, νεφρομήτρας ἢ νεφρομήτρας renum & nervorum matres qui appellantur, consensum adscribere. His compressis nervi eorum ad femora tendentes simul coafficiuntur.

Eadem renalis calculi indicia ferè repetiit Hippocrates lib. de internis affectionibus. ὀδυνη ὀξείη ἐμπίπτει εἰς τὸν νεφρόν, καὶ εἰς τὴν ὀσφύν, καὶ εἰς τὸν ὄρχιν τὸν κατὰ τὸν νεφρόν. καὶ ἔρρει πυκινά. καὶ σύφει κατ' ὀλίγον τὸ ἔργον. καὶ αἷμα τῷ ἔργῳ περιέρχεται ψάμμον, καὶ ὁκόταν ἐξίη διὰ τῆς ἐρήθρης ἢ ψάμμον, ὀδυῖναι παρέχει ἰσχυρῶς ἐν τῇ ἐρήθρῃ. ὁκόταν ᾖ διεξέρρηξις, ἢ ὀδυνη ἀνύσιν. ἔπειτα αὐθις ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἀλγεσι κίεται. ὁκόταν ᾖ ἔρρη, καὶ τὸν καυλὸν ὑπὸ τῆς ὀδυώης τρίβει. πολλοὶ δὲ τῶν ἰητρῶν οἱ μὴ σωμένους τὸν νόσον, ὁκόταν ἴδωσι τὸν ψάμμον, δοκέουσι λιθίῳ τὴν κύστιν, καὶ ταύτῃ μὴ εἶναι τὸν νεφρόν, λιθίῳ. Dolor acutus in renem, lumbos, & testem ad renis regionem ingruit, frequenter urinam reddit, & paulatim urina supprimitur, simulque cum eâ arena egreditur, & cum per urina fistulam arena exit, vehementem in eâ dolorem exhibet. Ubi verò cum urinâ exiit, remittit dolor, deinde rursus iis-

dem vexatur doloribus. Cùm autem urinam reddit, colem præ dolore confricat. Plerique verò medici, cùm morbum non noscant, si arenam videant, vesicam calculo laborare existimant. Hæc autem minimè, sed ren calculo laborat.

Οδυώλω ὀξείαν, acutum dolorem dum dicit, non contradicit dolori gravi. Ponderis constantis & uno loco manentis dolorem præ se fert Αἰαμονῇ, præcipuè, si sit magnus, acutum ἐξ ὀδῶ, cum ureteri se insinuat.

Σίς ὀσφρὺ καὶ ὄρχιν se extendit dolor hic, tum ob compressionem lumbaris musculi, tum consensum nervorum. Consensus hic tantus, ut nonnunquam testis retrahatur in abdomen, & nullum ejus in scroto appareat vestigium.

Οὐρὲς πυκινὰ, mingit frequenter, titillatur enim expultrix.

Σύσφι καὶ ὀλίγον ὅσον ἔργον, paulatim urina supprimitur. Νεφεῶν ἐξαπιναιῖον ἀλγῆμα μετ' οὐρᾶ ὀπιχέσις ὁ λιθιδίων ἔρησιν ἢ παχέων ἔρων σημαίνει. Renum repente dolor obortus cum urinâ suppressâ LAPILLOS aut CRASSAM urinam ostendit, autoritate Coarum prænot.

Non solum utroque rene laborante mictio intercipitur, sed & alterutro. Ita comparata est ratio amborum renum, ut interdum cessante uno, alter officium faciat suum: interdum tanta est sympathia in societate officii, ut quibus ren socius langvet, iis in totum urina supprimatur.

Ἄμα τῷ ἔργῳ ψάμμος. Sabulum cum urinâ exit, sæpe etiam nullo doloris percepto sensu, in minima si sit comminutus. Magni sæpè cum multâ urinâ exeunt indolenter, interdum ingenti cum ardore.

τὸν καυλὸν ὑπὸ τῆς ὀδυώσης τρίβει, ὅταν ἔρῃ. Ardor cum imprimis persentiat propè glandem, quâ adest fossula exilis, pruritus sentitur. Eleganter Aretæus de diuturnis lib. 2. cap. 4. omnes calculosos ex urinæ subsidentiis deprehendes, ἅπαρ ἢ ὃ πρὸς κοποὶ τὰ αἰδοῖα γίγνοντα, & quod ipsis sæpe virilia erigantur. Eriguntur incensa, ab ardore & molesta titillatione. Eam ægrè ferentes ægri fricant affectum locum.

Επιφώνημα agmen signorum claudens informat tyronem, ne cespitet in judicio. Omnis calculus renum transit per vesicam,

ficam, non ceu filius in eâ genitus, sed ceu adoptivus; ei ta-
men ceu soboles matri adscribi non meretur.

CAPUT DECIMUM

signa λιθιδιῶ calculi vesicæ ex- planat.

Q Vinque proponit Hippoc. lib. 4. de morb. notatû digna. ἐπὶ
τὴ οὐρῇσαι θέλη, πονέεται. καὶ τὴ οὐρὴν καὶ ὀλίγον ῥέει, ὥστε, τραγί-
χειροῖσι. καὶ ἔστιν ὑφαίμον οἷα τῆς κύστεως ἡλκωμένης ὑπὸ τῶ λί-
θι, καὶ ἡ κύστις φλεγμαίνῃ. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἀφανές. σημήϊον ὃ
ἀκροποδίῃ ἔστιν, ὅτε διερέεται ψαμμάδεα. ὑπὸ τοιῶτων ὃ, οἷον ἐγὼ
ἔρέω, διερέεται δι' ἔστιν, ὅτε, λίθους δύο, καὶ πλείονας. ἔτεροι ὃ σμι-
κροῖ, τρεῖς ὃ αὐτῷ, ὥστε καὶ τὴν μίαν εἴρηκα.

URINAM dum EMITTIT, non mirum, dolorem adver-
ti, perrumpit enim illa vi meatum obstructum.

URINA PAULATIM FLUIT, ut ardore urinæ laboran-
tibus, inæquales arenæ atomi & moleculæ vim inferunt col-
lo vesicæ & urethræ.

SUBCRUENTA interdum est, læsâ superficie interiori &
collo ejusdem, vasisque ejus abrasis.

PRÆPUTII summa pars id indicat. Ita vertunt inter-
pretes. Sed minus rectè. ἢ ὃ βάλαντος glans in basi seu radice
circulo ceu coronâ satis altum marginem, qui ambitu suo pe-
nem ambit, cincta, & membranâ innominatâ, quæ ἀκροποδία
dicitur, testâ intelligitur.

ARENOSA vel CALCULI emergunt, prout unum σύναγ-
μα vel plura concrescunt.

His libro de aere, aquis & locis addit alia signa i. concretus
tophus in vesicâ primûm minore, post majore copiâ, ad ves-
icæ os depulsus, κωλύει οὐρέειν, καὶ ὀδυῖν παρέρχει ἰαχυρῶν, ὥστε καὶ
αἰδοῖα τρίβει καὶ ἔλκει τὰ παῖδια τὰ λιθίωντα. δοκεῖ γὰρ αὐτέοις τὸ
αἶπον ἐνταῦθα εἶναι τῆς ἐρήσιως. πικρὸν ὃ ἔτως ἔχει. τὸ γὰρ
ἔρον λαμβάνει τὸν ἐρέειν οἱ λιθίωντες πρὸς τὸν γινόμενον ἔρον.

MICTIO IMPEDITUR, tophus enim & porus obstruit urinari-

um meatum. Mejunt συνεχῶς καὶ ῥιπίνως, continuè & mole-
stè, scilicet stillatim.

PUDENDA fricant pueri, putant enim causam titillatio-
nis ibi hære.

LIMPIDA adest urina, quod crassum enim est, in vesicâ
manet.

TENSIO præterea & PONDERIS sensus adest in vesicâ.
MEIENDI etiam cupiditas, ob temerariam vesicæ irritatæ
contentionem. Moto corpore SANGVINEA mictio in rhedâ
præcipuè, referatis colli vesicæ venis. Non nisi DIVARICA-
TIS cruribus ambulare queunt, si calculus sit magnus. Τειν-
σμός inanis adest desidendi conatus. PRURITUS interdum
adest umbilici, ob urachi communionem. CATHETER fi-
dissimum indicium præbet, & calculi in vesicâ præsentiam vel
absentiam detegit in vesicam immissus. Non tamen semper
huic experimento soli credendum. Interdum enim non pot-
est tangi calculus, quod vel in altiore vesicæ parte contineat-
ur; vel in humore crasso & viscoso sit immersus, vel membra-
nâ etiam obductus, & tunc nec reluctatur tactui, nec edit so-
num percussus, quæ tamen lithotomis infallibile præsentis cal-
culi sunt indicium.

CAPUT UNDECIMUM

signa distingventia hunc affectum ab
aliis proponit.

Similitudo mater errorum evolvenda, cum inquietudo cal-
culosa varias in consensum trahat partes.

In principio latere solet; econtrâ anxietas apparet circa
præcordia, nonnunquam orthopnoea. Peritissimus medicus
de fructu certus, de herba minùs sollicitus, vacillabat, venæ
sectione pectori & pulmonibus mederi gestiens.

Alius circâ cor angustias sentiebat, incalcescebat, modicè
rigebat, judicabatur esse in periculo febris malignæ, de alexi-
pharmacis diaphoreticis cogitabat. Mox renalis calculus se
suis, ut sorex prodens indicis, litem dirimebat.

MAGNA COLICI & CALCULO-RENALIS doloris affinitas, se invicem mentiuntur, ita ut sæpe prudentes medici decipiantur, & unum habeant præ altero, præcipuè in latere dextro, in quo colon reni alligatur. *Coli vehementem dolorem, sæpius conspexi, inquit Galenus 6. de locis affectis, cap. 2. medicis illum non ad colon, sed ad renes pertinere putantibus, veluti renum cruciatus ad colon referre videntur. Horum affectuum dignotio ut difficilis est, ita non magnam præsidiorum differentiam requirunt, sed quæ uni conveniunt, conveniunt & alteri. Itaque accidentia inspicere oportet, distinguenda unum ab altero.*

Distinguenda hæc signa subjungit: 1. *nausea & vomitus* urgent multò graviores, & magis adfidui, dolente colo: evomunt enim plura pituitosa, & corrupta. 2. Retinent magis excrementa, ut nec flatum nec ructum emittere queant. 3. sæpè numero *dolor circumire videtur*, & ampliorem locum occupare, & in diversis locis fit vehementior. Nephritici verò dolores uno loco stabiles manent & fixi. 4. *Dolor in loco renibus altiore*, colicæ index: in regione renum fixus, nephritidis. 5. Urinæ ab initio puræ dilutæque, post asperum quid, demum arenulæ subsident. In colicâ autem, quod ab alvo dejicitur, flatuosum est, bubulo stercore simile, aquis supernatans. 6. Dolor colicorum clysteribus mitigatur magis, quàm nephriticorum. 7. Colicus ejecto frigido humore illico quiescit nephriticus excreto sabulo. Hæc Galenus.

Eadem distinctiva signa repetit Galenus 2. *de locis affectis cap. 5.*

In compendium eadem redegit Trallianus lib. 9. cap. 6. *συμβαίνοντα σημεῖα καὶ τοῖς κωλικδομύνοις, καὶ τοῖς ἔχουσιν λίθον ἐν νεφροῖς, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἀρχὰς διακρίνεται δυσχερῶς. καὶ γὰρ ὅτι ἀμφοτέρων τῶν παθῶν ἔμετοι γίνονται, καὶ ἐποχὴ γαστρὸς, καὶ πνέματώσας καὶ διαπύσας, ἄχρη τῶ σωματὶ καὶ τῇ ἡπατι.* in utrisque, ait, accidunt indicia, cum colico cruciatu, tum renum calculo affectis, & præsertim circa initia signis agrè discernuntur. Etenim in utrisque vomitus excitantur, ventris retentio, flatus & distensio-

nes usque ad stomachum & jecur pertingunt. Etsi vero utrisque hæc accidant, attamen τεχνίτης ιατρός artificem medicum hæc latere non posse, subjungit. οἱ ἐμετοὶ γὰρ vomitus enim in colicis multò plures & crudiores: alvus magis astricta: flatuum retentio major: urinae copiosius habent sedimentum, & minus ψαμμοειδές: dolor etiam magis vagus.

HYPOCHONDRIACO cum affectu magna convenientia. In utroque excernuntur arenulae. Benè, inquit Rolsincius in Epitome, distinguenda hæc utraque excretio, renalis nimirum ab illâ quæ occurrit in hypochondriacis, ex adustione humorum in vasis exortâ, & in declinatione februm tum acutarum, tum chronicarum conspicua. Distinguuntur autem quod hæ permiscetur urinæ exactè, sensimque matulae urinariae, postquam urina refrixit, lateribus adhærescunt, nec in fundò subsident, ut illæ, quæ à renibus proveniunt, imò vel ipsi urinæ innatant. Præterea, ut perhibet Riverius *prax. med. l. 14. cap. 1. p. 106.* digitis contritæ dissolvuntur & salinam referunt substantiam, cum alia digitis non cedant, & dissolvi nullò modò queant.

DOLORES implacabiles nonnulli ad regionem lienis, & ad umbilicum ferè, tumorque quasi quidam percipiebatur. Non credebatur esse dolor nephriticus, & tamen erat. Aperto cadavere inventus sinister ren ἀνδρῶπιος ♂, & majusculi aliquot in eo lapilli.

CRUENTA MICTIO sæpe apparet, Dubitatur, an à calculo, an à laxitate vasorum sanguifluorum? Sciendum, quod *cruenta mictio* non proprium, nec etiam inseparabile sit signum calculi, quum etiam de aliis causis quamplurimis, puta renum imbecillitate, serum à sanguine non ritè secernente, retentrice læsâ & expultrice irritatâ, copia sanguinis, apertione vasorum, mensium aut hæmorrhoidum suppressione, item nimio diureticorum vinorum usu sæpè numero provenire possit; imò multi sunt calculosi, quibus perrarò supervenit hæc sanguinolenta mictio: semper itaque cum aliis signis conjungenda.

AB INFLAMMATIONE RENUM, quæ νεφρίτις propriè dicitur, differt calculosa dispositio, quod in illâ dolor non modo con-

continuus sit, sed & pungitivus: in calculo periodicus magis, & gravativus, dum parenchymati impactus, tum demum fit pungitivus, cum ureteres petit, & membranas. 2. Inflammatio comitem habet febrem, quæ ut plurimum abest à calculo. 3. Addunt *alii*, quod renes inflammati plerumque stillicidium urinae junctum habeant. Secus contingit in renibus calculo obsessis, in quo tum demum illud advertitur, cum ureteribus se calculus ad vicinat. De hoc tamen cuilibet liberum esto judicium.

CAUSARUM signa, quæ ultimam *Νεϋωσις* partem constituunt, accurato medici judicio relinquuntur. Sin ab hæreditariâ dispositione, infantes sæpe calculosi veniunt in lucem, non rarò etiam dum lacte materno utuntur, lapilli advertuntur, qui in urinario subsistentes meatu, medicis multum fastessunt negotii.

CAPUT DUODECIMUM signa calculi prognostica ex- promit.

Signis diagnosticis calculi jam patefactis, antequam prophylaxin & curationem ejus aggrediamur, à rectò tramite minime deviabimus, si prognosticorum signorum examini, utpote genuinis Æsculapii filiis digno, & cujus solius beneficio se & artem à petulantis vulgi calumniis vendicare possunt, pagellam unam aut alteram largiamur, & per signa veterum medicinae antistitum auguriò explorata, & rationum fundamentis subfulta, quinam calculosorum Hygeiæ beneficio ab ejusdem tormentis liberari queant, quinam etiam fati, sine liberationis spe, sint futura ludibria, & quanto temporis intervallo, hæc crux illis sit ferenda, breviter præfagire studeamus.

Et I. SALUTIS & MORTIS, GENERIS ratione, prædictionem præmittemus. Gravis affectus est, ut notante *Plinio natur. histor.* calculosorum dolores inter asperimos judicati sint primi: rarò tamen sunt lethales, nec præceps mortis adferunt periculum.

Egre-

Egregiè Aretæus lib. 2. de causis & signis acut. cap. 9. ἐκ τῆς συμ-
παθείας τῆς διὰ τὴν ἰδέαν τῆς σώματος κακὸν γίνεται οὐδέν. ἢ τῆς ἐπι-
χειρίας τῶν οὐρῶν πάντα τὰ δεινὰ πεῦσαι. πῦρ μὲν γὰρ θερμὸν, ἀσώδες,
ὀδυνη κατ' ὅσῳ ὅτι ῥάχι βαρεῖα, διὰ τὰς τῶν μερῶν, μᾶλλον δὲ
τῶν ἀμφὶ τὸ πνεύχονδερον. Ex consensu affectionis renum, ob for-
mam corporis provenientis, nulla creatur offensio. Urinae tamen in-
terclusio omnia seva & acerbafacit, ignem acrem & fastidium infe-
rentem, dolorem gravem secundum lumbos in dorso partium distensio-
nem, sed magis circa præcordia.

Periculosa est urinæ suppressio diu durans, serum e-
nim sanguinem coinquinat, & cordistonum enervat. No-
bilis ἰσχρία detentus evadit lethargicus. De funere cogita-
tur. Medicamentis adhibitis largissimè profluit urina; brevi
tamen moritur. Unde hoc? Causa jam dicta est. Et tamet-
si ejus cursus redierit, non perinde meliore loco sunt res ægro-
tantium. Ducalium rationum præfectus, ex renibus calculo-
sus aliquot annorum spacio pluribus excretis lapillis, cum
ἰσχρίας insultibus, tandem acerrimis cruciatibus post
ischuriam dierum decem fato concessit.

Sed non solum ratione retenti seri & urinæ grave malum
est calculus, verum etiam, sine eâ, ratione consensûs cum prin-
cipibus aliisque vicinis partibus.

Urina tenuis, pellucida & spicea si renum calculo laboranti-
bus exeat, talisque aliquandiu appareat, iis pessimum præbet
signum. Nisi enim vel ab immoderatō potu, vel aliâ causâ
externâ talis excernatur, indicio est, calculum caput ureteris
exactè obserantem urinam præterlabentem omni crasitie suâ
spoliare, eamque sibi apponere. Imò lapide indies incremen-
tum maximum hōc modō capiente totalis tandem obstructio
meatum, præprimis si ambo renes laborent, aut lapis in ure-
thram protrudatur, urinæque suppressio meritō est metuē-
da, ex quâ postmodum restagnante sero, deductōque ad ca-
chexiam & hydropen corpore æger vel subito sævisimis cum
cruciatibus animam exhalet, vel paulatinis tormentis tandem
conficiatur. Urinae tales etiam maximam calidi nativi penu-
riam solent portendere, ut potum talem elabi sinant, qua-
lem

lem ventriculus recepit , & hinc extrema colligenda cruditas.

Variat periculum ratione FORMALIUM DIFFERENTIARUM. Multi, magni, angulosi, asperi, tranquillitati microcosmicæ magis insidiantur, molestioresque sunt, quàm pauci, parvi, glabri &c.

IN SILICEAM duritiem si concreverit simulque sit magnus incurabilem se sistit medicamentis , à quibus resolvi & colliquari renuit , tam in renibus , quàm vesicâ. Talis utrobique ægro *συνάποδνήσκει commoritur*. Inania sunt ostentatorū quorundā, qui id se præstare posse gloriantur, triscurria.

VESICÆ PUERORUM calculus, non gaudet ætatis beneficio, quo puerilis epilepsia, quæ in pubertate sanationem admittit. Ille quò longiùs ætate proceditur, eò fit major & ponderosior, solâ extractione curabilis. SENUM vesicæ calculus siliceus idem experitur fatum. Locari meretur vitiosa talis dispositio in numerum eorum morborum, de quibus *Galenus 5. meth. med. Ἐνία δὲ νοσήματα ἀδυνάτων ἔχει ἴασιν* , quidam morbi impossibiles sunt curatu. Vera sententia est, de præsidiis pharmaceuticis, non de chirurgicis. Hæc in ipsum habent imperium.

IN ARENOSUM verò & tophaceum generosa medicamenta dominatum exercent. Talis generis sine dubio fuere, ab *Horatio Augenio tom. 2. epist. medic. lib. 9. epist. 8.* propositi. Bis inquit, calculum vesicæ fractum vidi, primò casu, mox deliberatione & maturâ consulatione prægressâ. Talis fuit Wilhelmi Laurembergii, in Academiâ Rostochiensî Professoris olim celeberrimi, qui, *peculiari scripto*, provecta ætate, cum sectionis auxilio se submittere nollet, medicamentis scopum suum assequutus fuit.

CALCULI primâ vice excernendi, licet minores, majores tamen & asperiores cruciatus ægroto concitant, ac reliqui sequentes, licet multò grandiores. Ureter enim, & collum vesicæ cum urethrâ, à calculo semel ampliata, majorem illâ obtinent amplitudinem, latiusque extensa ita permanent. Et hinc est, quod posteriores & sensim aucti lapides facilius explodantur, quàm in initio minimi.

MULIEBRIS SEXUS levioribus doloribus in excernendis vesicæ lapidibus afficitur, ob brevitatem, rectitudinem, & latitudinem cervicis, per quam materia calculi arenulatim exturbatur, antequam in justæ magnitudinis lapidem coire potest: faciliiori etiam iisdem artificiosâ catheteris, & dilatatorii instrumenti applicatione, iidem eximuntur, quam masculis.

SUBJECTI ratione, facilior est curatu calculus renum, quàm vesicæ.

CAUSARUM respectu, ὁλοῦρ' ἰζῆς inveterata HÆREDITARIA dispositio ferè incurabilis, adeò ut rectè *Areteus l. 2. de curat. diuturnorum c. 3.* λίθων μὲν, ὧν ἐυφυῆ γέναν εἰς ἀγόνον τεύεσθαι, αἰδύνατον, ῥῆτερον μὲν γὰρ μήτερον ἀποκον θέμεναι, ἢ νεφεροῦς λιθίωντας ἀλίθους. *Uti innata calculorum fecunditas ad sterilitatem immutetur, fieri non potest. Facilius uterum à pariendi munere abstrahes, quàm calculosos renes à gignendis calculis.*

Hereditaria calculosa dispositio omnem ferè, etiam generosissimam, eludit medicinam, tam præservationis, quàm curationis ergò adhibitam. Hinc male se habent illi, in quos stigma hoc petrosum beneficio seminis paterni aut sanguinis materni transmigravit. Individuum enim comitem habebunt calculum, siue is renum sit, siue vesicæ, eos prius non deferentem, donec ærumnis & tabe confecti miseram cum morte felici permutaverint vitam.

Eadem ferè ratio adventitiæ inveteratæ dispositionis.

LONGITUDINIS & BREVITATIS prognosis attento debet supputari calculo. Lapis siliceam in vesicâ adeptus duriem, nullâ operâ dissolvi potest, sed doloribus continuis ægrum debilitans ipsum affliget ad ultimum halitum. Verissimum est, quod ἡδὲ ἑλκωσις καὶ λίθων γένεσις τὰ πολλὰ, *autore Areteo de curat. diuturn. cap. 3.* ὑποθνήσκει, *ulcera & calculorum generatio plerumque senibus commoriuntur.* Locum etiam hîc habet, quod *venerandus senex libro 6. aphor. 6.* de renum & vesicæ affectibus, in senibus præcipue scripsit in genere: Τὰ νεφελικὰ καὶ ὀνόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγύματα, ἐργαδῶς ὑγιάζηται τοῖσι πρεσβύτησι. *Renum & vesicæ dolores vix sanantur senioribus.*

MODUS eventus ad SALUTEM variat. Resolvitur in atomos

tomos opē medicamentorum, & arenularum in morem emingitur: nonnunquam solā manūs operā eruitur, viā factā vi, & ferro.

Ad MORTEM terminatur renibus contabescantibus, & vesica officium in emissionē urinæ non faciente.

CAPUT DECIMUM TERTIUM

methodum medendi, secundum indicationes suas explicat.

MOrbi naturā penitus jam investigatā & cognitā, par erit, ut curationi ejus etiam pagellas aliquot tribuamus. Optima verò quis contra calculum aut fientem, aut jam factum inveniet remedia, inventisque rectè in ejusdem extirpatione utetur, si methodum medendi scitè certoque calleat. Absolvitur illa tribus INDICATIONIBUS: CURATORIA scilicet, PRÆSERVATORIA & VITALIS.

CURATORIA respicit lapidem jam factum, eumque totā substantiā peccantem eradicare jubet. Hic si fuerit ARENOSUS tantum, seu leviter coagulatus, præmissis præmittendis beneficiō lithontripticorum in arenulas iterum erit redigendus, & sic cum urinā deturbandus; si verò NIMIS SOLIDUS & compactus, vel TRANSPONENDUS vel VACUANDUS.

PRÆSERVATORIA PURA versatur circa causas calculi, nondum actu facientis morbum, eoque intendit, ut tum inclinatio in lithiasin, quantum quidem possibile, extinguatur; tum etiam materia calculo producendo idonea in corpore non accumuletur: MISTA verò circa causas actu jam facientis morbum occupatur, impeditque, ne jam factus ulteriora acquirat incrementa, simul etiam dolores non exacerbentur, invigilat.

VITALIS virium habet custodiam, naturæque per confortantia succurrendum monet.

SYMPTOMATA calculum concomitantia, ut DOLOR, SUPPRESSIO SEU DIFFICULTAS URINÆ, EXULCERATIO MEATUUM &c. haud floccipendenda, sed cuilibet per propria remedia providè obviandum.

Coqu. in s. q. ▽ a comm

Rx. colatura 3x. vel xii.

sirupi rosar. solut. 3j.

electuar. diaphæn. 3ß.

ol. anethi 3j. scorpionum 3ij.

Θ gemma 3ß. ♀. 3j.

M. fiat l. a. clyster, repide injiciendus.

Apud Gregor. Horst. l. 4. de morb. infimi ventr. observ. 43. p. 223. commendatur sequens.

Rx. Radic. alb. malva,

eryng. marini aa 3ij.

fol. altheæ, malva,

violar. pariet.

fl. melilot. chamem.

sambuci summ. aneth. aa. M. 8.

lumbricorum in ▽ lorum 5

incisorum 3ij.

sem. anis. aneth. aa. 3iv.

lini fœnic. a. 3ij.

Coq. in lact. vaccini q. s.

In colaturâ dissolve

vitellos ovorum n. ij.

ol. chamem. anethi

lil. alb. scorp. aa. 3ß. croci 3ij.

M. fiat clyster.

§. Schmerzenstillendes Clystier.

Sin alvus adstricta fuerit, addatur parùm electuar. de succ. ros. & nonnihil mellis ros. colati. Posset etiam si quis clystere hoc uti vellet, ob cautelam superius indigitatam quantitas ingredientium aliquatenus imminui, & sic cum maximò emolumento ægroto adhiberi, tertiâquè vel quartâ vice etiam, si dolor & necessitas urgeant, hujus & aliorum enematum injectio reiterari. Plura enematum exempla videantur apud Hadr. à Mynsicht. in armament. medico-chimico sect. 32. p. 451. & seq.

Quod si verò quidam seu præ nimia animi mollitie, seu puerilis yerecundiæ excessu impudicum (ita enim nonnulli ineptè

ineptē eum appellitant,) clysmatis usum respuant, alvum tamen habeant constipatam, doloresque sustineant atrocissimos, in tali casu haud erit inutile LAXANS aliquod pharmacon PER OS exhibere.

Conveniunt *ἐκρογεωννὰ* LENIENTIA, quæ primas vias evacuant, sine agitatione humorum, & LENITER PURGANTIA, quæ secundam regionem attingunt. MANNA benedictum est leniens. CASSIÆ in renum affectibus aliis & calculo, ob diureticam vim multum tribuitur: *Ballonius 2. epid. & ephemerid.* docet cassiam nocere iis, quibus calculus vesicæ sectus. Nos ab usu ejus non abhorremus. *Sirupus rosar. & viol. solutivus* prod. est. Profunt ♀ . *nitratus. cicera* ♀ , *Pil. de terebinth. catharticum terebinthinatum, terebinthina laxativa seu purgans Mynsichti, extractum panchymag. Crollii. Sirup. de cicb. cum rhab.* ex quibus & aliis variæ concinnari possunt formulæ.

BOLI sunt commodi, quia non tam facilè revomuntur à nausea abundis ægris.

*Rx. cassiæ recenter extractæ, super albæ
decoctæ vapore ʒij*

rhabarb. ʒj. res. scam. gr. iij.

pulv. glycyrrhizæ q. s.

M. F. Bolus. S. Purgierzucker.

Rx. terebinthinæ laxat. Myns. ʒß.

cum saccharo & rasurâ glycyrrhizæ fiat Bolus.

S. Laxierzucker.

Rx. ʔri ʔlati ʒj.

ʔgenistæ gr. viij.

scamm. rosat. gr. vj.

S. Purgierpulverlein auff 1. mahl.

Rx. sirup. rosar. solut. ʒij.

decocti fr. & fl. ʒij.

misturæ simpl. ʒß.

M. fiat potiuncula. S. Lindsaff.

Validiora PURGANTIA apud calculosos in *curationis* actu procul exulare jubemus: exhibita enim haud levem noxam iis intulisse, annotatum fuit à circumspectis rerum medicarum

carum scriptoribus. Horum enim ope stabulantes in primis viis vitiosi humores vi quâdam præcipitantur ad *renes*, ipse què calculus vel planè quiescens, vel levitèr saltem se movens, motu violentiori impulsus in angustos urinæ meatus deturbatur & impingitur, maximis ærumnis & doloribus vicinas excrucians partes.

VOMITORIIS ex *sale vitrioli & mercurio vita Angelus Sala* se nephriticos dolores citò fugavisse testatur. Sed satius videtur ab his, imò etiam blandis aliis abstinere, ne natura, quæ aliàs ob consensum renum ad vomitum inclinatur, & valde inde ægrescit, magis turbetur.

Non exhibenda etiam hæc, nisi doloribus remittentibus.

CAPUT DECIMUM SEXTUM

de diureticis & ureticis in paroxysmo agit.

PRimis viis, lenientium vel leniter purgantium ope expeditis nonnulli se conferunt ad urinas moventia. Horum consilium si sine iudicio quis imitetur, miserè peccabit.

Duplicia sunt diuretica generatim sumpta, ab *ἄρῳ* i. e. *ἀέρι* & *ῥεύματι* ventus, quod in vapores resolvant & in auras dissilent, & dissipent, dicta.

I. *Διγενήματα* propriè dicta, calida sunt & sicca; ita dicuntur, non quod sola moveant urinas, sed quod solas moveant urinas, non autem lac & menses. Fundunt humores, attenuant, & ad urinæ vias præcipitant. Hæc in paroxysmo non conveniunt. Foràs quidem arenulas expellunt, sed quod restat, contumacius reddunt.

Avidè licet expetatur hæc sabuli excretio, in recessu tamen plus habet calamitatis, quàm in fronte voluptatis.

Duretus in Cois, & alii gravissimi viri, illius ductum sequuti, confirmant id historiâ *Hippocraticâ* s. *epidem.* propositâ de Theophorbi filio, Larissæ decumbente, qui post adsumtum *διγενήματι* *δεινὸν* acre diureticum pessimè habuit.

Verùm calculi nulla fit mentio, sed leprosa tantum vesicæ sca-

cæ scabiei. Ὁ Θεοφύλακτος παῖς ἐλέπερα τὴν κύστιν, *inquit*. Adest quidem signum aliquod calculo commune, τρεῖς τῶ προδίου *frictio præputii*, sed non infallibiliter calculum notans.

Argumentum clarissimum infelicitis diureticorum usûs suppeditavit nobilis vir, qui persuasus se à magni nominis medicò impetrasse medicamenta, quæ calculum renum ceræ instar liquefacere possent, paroxysmo acriter instante, medicò præsentē quantumvis reluctante, eadem adsumsit. Quid fit? sequuntur cruciatus, vomitus, cordis anxietates, ægro diris devovente medicum, medicamenta, eademque per fenestram in plateam dejiciente. Hæc mala quilibet cervici suæ imminere certò teneat, improvidum qui hîc se gerit.

II. Τὰ ξηρὰ, *autore Hippocrate lib. de affectionibus sub finem*, ξηρὰ δὲ καὶ ψυχρὰ frigida sunt & sicca, & eo nomine opponuntur Διὰχωρητικοῖς, *dejectoriis per alvum*, quæ sunt ἐγχυλα καὶ φύσει θερμὰ, succi plena & naturâ calida. Illa profunt in paroxysmo, cum leniendo humectandoque compagem calculorum dissolvere consilium est. Adjūgi his possunt temperata uretica, in utrâque qualitate, imò leniter calida & humida. Talia sunt semina frigida, malva, althæa, passulæ, ficus. &c.

Ουρητικὰ hæc ALTERANTIUM vicem sustinere queunt. Vim habent moderatè abstergendi, attenuandi, refrigerandi, calorem renum sanguinem adurentem & aquositatem ejus absummentem resolvendi, quod densum est, attenuandi, viscidum abstergendi, dolores mitigandi, viresque conservandi.

SIMPLICISSIMUM tale παρηγορικόν est oleū amygdalarum dulcium cum cerevisiâ vel vinô calidô mistum & crebrius haustum.

Rx. ol. amygd. dulc. ℥j. amararum ℥β.

sirup. papaveris ℥ij. vini. malv. ℥iij.

M. Dentur per vices benè mistorum cochl. ij.

ex vitro.

Crato in consiliis suis commendat decocta hæc simplicissima.

Rx. passul. major. rad. althææ. a ℥β.

fol. veronic. p. i. coq. in aquâ q. s.

H

Cola-

Colatura ℥iij, adde
mellis puri, butyri recentis a ℥℥.

M. f. potio. S. Lindtrāncklein.

Huc pertinet decoctum summoperè in casu desperato à
Foresto lib. 24. obs. 26. commendatum.

℞. sem. malv. althæa a. ℥iij.
cicer. rubr. ℥iij. sem. 4. frig. maj. a ℥ij.
hordei mundat. ℥ij. caricar. pingu. n. IX.
sebesten. recent. n. VII. glycyrrb. ras. ℥vi.

F. decoctum, cum aq. fontanæ sufficiente quantitate, se-
cundum artis regulas. De hac aquâ per intervalla sumatur
haustus.

℞. radic. althæa ℥ij. passul. maj. ℥iij.
herbar. veron. bedera terr. a. p. iij.

Coq. in s. q. aqu. fontanæ.

Edulcetur saccharo. M. detur in fictili.

Edulcatio hæc optimè fieri potest sirupo dialthæa; addi et-
iam possunt spiritus ☿ aliquot guttæ. Exhiberi possunt hæc deco-
cta, extra & in balneo.

In paroxysmò hoc sæpe fecit officium per intervalla repe-
titum.

℞. rad. cicchorij. althæa a ℥ij.
petroselini ℥j. glycyrrb. ras. ℥j.
cicer. rubor. ℥ij. hordei mundi m. ℥.
passul. major. minor. a ℥℥.
sem. malvæ. althæa a ℥j.
4. frigid. maj. a ℥i℥ caric. succul. no. X.

Coqu. in suffic. q. aquæ font.

Colatura ℥℥ adde
spiritus ☉ ☿. ☉. gut iij.

M. Lenit vias hoc decoctum.

Diuretica admista sunt levia, in paucâ quantitate. Vim
laxantium ad renes deducunt magis, quàm novam materiam
tartaream advehunt. Οἰετέστιν ♂ & ♂, autore Dioscoride
lib. 2. cap. 96. βλάπτει κύστιν εἰλκωμένῃ καὶ νεφροῦς. Sed simul ta-
men est εὐκαίλι, & in ulceribus omitti potest.

Cum

Cum fructu exhiberi poterit nobilissimi D. *Timei l. 3. de morb. infim. ventris, cas. 39. decoctum ad vias*, per quas calculo transeundum, lubricandas, haud levis operationis.

R. rad. althæe gross. mod. incis. & conquassat. 3vj.

Coq. in aqu. simpl. ℥vj. Colaturæ adde
vitell. ovi unius, butyri majal. parum.

M. De eô bibat æger per intervalla.

R. rad. althæe 3ij. glycyrrhizæ rasæ 3j.

cicer. rubr. 3is. ficuum ping. no: viii.

jujubarum sebesten a. no: x. passul. maj. ℥ss.

sem 4. frig. maj. malvæ a. 3j.

hordei mundi & selecti a. Mj.

Coq. leniter, ad unam & alteram ebullitionem
in ∇ simpl. Canthar. v.

Colaturæ Canth. iij serventur usui.

R. sirupi rad. althæe simplicis ex

decocto ejusdem, &

saccharo resinato parati. 3ij.

Sumatur, cochlear. quantum capit solus, vel mistus
cum aq. fl. chamæmeli.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM

narcotica interna & externa.

NARCOTICA, urgente dolore nonnulli commendant, parata ex opiatibus:

R. laud. opiat. g. iij. mag. lapi d. 69. g. ij.

tinctur. ꝑ. q. s.

F. pilulæ iij. S. Schmerkpillen.

R. aq. fl. chamemel. 3j. laudani opiat. g. iij.

Ducatur in mortariô. donec

fiat solutio. Adde

sirup. dialthæe 3ss.

M. in fictili S. Lindwasser.

R. magist. anodyn. g. v.

Exhibeatur in sirupi.

papaveris rhœad. coch. j.

Verum dolor cum non habeat aures, sed sit surdus, & ceu pygmæa, hæc gigantæa æstimare soleat auxilia, satius est ea omittere.

Aut enim dolor sponte cedit, aut instat, si sponte cedit, ægri sponte sua vigiliis dispulsis in somnum labuntur indolentes. Sin instet, turbatur magis æger, nullo somno subsequo.

EXTERNIS, unguentis opium oleo vini solutum addi potest.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

alterantia externa.

EXTERNÆ miras hisce ferunt suppetias.

Nihil hinc non moliendum, quo dolori, calculoque ejus effectori obviam eatur.

Commodè autem Forus reliquis præmittuntur, siquidem moderatè calefaciendo & humectando, poros cutis aperiunt & relaxant, partesquè subjectas blandè demulcent, aperiunt ac dilatant, quibus emollitis ac dilatatis reliquorū postea adhibitorum vis eò promptiùs ac faciliùs penetrat ac descendit, sicquè exoptatum auxilium adfert.

Exoptatior adhuc erit eorum operatio, si species ἄν ἐν βοείῃσι καὶ βοείῃσι non bubulis, ut præcipit *Aræteus*, vesicis has enim non tam promptâ viâ penetrant vires specierum, sed in sacculis linteis parti affectæ applicentur, uti præclare hoc monuit illud medicorum Lipsiensium sidus fulgentissimum, Dn. D. *Johannes Michaëlis*, Patronus meus, dum Lipsiæ medicinæ operam navarem, enixissimè colendus, in annotatis suis in *Morellum*, de præscribendis formulis.

Rx. herbar. albæ,

branc. ursin.

fl. lil. alb.

chamæm.

sem. lini ꝑj.

malvæ,

mercurial. aa. m. j.

malvæ.

meliot. a. m. β.

summit. aneth. ꝑβ.

Concisa atquè contusa indantur sacculo lineo.

S. Euserliche erweichende und schmerzstillende species.

Sacculus speciebus hisce refertus lacti vaccino calido immerga-

mergatur, & lumbis dolentibus in renum; in vesicæ verò calculo parti anteriori supra pudenda calidè applicetur.

Fotu præmisso, si dolor non cedat, æger in BALNEUM ducatur.

Balneum in OLEO commendat *Aretæus*, τὸ γὰρ τοῖς πάντα ποιεῖ αἷμα. ἀλέη μὲν χαλᾷ. Πῇ δὲ ἐκγλιχραίνει. Τὸ δερμὶν ἢ ἐς περὶ θυμὸν δάκνει. *Idem* enim simul omnia præstat. Nam tepor relaxat, & quodammodo lentorem adfert. Acrimonia verò ad excernendi promittitudinem invitat.

AQUÆ DULCIS balneum substitui potest, moderatè calidè. *Θερρὰ πένειν δεῖ τὰς ἔχοντας λίθον ἐν τοῖς παροξυσμοῖς, διὰ τῶν χαλᾶν καὶ παρεγορεῖν δυναμένων, καὶ προσέτι τρέπειν, καὶ ὑπεξάγειν τὸν λίθον. ἀριστὸν ὅν ἀπάντων τὸ λυτρῶν. ἔ γὰρ μόνον παρεγορεῖ, ἀλλὰ καὶ θερρὰ πένει, αἰτ *Trallianus*; calculo affecti in accessionibus quidem medicamentis curari debent, quæ laxare, lenire, & præterea comminuere & calculum educere possunt: omnium igitur optimum est balneum, ut quod non solum mitiget, sed & curare possit. Possunt cum fructu parari ex emollientibus & calculum frangentibus. Paradigmatis locò sit sequ.*

R. herbar. saxifrag.

parietar. violar.

fl. chamæmelim. vi.

rad. althææ.

sem. lini,

baccæ juniperi lb. j.

petrosel.

anethi aa. m. iij.

malvæ sum. anethi M iij.

ononidis aa. ℥ iv.

fenugr. aa. ℥ iij.

lauri ℥ ij.

Grossò modò concisa atque contusa D. S. species sum
Bade.

Consutæ in sacco, vel aquæ innatantes coquuntur.

Intentione nostrâ citiùs potiremur, si ægro vel in balneò adhuc commoranti, vel illò egressuro potiunculam quandam ex prædictis indicationi respondentem exhiberemus. Ausus hoc fuit cum fructu in tali casu *Unzerus olei mygd. dulc. recent. ℥ ij olei terebintb. g. 6. vel 7. cum vinò calidò propinans.*

Poris beneficiò fotuum & balneorum reclusis, ac partibus emollitis haud leve ægris promittunt auxilium linimenta.

Sic in calculo renum, à quo metuenda inflammatio, optimè proderit sequens:

Rx. unguenti rosati, refriger. Galen. aa. ʒiij.
sacchari ʒss. ol. nymph. & cera parum.

S. Miterensalbe/ quò inungatur regio lumbaris.

Ad Perinæi, pectinis & scroti inunctionem in calculo vesicæ commendavit, Dom. D. Balthasar. Timæus à Guldentlee l. 3. cap. piact. 39. p. 177. seq. linimentum.

Rx. olei nucl. persic. scorpion. simplicis
hyperici a. ʒss. fl. verbasci ʒij.
pingued. cuniculi, gallina. a. ʒvi.
succiraph. acerrimi ʒj

M. fiat unguentum, alternandum vel cum unguento dialthæ, cui guttulæ aliquot olei terebinth, sint admixta; vel cum cataplasmate ex farinâ lini & fœnugræci cum sanguine cervino subactâ.

Rx. unguenti dialthæ ʒij. pingued. gall.
medullæ cervinæ recentis ʒj crucum vituli ʒij
ol. lil. albor. ʒj scorpionum ʒij.
cera stillatit. & terebinth. à ʒj
cum cerâ & croco q. s. fiat unguentum.

S. Euserlich Sâlblein wieder die Stein-Schmerzen.

Unguento hocce crebrius usurpatò sæpè sævissimos calculi dolores sedatos fuisse, experientia Unzerum docuit, ut patet ex pag. antea allegatâ.

Magnis etiam vulgò effertur laudibus cataplasma ex cancris compositum, cujus compositio magno Cratoni suam debet originem.

Rx. canculos vivos, per medium dissectos. x.

Coqu. inf. q. lactis.

Contundantur: iterum coquantur.

Succum fortiter exprime, quo imbue

medullæ panis albi ʒ. v. adde

vitell. ovorum. n. iij.

olei amygd. dulc.

nucleor. persic.

croci optimi ʒj.

scorpionum a ʒj.

cerasor. a ʒss.

Hæc

Hæc per minutissimas partes misceantur in *mortariô*: postea extendantur in pannô lineô, quod parti affectæ applicetur.

Laminam plumbeam ex mente nonnullorum regioni renum adhibendam ; ut & *pentacula* seu *figilla* , certis characteribus ad certos cœli positus & configurationes, seu planetarum constellationes insignita & notata, à calculosis procul exulare jubemus , cum nullius deprehensa sint efficacîæ, & Christiano homine indigna. Pluribus supersticiosam hancce nonnullorum sententiam seu potius delirationem exagitavit & confutavit prælaudatus *Linzerus l. 1. de neph. c. 22. & 25.*

LITHONTRIPTICA per syphonem injicere in calculo vesicæ minus tutum & utile. Tentavit quidem hoc *Balthas. Timeus*, ut patet ex *l. 3. cas. medicin. cas. 39. & misturam quandam* ex lithontripticis & laxantibus debitô modô concinnatam per catheterem vesicæ pueri injiciendam curavit, sed ut eventus docuit, nullâ subsequente sublevatione.

CAPUT DECIMUM NONUM

chirurgica in paroxysmo proponit præsidia generalia.

SANGUINIS MISSIO sæpe magni auxilii vicem sustinet, commendata ab *Aretæo curat. diuturnor. lib. 2. cap. 3. & imprimis lib. 2. curat. acut. cap. 8.* Non solum, inquit, inflammationes renum, ἀλλὰ καὶ σφηνώσεις τῶν λίθων, χαλῶνται τῇσι τῶν ἀγρίων κενώσεσι. ἀτὰρ ἡ δὲ ἐν ἐρήσει διεκτέλει οἱ λίθοι, sed etiam calculorum intrusiones vasorum inanitione laxantur: quin etiam per mictum calculi elabuntur.

Licet enim calculus per se haud indicet *phlebotomiam*, cum beneficiô V. S. sublatio ejus expediri nequeat ; attamen cum calculus attritu suo dolores in vicinis partibus excitet sævissimos, quæ exindè dolentes & calentes alliciendo ex partibus etiam remotioribus sanguinem, inflammationem concitare possunt, haud inconsultum erit, sanguinem quantitate & motu peccantem hac ratione retrahere, simul quæ cum eô causam metu-

metuendæ inflammationis evacuare. Favent huic intentioni viri de re medicâ præclarè meriti *Reiner. Solenand. l. conf. sect. 1. conf. 15. 16. & 17. Jul. Cæs. Claudinus l. respons. & consult. conf. 7. Lazarus River. prax. med. l. 13. c. 1. de calc. ren. p. 109. 111.*

In magnâ plethorâ venæ superiores, in mediocri, quæ è directio est in malleolô vel pede secetur. *Lazarus Riverius cent. 2. observat. 15.* in viduâ nephriticô laborante dolore, qui à rene sinistro ad pubem se extendebat, secundum longitudinem ureteris cum urinæ retentione & micturitione, nihil proficientibus aliis remediis, clysteribus cum aquâ benedictâ, terebinthinâ, laudanô, nec balneô, aperuit venam malleoli, & statim sanguine missô quievit dolor ingens, superstitè solùm obtusiore.

QUANTITAS mittendi sanguinis tum à plethorâ, tum viribus petenda. Si enim adsit plethora insignis, & vires robustæ, largiorem sanguinis evacuationem; si verò corpus sit emaciatum, vel minùs succulentum, viresquè doloris vehementiâ prostratæ parciores; vel *hirudinum appositionem*, aut saltè *cru-rum scarificationem* postulabunt. Quamvis enim veteres largiorem sanguinis extractionem adhibuerint, & vix infra tñ substituerint, ut patet ex *Galenô*: *Itali* etiam, *Galli* & inprimis *Hispani* hodiernô adhuc tempore sine incommodô sustineant; nostra tamen corpora vix tantam sanguinis missionem ferunt, nec periculô vacat eam tentare. Nullus enim medicorum facile æstimare poterit, quæ post tam copiosam sanguinis evacuationem vires sint remansuræ, utpotè quæ sæpe variis excaussis etiam insperatò possunt dejici. Ad 3 tamen IV, V, VI. pro viribus & plenitudine ægrotantis potest detrahi.

Imò affectû ulterius procedente, apertio HÆMORRHOIDUM erit utilissima, ad inflammationis metuendæ præcautionem, juxta *Hippocr. sect. 6. aphor. 11. melancholicis & nephriticis hæmorrhoides supervenientes bonis sunt.* Nam ex iisdem truncis vasa sparguntur ad renes, vesicam & hæmorrhoides, adeoque medicus, naturæ minister, eam sibi præeuntem non sine solamine ægri poterit imitari. Iis autem potissimùm & cum maximò juvamine aperiendas esse censemus, qui antea fluxio-

fluxioni harum venarum fuere obnoxii, ac postea suppressa. Consultatur *Hollerius comment.* ad allegatum *aphorism* qui hæmorrhoidum usum in cruciatibus renum notabili quâdam historiâ illustravit.

CAPUT XX

specialia in paroxysmō chirurgica præsidia, ablationem ipsam, & primò renalis calculi concernentia proponit.

TRia in calculō spectantur: *γένεσις, παραμονή, καὶ διέξοδος*, generationis, mansio, & exitus.

Ad generationem, quæ est indolens, parùm confert chirurgia momenti, ut & dum quiescit, tum enim non magnam creat molestiam, sed dum *παροξυσμεῖται*, tunc enim cælum miscet terræ, infernum dolorum abyssō calamitatum: vita habetur in abominatione, mors in lucrō. Unica in votis est extirpatio & eradicatio.

Scopus hic obtinetur, *ἀφαιρέσις καὶ μεταθέσις*, ablatione vel transpositione. Utriusque meminit *Galenus*, *ars medicinalis*, in scripto libro, cap. 87. *Ὅσα ἢ περὶ τῆς αἵματος καὶ τοῦ δριμυτοῦ, inquit, ἀφαιρέσις ἐστὶν αἴτιον ὑγιεινόν. ὁπισκέπτεσθαι ἢ, ἐφ' ὧν δυνατὸν. εἰ ἢ ἀδυνατὸν φαίνοιτε, μεταθέσθαι πειράσθαι. Quæ numero excedunt, bis ABLATIO causa salubris existit: inspicere verò oportet, in quibus id fieri possit: nam si impossibile appareat, TRANSPONERE est tentandum.*

Ἀφαιρέσις, ABLATIO pertinet ad illam speciem operationum chirurgicarum, quæ vocatur *ἐξαιρέσις*, EXTRACTIO, fitque in vesicali præviâ exploratione, & sectione, quæ *λιθοτομία* dicitur.

RENALIS calculus eam respuit, utpotè infelicitis eventus. Rationes à *Tulpiō libr. 4. observat. cap. 27.* allatæ magni sunt momenti. Sed *Hippocrates libro περὶ τῶν ἐν τῷ πατρὶ de internis affectibus*, *νεφροτομία* tutam videtur adserere, & salutarem, cum collectâ in rene pituitâ, ex quâ nascuntur λίθοι λεπτοί, οἷον ψάμ-

αυτῶν lapilli parvi, ut arena, agnoscere anchoram. ὁκόταν ὁδυώη
πίεση, καὶ ὁ νεφρὸς ἀπειδέσῃ καὶ ἐξαρθῇ, ἔσθ' ὅτε πὺν χεῖρον, in-
quit, πᾶμνεν κατὰ πὺν νεφρὸν, καὶ ἐξελὼν τὸ πῦϑ, τὴν ψάμμον
διεξηλικῶσιν ἰῆσθαι. ἡ μὲν γὰρ τμηθῇ, ἐλπίς ἐκφυγεῖν. ἡ δὲ ἢ μὴ,
ἢ νοῦσ' αὐτῶν ἀνθρώπων σωσάποθνήσκῃ. Cum dolor urget, & intu-
muerit & extuberarit, sub hoc tempus juxta renem secato, & extra-
eto pure, arenam urinam medicamentis cientibus curato. Si enim se-
ctus fuerit, evadendi spes est, alioquin morbus hominem ad mortem
comitatur.

Ambrosius Paræus libro 24. cap. 19. ex Monstreleti chronicis
narrat, reum capitis, calculosum (sine dubio ex renibus) à Gal-
liarum rege Medicis donatum ut sectionem experiretur, sicque
delictorum veniam impetraret, consensisse, & liberatum à cal-
culis, & pœnâ vitæ.

Franciscus Rouffetus de partu cesareo sect. 3. cap. 8. quamvis
difficilem hanc censeat operationem, & nunquam attentan-
dam, attamen probabiliter disputat, posse eam, sine mortis ne-
cessitate, perfici, non quidem in parte carnosa versus lumbos
circà vertebrae, sed circà λαγῶνας ilia: renem etiam tutò ape-
riri posse, modò alter ren sit sanus, & utriusque munus subi-
re possit.

Verùm non semper natura viam suppurationis monstrat,
calculosæque emigrationis. Hâc luce deficiente, & ilia & re-
nes ferro tentare, calculosque eximere sit piaculum, facinus-
que nefandum.

II. Paræi historia ex Monstreleto fidem raram invenit.

III. Rouffetus, famæ aucupio deditus, pro suâ curiosita-
te, arti possibilem esse hanc ἐγχείρησιν ostendere voluit.

CAPUT XXI.

extractio vesicali calculo me- detur.

VESICALIS magnum emolumentum à κυστοζωμία sibi promit-
tit, imò si magnus sit, unicum ad eam habet refugium. Huic
cedit, nullis purgantibus, diureticis, lithontripticis obœdit.

Hæc

Hæc cum abstergunt mucum, dolores augent. Temeraria est omnis medicina, pestifera, & sæpe mortifera, verè ait *Ludovicus Duretus*, quæ frangendo vesicæ calculo adhibetur. Cui profecerit, vidi adhuc neminem, permultos autem, quibus exitio illa fuit. Unicum remedium calculi in sectione & excisione.

Tres operationis hujus partes, exploratio, sectio, & extractio, diligenter sunt considerandæ.

EXPLORATIO fit cathetere. Fistula seu syringa tentativa vocatur à *Mariano Sancto*. Non prius ad sectionem accedendum, quam calculum non adnatum, sed fluitantem & vagum adesse certò indicio tactus, renisûs, imò nonnunquam etiam sonitûs, qui tum imprimis auditur, cum catheter calculum digitis duobus, indice & mediò, per anum immisiss in collum vesicæ intrusum tangit, compertum. Operatio difficilis est, & Parisiis non omnibus, sed certis chirurgis dexterioribus solùm conceditur. Lædi possunt partes, per quas transit, imprimis foramina vesicarum seminalium, & prostaticarum in urethram hiantium. Tam exercitati sunt nonnulli, ut magnitudinem, numerum, figuram, prædicere valeant. Solertiam hanc in Patavinis medicis admiratur *Bartholinus centur. 5. histor. anatom. observ. 57.*

SECTIO peritâ debet fieri manu, in ægro boni habitûs, & integrarum virium. Sollicitudo *Corn. Celsi de tempore ætatis*, quod solùm conveniat non ante nonum, neque post decimum quartum, inanis est. Omnes ætates admittit, senes quinquagesimum, sexagesimum & ultrà transgressos annum, viros, juvenes. Omnia anni tempora commoda sunt, tempore necessitatis. *Marianus Sanctus libro de lapide vesicæ excidendo cap. 3.* eligit autumnum, utpote temperiei vesicæ frigida & sicca, conformem, quem post excipit floridum, & amœnum tempus vernum, cum æstatis initio. Vernum tamen præcipuè eligitur Parisiis. Ex totò regno undiquaque pueri, imprimis calculosi tunc confluent, & in hospitali Divæ Virginis, imprimis in suburbiò *Divi Germani*, in hospitali CHARITATIS, à Chirurgis ordinariis lithotomis secantur. Non singuli planetarum aspectus ei favent. Membrum ferro non percutito, inquit *Ptolomæus* cum D si-

gnum tenuerit, quod illi membro dominatur. Caveatur ergo
H & ♂ □ cum D. seu conjunct. maximè si ☿, ☿ que vagan-
tem D fuerint hospitati.

TUTA est sectio eâ lege, ut fiat potiùs amplior, mente præ-
conceptâ magnitudine, quàm angustior. Sin brevius fuerit
foramen & angustius, & cultrum de novo adhibere non liceat,
dilatatoria adhibere par esset. At 1. tum fibræ violenter divel-
luntur & vesicæ, & sphincteris, si tactus sit ex parte: & tamen
inde vulnus non fit majus. 2. Cum itaque angustum maneat,
in extractione forceps vel cochlear lædere solent labia vulne-
ris, 3. ipse calculus stringit & irritat eadem. Singulis modis
obortæ inflammationes & febres accelerant interitum.

Falluntur nonnunquam lithotomi à foramine exteriùs
amplo, interiùs angusto. Diductis cruribus cum suprâ lapi-
dem, per anum immisis digitis, perinæo approximatum, cul-
ter ex angusto mucrone sensim latefcens adigitur, cutis vulne-
rata amplum & diductum exhibet vulnus, interiùs autem in ve-
sicâ angustius esse potest, & sic lapidi exitum denegat, adeò ut
summâ cum animi perturbatione & desperatione nonnun-
quam cultrò uti cogantur, quod tamen rarissimè imò nunquam
benè cedere solet.

EXTRACTIO, cum vulneris labia facilè lædantur, inde-
que inflammentur, periculosior est sectio. Id metuentes
nonnulli provectæ ætatis, cum magnus calculus, qui sine vitæ
periculo eximi nequit, neque enim tam amplum vulnus salvâ
vitâ fieri potest, cum nonnunquam totam vesicam impleat, so-
lâ sectione contenti sunt. Labia vulneris callo obducta immis-
sò canali argenteò aperta servantur. Urina non amplius per
penem, sed per callosum perinæi foramen effluit, sicquè æger
à mictionis molestiâ, ἡ ὑλὴ ἰχθὺς, suffragiò *Aretæi lib. 2. de diu-
turn. cap. 4. διὡς ὡς τὴν κλῆιναν*, quæ in calculò vesicæ vitam auferre,
& vel sola tædium ejus adferre solet, liber evadit, levius in-
commodum urinæ incontinentiam minoris æstimans momen-
ti. Hæc curandi ratio, ut observavit Romæ *Rolfincius*, placuit
eminentissimo cuidam Cardinali, heroicò animò operationi se
subjicienti. Et res benè cessit.

dubia moventur contrà

κυστομίαν.

AUTORITAS magni Hippocratis suspectam reddit eam, dum libro πρὸ ὄγκου jurat: ἔπειθέω ἢ τὰς λιθιῶντας. non secabo calculo vesicæ laborantes. ἐγχαρήσω ἢ ἐργάτησιν ἀνδράσι πενήξεως τῆς δεξιᾶς autem magistris hujus operationis, seu operatoribus.

Abimeron Abynzoar adscribitur sententia, quod statuerit extractionem calculi vesicæ tam turpem, & abominabilem, miseramque rem esse, ut non tantum non exerceri, sed ne adspici quidem ab honorato viro debeat.

RATIONES multæ contrà eandem militant.

I. Crudelis est operatio.

II. κύστιν ἀγκοπένῃ, autore Coe 6. aphor. 18. θανατῶδες, vesicam profundo vulnere ledere, lethale: sed hîc omnimoda adest ἀγκοπή, discissio, &, ut loquitur Philotheus, ἀγβὰθς διαίρεσις, divisio ad profundum, transit vulnus usque in cavum, nec angustum est, sed longum, fibras divellit, earumque continuum planè solvit.

III. Coalescere non potest vulnus, est enim pars spermatica, membranosa.

IV. Medicina gravior morbo, dolores intolerabiles, inflammationes gangrænas comites habens.

V. Difficile curatu vulnus. Lenta ejusdem consolidatio extenditur nonnunquam ad quinque vel sex septimanas in senibus, in pueris breviori temporis intervallo contenta. Quæ hîc non possunt nasci symptomata? Seniores sunt, impatientes, sitis & quietis, refractariè se movent hinc & inde, in lecto.

VI. Calculus quamvis auferatur, morbosæ tamen dispositiones manent, calculorum de novo generatrices. Facile contingere potest, ut forcipe dentato & mordaci apprehensus dissiliat, minuti alii calculi relinquantur, vel adnatus vesicam post se trahat, aut cochleari labia vulneratæ vesicæ lædantur.

VII. Vulnere consolidato exterius, interiùs manent ulcera, excernuntur purulenta magnâ cum molestiâ.

VIII. Nonnulli impotentiam curati sentiunt ad venere-
rem, elumbes & enervati.

R. I. Variæ autorum adsunt explicationes, *Sylvatici cont. med. 94. Valleriola enarr. lib. 6. enar. 4. Botalli de medici & agri munere, Doring. de med. & medico, Freitag. noët. med. Castro med. pol. Zwingeri proscen. med. Lauremb. port. Æsculap. Meibom. juram.* Hoc estatum Hippocratis nihil derogat æstimationi operationis, quam extorquet dolor summus, ortus ex continuâ mejendi cupiditate, nullas habens aures, ut inanem verborum audiat consolationem, sed ipsam celeritatem etiâ æstimat moram. Abjurare jussit Hippocrates *λιθοκυτομήαν* hanc ob causam, quod peculiari privilegio certi medicorum ministri, *ἐργάται χειρτέχνοι, ἐργαστικοὶ* in Coorum republicâ essent constituti, quî calculosos secarent, non refragantibus, sed consentientibus medicis, ad quos proprio jure alioquin hæ operæ pertinebant. Juniores medici collegio adscribendi hoc statutum se servaturos fidem dare cgebantur. Inde etiam nostro seculo lithotomitolerantur, nolentes subire hanc spartam medici eos commendant, secantibus astant, monenda monent, hujus *ἐγχειρήσεως* haud ignari.

II. Inveſtiva Avenzoaris est *μὴ ὄν non Ens, falsum*, & in *to libro theisis* non reperitur. *ἂν ἔστι τὸ μὴ ὄν ἐπίστασθαι*, *autore Philosopho, i. e. falsi nulla datur scientia*, nec ex eo ulla demonstratio contrâ veritatem extrui potest.

RATIONIBUS ita obviam itur. I. Crudelitas hæc non est in vitio, sed laude. Absint non aſtent mollioris animi qui sunt, nec hanc generositatem aliis exprobrent. Chirurgia vitalis medicinæ pars; ut servet vitam totius, sævit in membra. Atque hoc ejus officium est. Officium esset etiam medicorum, sed nimis sunt delicati. Utinam rem noscerent, & *ἐγχειρήσεως* fundamenta, possentque justum operandi modum dirigere, exercitatoribus & operariis, qui varicosis incedunt pedibus, & callosis nitent manibus, viam ad benè, citò, tutò, operandum monstrare. *Δεσπολικὴ Πιστὴς μὴ ἐστίν, ἡ χερστικὴ δὲ λων*, *autore, Philosopho i. polit. cap. 7. Domini scientia est, per quam utitur servis.* Et quæ servum facere oportet, dominus scire debet.

II. Hip-

II. Hippocratis sententia vera est ὡς ἔστι τὸ πολὺ.

III. Vulnera tam colli carnosī, quam laterum & fundi consolidationis sunt capacia, pluribus enim fibris carneis, quæ à nonnullis pro musculo sunt habitæ, exstantque descriptæ in *dissertationibus anatomicis*, præditæ.

IV. Circumspecti medici est, *autore Celso lib. 3. cap. 9.* novare interdum, & augere morbum, & febres accendere. Nulla dura, *inquit Seneca lib. 1. de irâ cap. 5.* videtur curatio, cujus effectus salutaris. Imò nullum ferè est auxilium medicum, cujus radices non sunt amaræ, quæ non lacerent, quæ noxam animo & corpori non inferant. Purgantia turbant corpus, cauteria incendunt, gangrænæ amputationem, excisionem indicant. Omnia magni fiunt, cum fiant bono fine, in salutem ægri, & majus malum, & vivam præcavendi mortem. Cum itaque, vesicæ calculo dominante, dysuria vitam acerbam pariat, perpetua vesicæ contentione & nisu insatiabili, morti dolorificæ parallelam, & nullo alio auxilio sit locus, hoc arripiendum, cum firmo proposito symptomatibus obviam eundi.

V. Conceditur lentam esse curationem, sed opus est patientia. Opponantur tot septimanarum molestiæ cum vitæ totius ærumnis, & levius in bilance pendere deprehendentur.

VI. Negari non potest, multa incommoda sequi. Sed prudens operator caveat, ne in retia talia incidat. Satius est anceps auxilium, quàm nullum.

VII. Sit ita: minora omnia hæc sunt mala, præ aliis gravioribus, pauca præ infinitis.

VIII. Levis est jactura sepulchri illius aphrodisiaci.

CAPUT XXIII

de loco λιθοκυσομίας agit duplici, perinæo,
& hypogastrio.

PERINÆUM est locus vulgatissimus, non quidem secundum lineam ipsam per medium ejus & scroti discurrentem, cutis emicantis & eminentis sobolem, chorda seu τραχύ in scroto quæ appellatur, ὡς ἔστι τὸ τραχὺ δέρμα ἔχει, quod duram cutim habeat,

beat, sed secundum latera. Locus commodus est expulsionem, propter situm declivem, & quod calculus ponderosus naturalem inclinationem deorsum versus habeat.

ALTERIUS loci mentionem facit *Franciscus Rossetus lib. de partu caesareo sect. 3. cap. 7.* in HYPOGASTRIO, hancque novam vesicalem sectionem adscribit Franconi, qui inter chirurgos præstantissimos illius temporis habebatur, eamque in puerulo exercuit.

Sed persistendum censemus in priori, sæpius & multis experimentis comprobata.

CAPUT XXIV modus operandi.

DUPLEX hic est: majoris & minoris apparatus, in chirurgorum libris adnotatus.

IGNITO CULTRO sectionem factam feliciter successuram censet *Horatius Augenus tomo 2. epist. & consult. libro 9. epist. 8.* ad Sigismundum Kolreuterum medicum electoralem Saxonicum. Hancque secandi rationem adhibuisse Romæ quendam ex suis discipulis, ac ferè omnes sanitati restituisse refert.

Sed id nemo persuaderi sibi patiatur.

SINE SECTIONE calculum vesicæ extrahendi modus Ægyptiorum ab Alpino propositus *libro 3. de medic. Ægypt. cap. 14.* in magno locum non habet. Suctione, quanta quanta illa sit, nunquam urethra ita dilatabitur, ut transeat calculus magnus.

Parvus parvi nuclei dactyli, vel olivi æquans magnitudinem, cujus ultimi exemplum affert Alpinus, spontè suâ etiam exire solet.

CAPUT XXV altera ablationis species proponitur, nempe transpositio è collo vesicæ.

ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ TRANSPOSITIO necessaria est, cum calculus ex pelvi renis, beneficio roboris naturæ, vel medicamento-
rum

rum protrusus, hæret in uretere, ibique vel ob loci angustiam, vel virtutis imbecillitatem, loco non movetur, dolor acutus adest, aliaque ingruunt symptomata: similiter, cum vesicæ collo se insinuat, illud obturat, vel in urethrâ subsistit.

CUCURBITULA sicca **IN RENALI** primum obtinet locum. ἐλυσε καὶ σικύη καὶ Φη κοτὲ, inquit *Aretæus cur. diuturn.* τὸν λίθον τιμὸν ἐντασιν· ἄριστον μὲν, καὶ ὅτι φλεγμαστικῆς χάσσης. *Nonnunquam & sicca cucurbitula calculorum vexationem sustulit: optimumque fuerit, si super inflammatione scarificaveris.*

Applicatur exhibito prius per os oleo amygdalarum dulcium, ut viæ dilatentur, cum multâ flammâ, paulò infrâ locum dolentem. Inde lapis movetur, & ad vesicam vergit. Nonnunquam salutariter suprâ applicatur, imò ad latera. Unus solus scopus calculi transpositio.

IN VESICÆ COLLUM, vel ob appulsum, constringente se vesicâ, vel ob illapsum à pondere vel motu corporis, impacto lapidi etiam debetur transpositio. Prolapsûs in collum mentionem facit *Hippocrates Cois prænotionibus*: οἱ λιθῶντες χημαλίζοντες, ὥστε τὸν λίθον μὴ προαίπλιν πρὸς τὸν ἐρητήρα, ῥηιδίως ἐγείξουσιν. *Calculo vesicæ laborantes, si lapis non incidat in urethram, facilius urinam excernunt.* Hæc situatio pertinet ad τὰ χήματα τὰ ῥηίζοντα, figuras levantes & facilitantes. Cum ergo collum vesicæ obturatur, opera danda ut revocetur & deducatur in cavum. Obtinetur ille scopus, cum decumbunt in dorso. Sin minus, conducibile est, ægrum pedibus in altum elevatis concutere.

καθητηρισμὸς hic locum habet, quo illustris *Heslerus*, *Saxonicus Ducalis consiliarius*, nostri seculi, dum viveret, *Alcinous*, cum renales calculi majores in collo vesicæ subsisterent, & δυσουρίαν dolorificam inducerent, sæpe liberatus. Fit vel cathetere argenteo, quo non semper opus, vel cereâ candelâ. Ille, consilio *Rolfinciano*, utebatur cereâ candelâ tereti, sartoribus, dum fibras sericeas incerant, notâ.

CAPUT XXVI.

transpositio ex urethrâ.

IN URETHRA si subsistat lapillus, isque vel angulosus, asper, vel glaber, & rotundus, singulari opus est ἐγχειρήσει, & in-

strumento, quod experientiâ Rolſincianâ in ſummo neceſſita-
tis caſu, ſæpe profuit.

Instrumentum, eſt canaliculus argenteus excavatus infe-
riori parte, ſuperiori integer teres, cum cavo extremo, oleo
inunctum, intrudendum in os virilis glandis. 2. Per instrumen-
tum infundendum oleum amygdalarum dulcium. 3. Digitis,
pollice & indice imprimis urethra comprimitur mox à lapide,
der Stein wird hintergriffen/ ne retrocedere queat. 4. Opera-
danda, ut ſpecillum auriculæ vel cochlearis in modum in api-
ce excavatum, ſub lapillo demiſſum eum prætereat, ipſumque
ſuo cavo comprehendat. 5. Per foramen instrumenti ore ad-
moto inſpiratur halitus, ut dilatetur canalis urethræ. 6. tum
lingvâ foramini admotâ, ne ſpiritus inflatus retrocedat, den-
tibus apprehendatur instrumentum, & ſenſim cum lapillo ex-
trahatur.

Infanti ſex ſeptimanarum, lapillus propè glandem ſubſi-
ſtens, ſpecillo exili motus & hamulo apprehenſus, in momen-
to extractus.

In urerhrâ mediâ ſi magnus ſubſiſtat calculus, *nonnulli*
Lanfrancum imitati chirurgia magna completa doctrinâ 2. tr. 3. cap.
8. audacter ferro eam ſecundum longitudinem aperire jubent,
ſpem conſolidationis facilis facientes. Sed nullum hujus chi-
rurgiæ habemus experimentum. Qui ſubſtiterunt, rotundi
vel dactyliformes levi digitorum ſubſidio, vel balnei ope libe-
rati. Potu liberaliùs hauſto, & urinâ vi detentâ, poſt *à 9 egas*
ſubitò emiſſâ & *confertim*, ſponte exierunt, violento impetu
cum ſonitu parietibus & fundo vitri alliſi.

CAPUT XXVII

extrà paroxyſmum curationem cal-
culi proponit.

EX CHIRURGICO fonte convenit SANGVINIS miſſio
per venam ſectam, & cucurbitulas ſcarificatas, vere & autu-
mo inſtituenda.

Ex PHARMACEUTICO conveniunt

1. LENIENTIA ex caſſiâ, ſirupo roſarum ſolutivo, coloſtro
Plate-

Plateriano ex terebinthinâ. Sed ingratum est, ægrique idem a-
versantur. LENITER PURGANTIA etiam conducunt.

R₂. magist. ♀. ♂lari, salis ononid. a. g. iij.
gialap. 3ß. ol. anisi g. iij.

In charta. S. Lindpulver.

PRÆPARANTIA succedunt, omnibus nota:

PURGANTIA per alvum suum faciunt officium, in for-
mâ pulveris, pilularum, infusi, decocti.

Unzerus in florileg. sui de neph. l. 1. c. 27. p. 139. seq. valdè
commendat potionem:

R₂. ∇ æ alkek. & saxifr. aa. 3vj.
extr. panchym. croll. 3ß.
M. pro potiunculâ.

sirup. de parietar. 3ß.

magist. ♀ri ♂ti 3j.

S. laxirendes Steinträncklet
wohl umbzurühren.

R₂. salis ononidis,

pulv. laxat. veg. Rolf. 3j.

juniper. a. g. vj.

magist. scammon. g. ij.

In chartâ. S. Laxierpulver/

uff einmahl.

R₂. cathart. terebinth. Myns.

M. F. Pilula n. xix. pro unâ

extract. cathol. Rolf. a. 3ß.

dosi.

tinctur. ♀. 3ß.

S. Laxirende Steinpillen.

INFUSA decocta purgantia hîc habent locum, sin ægro
arrideant.

VOMITUM *Pulverinus cap. 80.* commendat qualibet heb-
domade cum ∇ tepidâ & sirupo acetosæ instituendum. Per
eum enim, *inquit*, superfluitates crassæ à renibus revelluntur,
& ægri ab accessionibus liberantur. Videntur hi vomitus le-
niores, haud posse satiare factam spem. Generosiores no-
strum clima non fert tam frequentes.

Vernalis & autumnalis purgatio sufficit, vel etiam men-
strua.

R₂. aq. bordei 3vj.

diaasari Fernelii 3ij. M.

R₂. Mercurii vitæ g. v.

aq. fumaria. 3j.

In vitro parvo misce. Detur in haustu cerevisiæ.

DIURETICA hîc locum habent non quidem propriè di-
cta, calidiora illa, tenuissimæ substantiæ, quæ in vasis humores
fundunt, incidunt, crassumque à tenui separant, sed ægri
humida & frigida aut temperatiora. Inter

SIMPLICIA selectiora sunt: *fol. plantag. capill. ♀. emol-*
lientes herbæ dictæ, radix althææ, glycyrrhizæ, asparagi, ruscî,
cryngii, jujubæ, sebesten, ficus, amygdal. dulces, sem. althææ,
frigida majora, minora, plantag. baccæ halicacabi vesicarii,
alkekengi dictæ.

Inter resinas excellit ἡ ῥητίνη resina terebinthina, *judicio*
Dioscoridis libro 1. cap. 78. ἔρηλικὴ καὶ, πεπλική, κοιλίαν τε μαλάσκει.
Urinam ciens, coquens, maturans, & alvum molliens. Hisce quali-
tatibus palmam præripit aliis diureticis, quæ dotes has non
habent.

Frequenter usurpata, ut reliqua diuretica, non nocet, *au-*
thore Riverio præxi, quia urinas movendo simul alvum laxat, ita ut
crassiores humores per alvum deturbentur, qui ab aliis diu-
reticis ad renes deducerentur.

R. terebinth. coctæ ad duritiem ut calidum
aereum oleum amittat. ℥ij.

Formentur pilulæ cum pulvere glycyrrhizæ. Dosis ὄβ. ὅj. su-
perbibatur haustus cerevisiæ calidæ, vel aq. hordei.

COMPOSITA sirupus de althæâ Fernelii & simplex Ri-
verii ex solo radicis decocto, de glycyrrhizâ, capill. ♀. fragor.

Hæc arenulas minimè sinunt in calculum concreescere, u-
inæ ardorem demulcent, ejusque exitum facilitant.

CAPUT XXIIIX.

alterantia & lithontriptica in- terna.

PRIORA sunt necessaria, ad intemperiem viscerum, renum &
vesicæ corrigendam, illisque singulare robur afflandum.

POSTERIORA necessaria sunt, ut *Duelech* seu calculus
coagulatus, tantorum patrator malorum, *lithontripticorum*,
seu tartarum domantium & salia in corpore coagulata resol-
ventium & volatilissantium medicamentorum ope iterum re-
solvatur, hospitioquè suô, eâ quâ illud occupavit violentiâ,
exturbetur. Horum autem medicamentorum tantam vim
provida mater, natura, ex sinu suo amplissimô ditissimôquè in
salu-

salutem misellorum agrotorum effudit, ut illos, qui possibilitatem in liquandis calculis, citra corporis offensam, simpliciter negare ausi sunt, occultum scelus perpetrasse, imò implicitæ blasphemix, reatum sibi conscivisse, omnipotentis manum impiè curtando, & creatorem, vel ignorantix, vel obliuescentix, vel immisericordiæ, quasi non potuerit creare adæquatum & victoriosum remedium huic morbo debellando, temeritate plusquam paganicâ accusando, asserere cum *Charleton. de lith. p. 148.* sustineamus. *Nullus profectò totò genere immedicabilis est affectus.* Nullus, ut scribit *Fernel. in præfat. lib. 4. method. med. in nobis potest subsistere, cui non pariter contrarium remedium natura protulerit; nulla usquè est remediorum penuria, sed nostra eorum plerumquè turpis ignoratio.* Hinc ut & hâc in parte nobis haud deesset benigna nutrix, pleraquè evidentibus signaturis, inscriptisque characterisimis ità depinxit, ut res ipsæ & natura quasi nobiscum loqui, suamquè indolem & dotes reconditas propalare gestiant; utinam modò loquelam & scripturam illam semper percipere vellemus, & possemus.

Alii, licet concedant, reverà dari talia medicamenta calculum comminuentia, usum tamen eorum suspectum reddere conantur, quod quâ acida & corrosiva, citra insignem noxam in venas transire nequeant, & si usurpentur, stomachus cum intestinis necessariò citiùs corrodi atquè liquari debeat, quàm stomacho & reliquis visceribus centies durior calculus, ab ore longè remotus.

Duretus quoquè in *Holler. lib. 1. cap. 46.* non esse tutum succi limonum usum tradit, quod aphthas facit in ventriculo, unde henteria. Probat experientia sua. Vidimus, *inquit*, calculosum, qui usu limonum ad frangendum calculum in renibus, hentericus interiit. Hoc dissecto invenimus calculum majorem ovo gallinæ. Hunc curare non potuimus propter aphthas & virium infirmitatem. Non enim poterat ferre nephritica.

Sed levem admodum lithontripticis vim infert hæc invidorum ratio & autoritas. Chimico cordi non est, duelech per acida & corrosiva tollere: sed per resolutiva propria & specifica. Succus citri, spiritus salis & alia lithontriptica in solamen

calculosis non obveniunt, nisi dimissô priùs acore, quoniam reverà sanatio aut resolutio duelech, non perficitur acidis, ut nequè corrosivis, uti docet Philosophus ille per ignem illuminatus *Johan. Baptist. von Helmont diatr. de lithias. cap. 7. p. 60.* Licet etiam recensita lithontriptica præter specificam facultatem, acorem & atomos quasdam corrosivas obtinerent, ex eorum tamen usu non tantoperè metuenda exulceratio ventriculi & meatuum, quos transire debent; siquidem non per se exhibentur, sed cum jusculis pingvibus, tunicas eorundem humectantibus & lubricitantibus, quò minùs salia hæcce corrosiva iis adhæreant; quæ & ipsa in digestionibus variis, quas subeunt, antequam ad renes & vesicam descendunt, acorem & corrosivam facultatem exuunt, ac velut citri immaturi, in se prius acidi, per solem maturati, dulcescunt. *Aphthæ* etiam à *Duretô* in contrarium adductæ, non tam à succô limonum assumto, quàm humoribus acribus, mordacibus & biliosis ad ventriculum præcipitatis provenire potuerunt.

Statuuntur vulgò duplicis ordinis. Quædam enim eorum *manifestâ qualitate* operantur, partium nimirum tenuitate in coagulum calculi se insinuantia illiusquè gluten incidentia, suntque *diuretica ferè omnia validiora.* Quædam *singulari & occultâ proprietate* internum illud *λιθοπινίσιως* principium enervant & vim coagulativam in eò destruunt, calculumquè ipsum in arenas, vel mucum etiam resolvunt. Hæc signatura substantiæ, natalis soli & experientia commendant, suntque *petrosel. saxifr. lithosperm. fr. balicacabi vesicarii seu alkekeng. cynosbati, bacca lauri, bedera, juniperi, lapis judaicus, lyncis, nephrit. oculi cancr. nuclei pers. mespil. cynosb. malor. armeniac. &c.* exquè his parata, *magisteria, pulveres, salia, spiritus, essentia & tinctura,* in vindicias sanitatis humanæ à pyrotechniæ magistris excogitata, & posteris fidâ manu transmissa.

Cum enim, ut habet *Helmont. supplem. parad. num. cit. p. 704.* non quilibet nuncius, lapidum fodinas accedat: sed is tantùm, qui vinculis solutus, vias novit itineri accinctus, locis amicus, & vires habet; ita pharmacum, quod solvere repagula, obicesquè tartareos debet, ex præscriptô ejusdem dictatoris

toris *pag. ead.* 1. aptum debet esse, in urinam mutari, ut scil. locum affectum tangat. 2. habere potestatem solvendi repagula calculi. 3. possidere istud in proprietate specificâ, & appropriata; non autem in secundis qualitatibus, hæ enim sunt caducæ. 4. subtile & penetrans, 5. amicum naturæ, ne œconomiam corporis turbet; facili negotiô quilibet cordatus medicus exinde poterit colligere, prædicta lithontriptica sub formâ *magisteriorum, salium &c.* exhibita, effectus suos citius non minus quàm feliciter assecutura, quàm si cruda adhibeantur, parte terrestriore & usui humano minùs commodâ nondum erutâ & sequestratâ.

Sic LAPIDES quamplurimi (lubet medicamenta, quæ REGNUM MINERALE ex gazophylaciô suo satis largô proventu subministrat, primô locô recensere:) apti nati sunt duellum humano resolvendo, modò, præeunte eodem *Helmont. de lith. p. 62.* capite omni mortuô, seu terrestreitate quâ adhuc scatent quamplurimâ, prius exuti reddantur volatiles.

Ità lapis JUDÆICUS, LYNCEIS (non enim ille est urina lynceis coagulata, ut vulgò hætenus fuit creditum, sed à naturâ ita, ut plurimum in formâ pyramidis, productus:) SPONGIÆ, & alii in atterendo & expellendo renum & vesicæ calculo haud invalidam vim afferent, si vel sub formâ liquorum, vel *magisteriorum & salium* ægrotis propinentur.

SILICES, sive sint in vinô extincti & pulverisati, sive in sal & liquorem redacti, in primis verò illorum *essentia* descripta in *chim. Rolfinc. p. 226.* solerter quoquè comminuunt calculos humanos.

Lapis PISOLITHUS, qui in valle Joachimica carolinas propè thermas magnâ reperitur in copiâ, & cujus sat magnam quantitatem mihi videre obtigit apud nobiles. *Præsidem, magisteriumquè* ex eô paratum, & *chim. in artis formam redacta p. 352.* descriptum, arenosum in urinariis ductibus coagmentum satis feliciter expellit.

Æritem seu lapidem aquila, essentiamquè ex eô paratam contra omnis generis calculosos affectus valere, testis est *P. Job. Faber in myroth. spagir. l. 3. c. 23. p. 633, 634.*

Lapis

Lapis calcarius, licet infimæ sortis sit lapis, arcanum tamen ad calculum atterendum præbet probatissimum. Celebrantur valdè *oleum* seu *liquor* exinde paratus, ut & *tinct. nephrit.* *Dn. D. Sultzbergeri, Medici quondam apud Lipsiens. celebratissimi, ex calc. viv. part. 4. & Fri opt. crud. 2. invicem mixtis, cum ∇ fontan. coctis, filtratis, coagulatis, & cum spirit. vin. seu ut secretiores nonnulli divæ chimix sacerdotes malunt, spirit. quodam nephriticò extracta; cui haud absimilem sub titulo essentia seu tinct. Fri compos. describit Præses in chimia sæpius adhuc laudanda.*

Medicinam calculi *crystallus* obtinet, quâ non invenitur præstantior: felix qui potest præparare, inquit *Paracelsus*. Paratur autem ex eò *ol.* seu *liquor*, eodẽ modò concinnandus, ut liquores gemmarum, eumquẽ delineavit *Croll. basil. chim. p. 293.* Non tamen confertim & continuè, monitore eodẽ *p. 433.* usus ejus est administrandus, præsertim ubi natura languidior existit. Datur à *gr. x. ad 16.* *Sirupi* etiam cujusdam ex *crystallò spagiricè preparati* mentionem facit, illumque valdè contra calculum commendat *Greg. Horst. l. 4. observ. 43. p. 216.*

His tamen omnibus palmam præripit *nephriticus* ex *Hispaniâ novâ* allatus *Lapis*, qui vel *exteriùs* appensus brachio dolorem renum lenire, arenulasquẽ & calculos ejicere, atquẽ expellere est. deprehensus, attestantibus à *Nicol. Monard. medicam. simpl. ex novò orbe delatorum cap. 31. historiis* relatis. Ità *Rhod. cent. 3. observ. 30.* refert, *Nicolaum Trevisan. medic. theor. Profess. Patav.* ex calculò urinæ suppressione laborantem à *Jacob. Zabarell.* lapide nephrit. brachio appenso curatum fuisse. Plenis buccis quoque lapidis hujus in expellendò calculò usum deprædicat *Job. Franc. Illmus de occult. medicam. propriet. l. 2. cap. 7.* plurimisquẽ notatu dignissimis observat. illustrat *Matth. Unzerus florileg. de nephrit. l. 1. cap. 24. p. 111. & seq.* Consulatur quoquẽ *Camerur. in memorab. med. cent. 8. §. 34. 35. 36. 37.* Existimamus tamen, lapidem hunc majoris fore efficacix, si pulverisatus in liquorem redigatur, & in ∇ *petrosel.* vel aliâ saxifragâ ad *g. 9. vel 10.* interiùs assumatur. *Essentiam* seu *tincturam* ex eò eliciendi modum proposuit *Rolfincius in chim. suâ pag. 226.*

In-

Ingreditur etiam lapis hic, ceu magnum quoddam oportet, *liquorem nephriticum* Magnif. Dom. D. Michaëlis, ut & *magisterium ejus nephriticum*.

Datur etiam lapis alius, *Ludus Paracelso* dictus, ex quo idem concinnavit liquorem quendam, quem sub *liquoris ludi* nomine inauspicata verborum tenebrositate in *l. de morb. tartar. cap. 20.* posteris reliquit, illumquè ceu verum & specificum *antigorgonicum* miris laudibus extulit. *Helmontius* tamen, ut Doctoris & artium *Helix* titulum eò meliori jure sibi vindicet, & æquior *Theophrasto* videatur, apertiori sensu eum descripsit, ejusquè in $\ominus$ volatile, verum *antigorgonicum* conversionem *diatr. de lith. p. 62. 63.* prolixò quidem, sed adhuc etiam satis obscurò ambitu est prosecutus, simul lapidis hujus natale solum, quod ad ripam scaldis, propè Antvverpiam, fidè, ut putat, detexit.

Ad *mineralium* classem meritò etiam referimus *succos & salia* quædam in comminuendo duelech operam præclaram navantia.

Vitriolo & ejus *SPIRITUI* magnum calculosis inexistere solamen prudentissimi medicorum unanimi consensu pronunciarunt, eorumquè testimonia *florileg. de nephrit. l. 2. p. 203. & seq.* fidâ manu consignata reliquit *Unzerus*. Nostrò etiam tempore *Helmont.* novam spirit. $\oplus$ li destillandi & rectificandi rationem excogitavit, eamquè *c. 8. de lith. p. 72.* operosè descripsit, tantiquè eam æstimat, ut *seq. pag.* gloriosus affirmet, hunc suum spiritum, quatenus volatilis & salus, pergere usquè in quartam digestionem, & resolvere excrementa morbosa, in itinere obvia: & per consequens etiam, tollere causam occasionalem plurium morborum chronicorum, sub quorum censu præcul dubio etiam calculum intelligit. Haud minoris, imò forsan etiam majoris efficacix censemus *spirit. compos. lithontripticum* Dom. Præsid. descriptum in *chim. p. 171. à g. v. ad viij.* in jusculò, vel vehiculò aliò conveniente exhibitum.

Nec suis laudibus est privandus *spiritus* $\ominus$ lis, ritè præparatus tum simplex, tum compositus ex $\ominus$ & $\oplus$, utpotè in calculo resolvendo vires obtinens eximias, modò à prudenti me-

tatesque hoc afferentium collegit *Unzerus florileg. nephrit. l. 2. p. 181.* Embryo etiam *bircinus* è vesiculâ suâ promit liquorem, efficiaciâ & expellendi virtute vel præfatum liquorem embryonis tauri superantem, uti experienciâ fretus hoc affirmat prælaudatus *Helmont. l. 5. pag. cit.*

Sanguis leporis, ejusdem pili & pellis, ipseque totus cavitate abdominis prius lithontripticis refertâ, martiô vel majô mense combustus, calculos etiam pellere, renesque mundare scribitur, forsan quia variis herbis & inter alias lithontripticis etiam tunc temporis vescitur. Ante combustionem tamen caput ejus auferendum. *Officulum* quod in poplite posteriore est, talus leporis vulgò dictum, arenulas totius substantia ratione exturbare affirmat *Fernelius de abdit. rerum caus. l. 1. c. 4. p. m. 41.*

Sæes, brutorum sordidissima in vesicis suis interdum custodiunt lapides, lithontripticâ facultate vel cum ludis humanis certantes. Siquidem, uti fidè mihi retulit Excellentiss. *Dom. D. Leonhardus Ursinus, Medic. Professor apud Lipsienses famigeratissimus, Botanicus solertissimus, Patronus, Præceptor atque Hospes meus, dum Lipsiæ viverem, submissè honorandus*, cæteris lithontripticis nihil juvantibus, hi auxiliô suô non destituunt calculos, pulverisati ad ʒss, gr. xvi. in vehiculô conveniente assumpti, possentque majori cum successu exhiberi, si eâdem cum ludô humanô ratione & artificiô in liquorem redigerentur.

Aqua, ne homini in suppetiis contra calculum ferendis deesse videatur, è fundô suô mittit remedia usui humano ad calculum comminuendum commodissima.

Oceanus cives numerat *Manatim & Rosmarum* pisces, quorum prior unanimi scriptorum consensu, capite suô circumfert lapidem ad lapides microcosmicos pellendos efficacissimum, quô nomine etiam valdè extollitur *magisterium* ex eô paratum: posterior verò autoritate *Bartholini cent. 2. hist. 63. p. 238.* penem obtinet osseum, lithontripticum præbens multiplici experienciâ comprobatum.

Nobis non ideò sulcandus oceanus; flumina nostra in suggerendis calculum comminuentibus liberaliora adhuc se præbent illô.

Perca & Carpiones lapides obtinent, qui in *magisteria* ex artis præscripto redacti, in confringendo calculo operam adhibent laudabilem.

Cancros frequentèr comestos specificè contra tartarum corporis nostri valere, ab illòquè potenter præservare, autor est *Paracelsus*: quæ tamen assertio non tam iis competit, quam *lapidibus* seu *oculis* eorundem falsò ita dictis, magisterioquè ex illis concinnato, uti videre est apud *Unzer. floril. de neph. lib. 1. cap. 27. p. 144.* qui hujusmodi peculiari observatione illustrat. Plurima ut lectu jucundissima, ità scitu dignissima de lapidibus, seu oculis cancrorum scripta reliquit *Helmont. de lith. cap. 7. pag. 67.*

Ex VOLATILIUM censu saxifraga se nobis offerunt commendatissima.

Passer Troglodytes, ex monitò *Charlet. p. 162.* citra effusionem sanguinis, cui indubitatè vim hanc specificam inesse credit occisus, plumisque & extis vacuus, locòquè horum baccis *juniperi*, *petroselinò* & aliis *lithontripticis* refertus, & in decoctò ligni nephritici (vel liquore betulæ;) per noctem maceratus, ac leniter vase optimè clauso coctus, sicque refrigeratus cum liquore jejunè calculosis exhibitus & ab iis comestus, prodest.

Haud minorem laudem meretur *motacilla* in liquore betulæ decocta.

A nonnullis magnarum æstimantur virium *membrane interiores ventriculorum struthiocameli, columbarum & gallinarum*, cum hæc viventes lapides deglutiant & comminuant. *Helmont.* tamen *p. 65.* taxat illos, qui hoc affirmant, quia cum vitâ bruti vis fermentalis viscerum unà exstinguitur ac datò etiam, quod membranæ hæc, & pulvis ex iis paratus, primitivam ac pristinam vim, quam in vitâ obtinuerunt, à morte quoque servant, attamen in culinis nostrarum digestionum virtutibus istis pulvis hiccè spoliatus ad renes & vesicam viribus integris penetrare nequit. Verùm stante hac *Helmontii* hypothese, & ejus lithontripticâ, quæ tantoperè laudavit ac tantò nisu propugnavit, vacillabunt, amissionique virium in tot digestionibus, quas prius subire debent, æquè erunt obnoxia, ac illa, quæ

quæ temerè repudiavit. Abolentur quidem assumptorum qualitates in variis istis digestionibus nonnullæ, sed saltem externæ; non autem internæ, & quæ à specificâ descendunt proprietate.

Urogallus in ventriculo suo interdum custodit lapides, ad lapidem microcosmi frangendum pro arcanô à quibusdam habitos.

Excernuntur etiam quædam à *volatilibus*, quæ calculosis solatio sunt haud contemnendo. Ità *putamina ovorum quorumcunque* (nolumus enim columbarum & pullorum gallinaceorum stercora hîc deprædicare;) in pulverem subtilissimum reducta non sine optatô successu cum ∇ juniperinâ propinata vidit, & expertus est *Bartholin. cent. 4. hist. 23. pag. 271.* Ratio forsan hæc est: quemadmodum illa cyatho vini immersa feces vini seu Φ rum imbibunt; ita etiam pulveres ex illis parati & assumpti Φ rum microcosmicum absorbent, ac per convenientes vias non sine sublevamento ægroti feliciter eliminant.

Suppetias etiam homini, tanquam creaturarum nobilissimo, ad abigendum duelech hostile ferunt INSECTA quædam.

Scarabeorum subcæruleorum mense majô species reperitur amygdalini nuclei magnitudine, matutinô tempore in viis ut plurimum, qui statim atque tanguntur, ∇ gummosam quandam emittunt tanquam invidiâ quâdam naturæ. Hi chartâ subito excepti & igne exsiccati, projectis pedibus, alis & capite pulverem præbent, cum caryophylli modicô ad gr. 6. v. 7. propinandum, arcanum contra podagram & lithiasin secretissimum, revelatum tamen à *Borellô hist. medic. phys. cent. 4. obs. 73. p. 337.*

Lautiore forsan encomiô mactandi erunt *oi ôvίσκοι aselli*, millepedes aliàs dicti, & pulvis ex iis paratus, descriptusque à *Johann. Hartm. in not. ad basil. chim. Croll. p. 433.* si ejus 3j. in 3vj. vel viij decocti cicerum rubrorum manè jejunô stomachô singulis vel alternis diebus exhibeatur. Ante ejus usum enema emolliens injiciendum sva det: ac eô tempore, quô eô utimur, alvus lubrica servanda, abstinendum etiam à vinô & valdè aromatisatis. Biliosis temperaturis pulvis hicce parcâ dosi est sumendus.

VEGETABILE REGNUM præter superius enumerata lithontriptica famosissima quamplurima alia in publicum exponit medicamenta.

Ex Indiâ occidentali, & ejus provinciâ florentissimâ Hispaniâ novâ in regiones nostras importatur lignum quoddam, ab usu, quem præstat renibus, *nephriticum* dictum; cujus decoctum summô cum emolumentô exhibetur calculô discruciat.

India orientali nihil familiarius est portione decoctâ, ex herbâ *Thee Chinensibus*, Japoniis *T'chia* vocatâ, quæ tantum valet ad calculum pellendum, ut nemo apud Indos, quibus frequens hujus decocti usus, calculi doloribus obnoxius reperiatur, teste *Nicolaô Tulpiô*, *observ. medic. l. 4. cap. 59.*

Europa, ejusque portio nobilissima Germania hujuscemodi antinephriticis haud destituuntur, meritò hîc enumerandis, nisi potissima eorundem jam antea in hîc capite, reliqua verò in Practicorum monumentis prælixâ serie jamdudum essent proposita; ex Quorû tamen vini parata medicamenta paucissimis expedire lubet.

Decantatæ virtutis lithontripticon est Quers O latus, descriptus in *chimîâ Rolsinc. p. 323. & seqq.* Quers Oratus propositus à *Minsichto armament. medico-chim. sect. 1. p. 16.* Liqueor Queri lithontripticus *Zobelii*, ex Quero, silicibus & Oro reverberatis, & in cellâ in oleum resolutis. Oleum Queri lithontripticum, ejusdem ex *lap. lync. judaic. spong. ocul.* & beneficiô aceti destillati prius in calcem redactis, confectum. Arcanum Queri, *Tboldenii*, *Rumelii* & *Zwælfperi*, delineata à Nobilissimô & Experientissimo *Dn. Philippo Jacobo Sachs à Lerwenheimb Ph. & Medic. D. famigeratissimo*, hujusque apud *Wratislavienses Practico felicissimo, Chimiastro ingeniosissimo*, patruele ac patronô meô omni observantia cultu prosequendo, in *ampolegr. p. 657. 659.* Tartarus diureticus, descriptus ab eodem *p. 608.* spiritus Queri compositus antinephriticus *p. 647.* ampelogr. Tincturæ quoque variis modis extrahuntur ex O Queri, quas proponit prælaudatus autor. *p. 652. & seq.* ex quibus illam quæ ex Oe Queri, & gnio conjunctis præparatur, & quæ à *Rolsincio in dissert. de Quorû sub titulô tinctura Quata cap. 27. pag. 26.* proponitur, in calculô se frequentissimè & cum fructu exhibere testatur

p. 651.

p. 651. Laude quoque hic suâ non est privanda *Tinctura Pri*
composita antiarthritica & lithontriptica proposita cap. 26. p. 25.
laudata de Pri dissertat. utpotè effectus edens inscriptioni suæ
conformes.

Non hîc prætereunda illa, quæ natale solum commendat.
Ità *muscus marinus*, quia in terrâ falsâ nascitur, multum salis ha-
bet, ac ob illum inter saxifraga recensetur à quamplurimis. *Ma-*
gisterium ex eo paratum & ad $\mathfrak{ij}$ in conveniente liquore exhi-
bitum prodest.

Eosdem effectus edunt *anthera* seu *atomi citrina* florum mu-
sci terrestres clavati; ut & *muscus lapideus* seu *saxatilis*.

Fungi in agro *Neapolitano* propè urbem *Somam*, quotannis è
lapidibus terrâ saltèm obrutis enascuntur, qui siccati & pulveri-
fati pondere $\mathfrak{ss}$ in aquâ appropriatâ manè & vesperi exhibiti,
ad miraculum omnem calculum comminuunt, & instar farinæ
expellunt, teste *Oswaldo Crollio lib. de signaturis internis rerum.*
pag. 45.

CAPUT XXIX.

composita lithontriptica & specifica enucleat.

COMPOSITA & MAGISTRALIA apud autores extant ferè
Cinnumera, cum nullus ferè sit, qui non arcanum quoddam
contra calculum crepet.

Specificum utrumque, quo *Gauielmus Laurembergius* ve-
ficæ calculum comminuit, ex historiâ ipsius *Laurembergii*, & re-
latione *Sennerti & Riverii*, est notum.

$\mathfrak{R}$. *asellor. spir. & prop. 3j.* *ss. juniperi 3ij.*

juris cicerum rub. 3x. *F. Mistura.*

$\mathfrak{R}$. *asell. præp. 3ij.* *leporis præp.*

sangu. hirci præp. *spong. ros. sylvestr.*

sem. viol. purp. a. 3j. *ss. lithontript. M.*

Dos. $\mathfrak{ij}$ in decocto diuretico, misto cum spir. juniperi, per
multos dies. Ejusdem notæ est commendatus pulvis lithontri-
pticus *Horatii Augenii tom. 2. epist. & consult. lib. 9. epist. 8.*

$\mathfrak{R}$. *pulv.*

℞. pulv. asell. pp. ʒj. aq. vitæ ʒij.

decocti cicerum rubrorum ʒviij. M.

VIRES. Facultas frangendi calculum consistit in millepedibus. Aq. vitæ & cicerum decoctum sunt vehicula basis medicamenti.

DATUR tepidum horis ante cibum quinque.

℞. magisterii petroselini Zwelfferiani. ʒij.

Datur in charta. **℞.** Steinpulver.

Dos. & utendi modus describuntur *chim. in artis form. redacta.*

℞. crystal. ♀ albiß. ʒj.

nephrit.

Opuri. ʒß.

percarum præp.

Pulv. & commistis, adde

boracis Venetæ a. ʒij.

lap. ʒij.

elæosacch. fœniculi a. ʒj.

lynxis

M. In scatula ℞. Steinpulver.

℞. spec. nephrit. Minsichti ʒß.

In scatula ℞. Steinsalk.

Celebres sunt etiam *essentia & tinctura*, *magisteria*, *spiritus* & alia pyrotechniæ beneficio concinnata, animosa ad duelech hostile, invadendum, minusque fastidiosa. Cum commodò propinari poterunt sequentia:

℞. Spiritus fragorum

hedera terrestris aa. ʒiß.

extracti glomorum cynosbati, ononidis. saxifrag. aa. ʒj.

M. & filtretur.

S. tröstlig Steinelixir.

Dos. à ʒj. ad ʒß. in jusculò quòdam pingviore, vel decoctò quòdam dilatante.

℞. essentia lap. & non coctorum descripta chimia artis formam redacta. ʒij.

In vitro ℞. Steinessenk.

℞. clyssi & compositi majoris apparatus descripti

chim. in art. form. red. ʒß.

In vitro ℞. Steintreibende Essenk.

Dos. ʒß. vel ʒj horis matutinis in jusculo.

℞. Spiritus & compositi rectific. ʒij.

spiritus fragorum ʒij.

Rubeat cum sirupi fragorum & rubi

idai q.s. Misce.

℞. ma-

Rx. *magisterii lapid. cancerorum*
vivorum
lapid. pisc. manat.
carpionum a. 3j.

⊖ *ononidis*
stip. fabar. a. 3℔.
crystall. Pri 3℔.
ol. succini 3℔.

Cum sacchari canti æquali portione fiat pulvis subtilis-
simus. S. Steinzucker.

Nec inefficax erit sequens pulvis.

Rx. ⊖ *juniperi,*
fragmarie,
chamem.
testarum ovorum. a. 3ij.

magister. pisolithi lithontr.
ocul. cancr.
succini, lapid. judaici a. 3ij.
crystall. Pri 3iv.

M. fiat pulvis. S. Steintreibendes Pulver auff esliche mahl.

Monendum tamen hîc, prædicta lithontriptica in usum
prius non esse trahenda, nisi viis per medicamenta emollientia
prius benè dilatatis. Ubi haud erit incommodum, si horâ u-
nâ ante usum prædictorum lithontripticorum *ol. amygdalarum*
dulcium, aut decoctum quoddam humectans & vias laxans ex-
hibeatur.

Possunt quoque prædictæ species invehiculo quodam e-
molliente exhiberi; hæc enim ratione calculus eò facilius lati-
bulis evocari & exturbari poterit.

CAPUT XXX.

externa lithontriptica naturalia & superstitiosa.

Viribus à naturâ insitis multum præstare lapis & lignum ne-
phriticum, putantur appensa lumbis: sed nec experientia
Laurembergiana nec Rolfinciana confirmavit.

SIGILLIS, characteribus insignitis, Paracelsicis multum
tribuunt *alii*, cum vel sine incantatione paratis & admotis. Pa-
ri passu ambulare creduntur cum STATUIS IN AURATIS veterum,
quibus olim hostium irruptiones inhiberi & quædam mala a-
verti posse putabant. Dicebantur Dii tutelares, θεοὶ δποτρο-
παῖοι, δποτρομπαῖοι, ἀλεξικακοί. Talibus viribus prædita esse pu-
tantur amoleta quædam. *Trallianus lib. 9. cap. 5. in podagra o-*

M omni

mnibus præfert δακτύλιον ἐκ κυπρίῃς χαλκῆς, ἀπὸ ἧς, τὸ ἐν αὐτῷ
 τῷ μετὰ δὲ μὴ εὐρισκομένη annulum ex are Cyprio ignem non ex-
 perto, quale in ipsis fodinis reperitur. Chimici recentiores ANNULUM
 ex Mercurio coagulato & colorato extollunt. Sed nulla hîc vir-
 tus, nullus effectus antipodagricus, ut ostendit Rolefinciana in
 artis formam redacta chimia lib. 5. sect. 8. cap. 2.

Eandem virtutem tribuunt Ἰω super H fumo coagulato.
 Sed & hoc est τὸν δὲ ἀχνίων ὅφασμα, ut ostenditur loco citato.

CAPUT XXXI

vitalis diætæ regimen inquirat.

AER, cum corporis calorem intendere valeat, sit mode-
 ratus.

AFFECTUS animi temperati coctiones juvant; immoderati
 verò & intempestivi eas turbant, sanguinem crudum in venas
 præcipitando.

CAPUT XXXII

diætam naturalem enucleat.

NATURALIS diæta summo studio attendenda, κατὰ τὸ πλη-
 ρὸν, ποιήθησθαι, εἶσιαν, εὐκασίαν, εὐταξίαν.

VITETUR ingurgitatio nimia.

Cibi calidi, acres, aromatibus conditi: crassi viscidique senti,
 in quorum censu pedes suum, vitulorum, vitentur.

Lac & ex lacte confecta edulia, laxandi, emolliendi & di-
 latandi vi prædita commendant nonnulli. Horum principes
 Unzerus & Platerus in præxi.

Diversum sentimus cum Galeno b. epid. comm. 3. c. 15. τοῖς ἱ-
 ἰατροῖς, καὶ ἡ ὕλη σιωπελεῖ. παχὺ γὰρ φύσιν τὸ γάλα, καὶ πρὸς λι-
 θων ῥύεσιν ὀπιτηδεύεται. Lactentibus & materia ipsa occasionem
 præbet; lac enim naturâ crassum est, & ad calculos creandos aptissi-
 mum.

CASEUS & PANIS sunt optima fercula sanis. Elogium
 hoc habet Schola Salernitana.

PANIS non sit confectus ex fâtinâ, quæ molarem exper-
 ta lapidem friabilem. Hic enim à fermento acido resolutus
 deponere potest in renes seminarium lapidosum.

CASEUS suspectus est 1. crassus est alimenti, & viscosus. 2. meatus obstruit, 3. alvum constipat, 4. caseo comesto ut plurimum calculus movetur, & ad iram concitatur. 5. nocere testatur *Galenus 6. epidem. comm. 3. t. 15. dum ἀμέλει, inquit, καὶ τὸν πλείων τοῖς πλεονέξουσιν ἐν τρωῶν ἐδωδῇ λίθους ἐν νεφροῖς ἡρωμαρῶς ἔγνωμεν πιδλάειν.* In adultis caseo frequentius vescentibus lapillos in renibus crebro suboriri cognovimus.

Recens, lactis naturæ affinis laudatur ab his, culpatur ab his. Consulat quilibet experientiam suam.

Antiquus caseus salsus, acris, nonnunquam etiam putridus ob salis abundantiam calculi ferax.

SALIS immodicus in condiendis cibis usus ad calculorum generationem facit. In hoc arcanum concretionis, coagulationis, soliditatisque principium. Facit ad concretionem, das anschiesßen/ob formam salinam: facit ad lapidescentiam ob succum & spiritum lapidificum.

ETXTMOI sint cibi, καὶ εὐπεπτοὶ qui boni succi, facilis coctionis & attenuandi incidendique vi præditi, profunt.

Nomine hoc se commendant, ex AVIBUS montanis imprimis turdi, utpote pauci excrementitii succi, & baccis juniperinis ut plurimum saturati. *Columbas sylvestres extollit Charleton.* eo quod sal nitrosulphureum ex salsis, nitrosis & aluminosis alimentis accumulent, tartarô liquando valdè idoneum. Nec laudibus suis privandæ *gallinacæ* carnes.

Ex BRUTORUM carnibus conducunt *agnina, vitulina, vervecina, bubula juniores.*

An DIURETICA his miscenda, ut cum carnes bovinæ cum radicibus petroselini coquantur, vel cerevisiæ miscentur spiritus O-lis salis, quaritur. Verendum, ne crudus & nondum concoctus cibus simul rapiatur ad renes. Sed nullum inde periculum, si usus sit moderatus, & vel semel vel bis in septimanâ admittatur.

Ex VEGETABILIBUS valdè commendantur *fructus cynosbati*, utpotè ad eradicanda lithiasis semina, resolvendumque du-
elech noviter embryonatum miræ potestatis.

Haud minoris momenti sunt *turiones asparagi* primis men-

sis sumti, utpotè à calculò egregiè præservantes. τὴ ἀσπαράγῳ
καυλίον ἐψηθὲν καὶ βρωθὲν, κοιλίαν μαλάσσει καὶ δρεκινεῖ. Ita Dio-
scorides lib. 2. cap. 114. *Asparagi caulis mollit alvum, & urinam ciet
brevis coctura elixus & in cibo sumptus.* Utrâque virtute prodest
calculosis præservandis. Alvum dum laxat, materiam antece-
dentem è mediò tollit. Urinam dum movet, coagmentatio-
nem lapidosam impedit.

Urinam non solum movere, verum etiam malo odore
imbuere constat experientia, nisi obfusquis habeat nares. Ve-
rissimile est, non generari foetorem à caulibus, sed foetidam
materiam pelli.

Dissentit *Helmontius*, summâ cum fiduciâ negans, vim
aliquam antinephriticam asparagis inesse. Patrocinium verò
eorundem suscepit *Charleton. p. 171. & seq.*

Bacca juniperina & malvaticum ex illis paratum magnis
vulgò extolluntur elogiis. Vias etiam lubricant, adeoque tar-
tarum in iis subsistere haud permittunt pingvia butyrum, oleum
olivarum & amygdalarum dulcium.

Celeberrimus trium imperatorum archiater *Crato consilio
140.* *AVELLANAS* commendat. Si quis, inquit, quotidie ante cœ-
nam comederit avellanas, in renibus crassities & compactio
impeditur.

Et *consilio 141.* uvas passas majores unâ cum acinis denti-
bus comminutas, in primâ mensâ comedendas, vel quod tu-
tissimum est, magnoque cum successu in multis approbatum, a-
liquot nuces avellanas ad novem vel decem perpurgatas, ante
prandium vel cœnam comedendas commendat.

Idem confirmat *Amatus Lusitanus cent. 7. curat. 78.* multos-
que avellanarum esu liberatos attestatur.

Vim anticalculosam nonnulli in membranulâ interiore,
alii in oleosâ parte quarunt.

In *POTU nephriticus* sibi temperabit à *Vinis* generosis
crassis, austeris, recentibus, inprimis musto.

Assentiri haud possumus iis, qui omnem vini usum cal-
culosis volunt adimere, nullò habitò respectu ad regionem,
ætatem, & consuetudinem, maximè tamen attendenda. Auto-
rita.

ritates in partem affirmativam & negativam collegit excellen-
tissimus Dom. D. Sachs à Leuenheimb, chymia-ter apud Vratisla-
enses ingeniosissimus, patruelis ac patronus meus submisit colendus, in
ampelogr. p. 312. & seq. qui controversiam hanc tandem diri-
mens distinguit inter corpus purgatum & impurum. Lubenter
concedimus, quod sicacochymicus, & cui primæ viæ saburrâ
vitiosorum humorum sunt oppletæ, vino generoso paulò lar-
gius se ingurgitare velit, illum malum malò esse accumulatu-
rum, saburrâ in primis viis subsistente beneficio copiosioris vi-
ni in venosum genus, & ex hoc in renum parenchyma deducto
& effuso, quod in corpore purgato non tantoperè metuen-
dum. Temperantia tamen ut in aliis, sic & in hoc casu semper
sanctè observanda.

HALICACABI VINUM nonnulli extollunt, cum Riverio
in praxi.

Sed improbat Duretus in Hollerium, quod stomacho sit in-
fensum, & facile accicat. Indè judicat calculi generationem
juvare.

At sciendum acida disgregare calculum, tum vegetabilia,
ut succum limonum, acetum vini, tum mineralia spir. ☉. ☿. li.
Experientia testis, vinum illud medicatum profuisse.

Ex Cerevisiis sibi eligat benè coctam & defecatam, cui ex
monitò Helmontii l. de lith. cap. 1. semen dauci incoxerit, utpotè
in corrigendâ dispositione calculosa nunquam satis laudandæ
virtutis, quam etiam experimento rarissimò pariter ac felicissi-
mò l. c. illustravit prælaudatus Helmontius. Huic calculum su-
um addit Charleton. diatr. de lith p. 128.

In hisce regionibus ad hunc scopum adhiberi posset ce-
revisia Numburgensis, utpotè naturæ nitrosæ, & in ♀ro abigen-
do haud contemnendæ efficacix.

Nonnulli in calculò valdè commendant aqua tepida usum,
quorum primarius Zecch. conf. 13, 17. Illustriorem reddidit
hanc sententiam, eamque correxit Sennert. pam. lip. p. 149.

Majorem forsan laudem efficaciamque obtinebit liquor s.
synovia betula à cortice vel ramis, mense martiò, vulneratis
spontè fluens. Hic enim liquor certâ proportionem cerevisiæ

benè lupulata mixtus, & tempore matutinò hauſtus, effectus ſpondet ad lithiaſis præcautionem exoptatiſſimos, hocque nomine frequenter menſe majo hauritur à magnatibus, calculi torminibus obnoxiiſ.

Quod ſi adſit epatis & renum intemperies calida & ſicca, eam optimè corrigit *ſerum lactis*, ſub ingreſſum lecti hauſtum.

CAPIT XXXIII

diætam animaleſ inveltigat.

MOTUS corporis ſit moderatus.

Exercitium ante cibum, in arenulis, quæ otio facile ſubſiſtunt exturbandis plurimùm iuvat. Experientia confirmat, tum eas copioſius, quàm manè poſt ſummum, cum urinâ excerni. Inde & tum hæc inſpicienda, ſi ritè eam dijudicare velimus. Paryus ſi ſit & conſiſtens, à motu ad exitum irritatur sæpe cum *ευφορία*: ſi enim diu deliteſcat, ſemper ſit major.

Motus lumborum & totius corporis ſuper oſſe ſacro, promovet lapillum, & de ſede exturbat ſuâ.

Nimii motus equitationum in equo ſuccuſſorio, digladiatione, ſaltatione, vitentur.

SOMNUS & VIGILIÆ non excedant modum. Præſtat tamen ſomno potiùs aliquid dare, quàm vigiliis, modò iſte juſto corporis inſtituatur ſitu.

De eo IN GENERE conſiderato, *Avicenna* adſcribitur ſententia *ab interpretibus*, quod jubeat cubare nephriticos in dorſo.

Alii vituperant ſupinum decubitus. Ajunt avitam libidinis ſedem dum calefacit, humores pravos raptum habere, *όργανω* concitatos ad renes, ibidemque reſolutis tenuioribus craſſiores exercere dominatum, ſicque fieri *συνάγμα ἀπὸ τοῦ τὸν γλιχρὸν χυμὸν συνάγειν*, coagmentationem ita dictam, quod *viscidus humor concreſcat*.

CONCILIATIO talis eſt. Decubitus ſupinus in renum calculo vix habet locum: at in veſicali pertinet ad τὰ *ῥήματα ῥιζόντα* figuras levantes: impedit enim, quo minus calculus incidat in collum,

IN SPECIE decubitus in molli & plumeo lecto conferre
ad λήθιασιν tradidit *Trallianus lib. 9. cap. 4.* Τὸ ἐπὶ σσημῆς καθεύδειν
ἐχούσης πλεονὲς τῶν χηνῶν, ἐκθερμαίνει τοὺς νεφρούς. *Cubare in cul-*
citris ex anserum plumis confectis nocet, renes enim calefaciunt.

Accusantur hic plumæ, Germanorum nocturnæ delicix,
Non possunt aliâ ratione nocere, quàm calore, si nocent. Nul-
lam habent singularem ἀντιπαθέειαν.

MERIDIANUM SOMNUM concedimus iis, qui illi sunt
adsveti, ventriculô præditi imbecilli, sicciori temperatura, sunt
senes & noctes duxerunt insomnes. Ineatur autem non mox
à prandiô, sed elapsâ ad minimum horâ unâ, sedendo vel decu-
bitu acclivi. Cæterum satius erit ab illô abstinere.

Καθεύδειν ἤδη τῶν νύκτα, τῶν ἡμέραν ἐξηγορέειν, dormire no-
ctū oportet, sententia est Hippocratis cōis prænot. interdiu vigilare,
Locum habet in ægris, sanis, & valetudinariis.

IN SANIS hæc est juris stricti sententia, in ÆGRIS patitur li-
mitationes. In VALETUDINARIA quodlibet tempus diei &
noctis somno aptum. Confectus doloribus à calculo moto,
cum melius habet, dormiat: sui juris cum est, vitet tempus
mali omnis, imprimis meridianum.

Brevius, quàm coctioni aptum intervallum, chylum im-
perfectum relinquit; hinc cruditates, & sanguis impurior sco-
rias suas deponens in renes, & συναγμάλη lapidoso fenestras
& fores aperiens.

EXCRETA in actu præservationis benè observanda. Ha-
beat æger ad manum matulam vitream urinariam. In eâ exci-
piat lotium manè circâ horam quartam vel quintam, & ean-
dem contempletur, observandi animo, an sabulum vel arenu-
læ adsint.

ALVI LUBRICITATEM à calculo præservare testatur
Hipp. lib. de aere, locis, & aquis, docens, quod quantumvis mul-
ti iisdem utantur aquis, quæ in vasis subsident, non omnes ta-
men calculo corripiantur, sed ii solum, qui vesicam habent
igneam, & alvum strictam. ὁ κόσων μὲν ἡ κοιλία εὐεργός τε καὶ ὑγί-
εής ὄσιν. καὶ ἡ κύστις μὴ πυρεταίῃς, μὴ ἢ ὁ στόμαχος τῆς κύστις συμ-
πίπτειν ἀλλήλων. οὗτοι μὲν διὰ τρεῖς ἡμέρας. καὶ ἐν τῇ κύστει ὁδὸν ἐν-
στῆ-

ἡ δὲ Πύλα, &c. Quibus alvus fluida, tum sana est, & vesica minimè ignea, neque vesica os cum ea valdè conspirat, ii quidem faciliè urinam emittunt, neque quicquam in vesicâ colligitur. &c.

ALVUS ergo si sit lubrica, & si desit officio, clysteribus vel pilulis aloëticis, seu tartareis *Quercetani*, item brodiis lenientibus admoneatur.

URINA quoque ultra tempus non detineatur.

Immunes à calculo futuri, dum mingunt, jubentur sublato crure uno lotium effundere. Sic viæ urinariæ dilatantur, & unà cum saccato humore exit materia σκωαυα subitura. Hæc positurâ cum canes urinam emittant, præservari putantur à calculo.

VENUS cupida, exsiccando renes & debilitando ad collectionem arenularum disponit, diu latentes provocat, novisque doloribus fores aperit: sin autem arenulæ liberum invenerint exitum, salutaris est corporis exercitatio.

Moderatus sit hic Veneris cultus. Caveant, ne fulmen *Abensine* tremendum l. 3. *sen. tract. 1. cap. 11.* incurrant, transgressores.

SOLI DEO GLORIA.

CLARISSIMÆ
FRIDERICI.

ARduum est, quod labore
quæritur, & dulce, quod vi-
giliis partum est. Hoc virtutis
& doctrinæ studiosos à populò
secernit, ac veluti superiorum
immiscet choro, reliquorum
cervicibus supervectos. Tu et-
iam amœnum laboriosorum tu-
orum studiorum fructum jam
percipis, supraque alios evehe-
ris, postquam à primis eorum
incunabulis majora privato in
votis tuis concipis, spem in lon-
gum porrigis, & ut medicæ Di-
væ amplexibus fruaris, nullis la-

boribus & vigiliis parcis. Non
contentus familiæ splendore, a-
lienæ incumbis famæ, non satis
esse judicans censeri laude pa-
rentis, quem tota Silesia merito-
rum complectitur gloriâ, Vra-
tislavia magnâ civem fidelem
colit veneratione, jurispruden-
tia suo adferit amplexu, forum
suas vocat delicias, injuriarum
mole pressi tutum agnoscunt re-
fugium, imò quicquid dixerò,
minus erit. Tuâ virtute emerge-
re gestiisti. Dulces fuere labores,
læta incommoda, gratæ vigiliæ,
ut citrà audaciam vota concipe-
re,

re, & medicô nostrô confessu dignum te sistere posses, artis nostræ candidatum. Ad honorum contendisti fastigium, non longô ab eô distas intervallô. Descende modô in arenam, & quas de calculo renibus & vesicæ infestô, politâ mente & manu exarasti theses, contra commilitonum, pari animo ad medicæ doctrinæ & experientiæ metam festinantium, tela defende. Senatus Apollineus felicitatis tuæ cumulum complebit, & virtutis insigne quolibet diademate augustius impertiet. Viam tibi ster-

nat

nat hic honor ad practicæ felicitatis famam, ut magnâ cum celebritate miseris succurrere possis ægris, veteris & novæ artis, quoties fatorum fatelles virga fores pulsas, renovans miracula.

Dabam in Athenæo Salanô,
Annô M. DC. LXIII. Calendis
Januarii.

GUERNERUS ROLFINGIUS, D.
medicinæ practicæ & chimix Professor publicus.